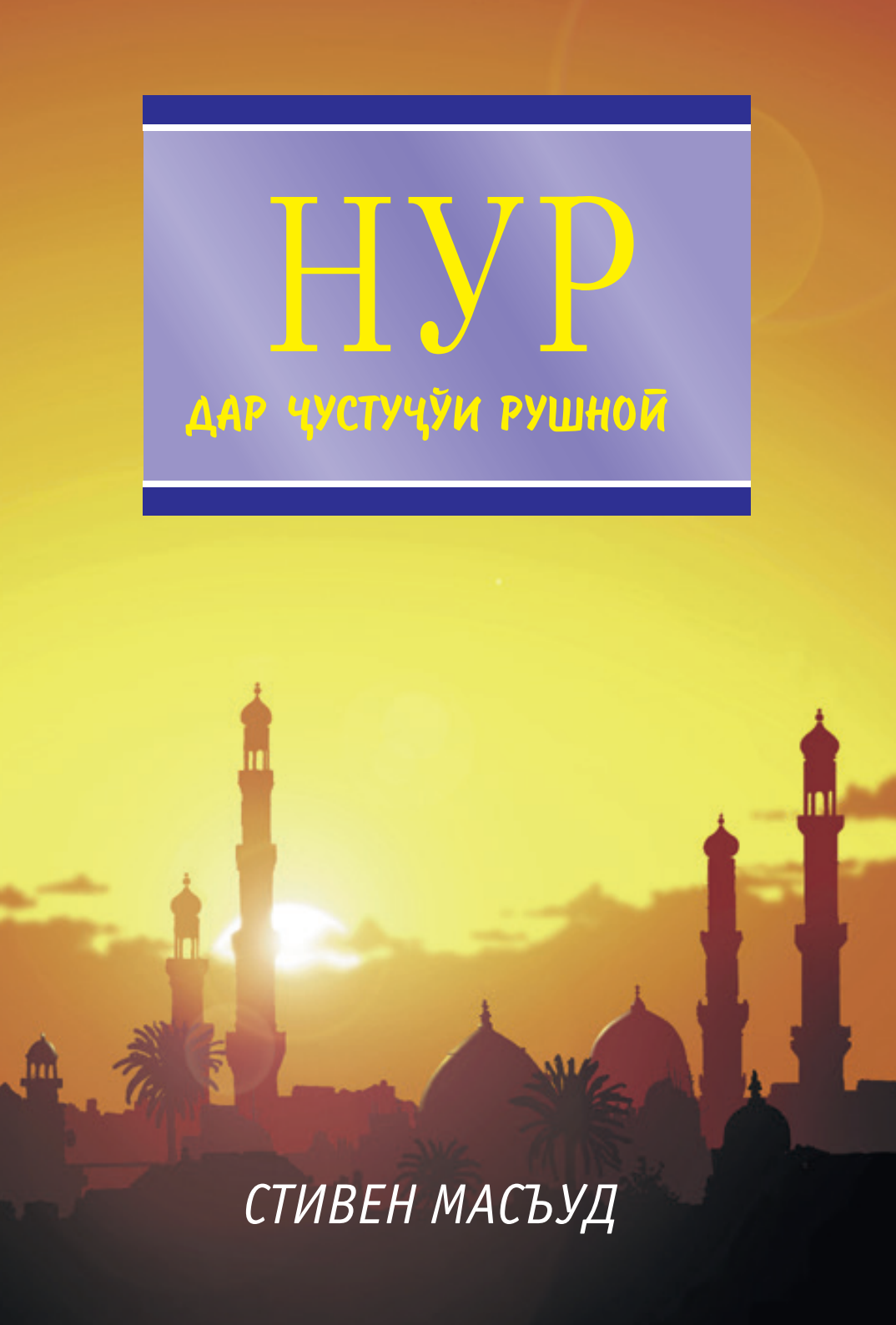


НУР

ДАР ҚУСТУҚҶИ РУШНОӢ

The background of the entire cover is a vibrant sunset sky in shades of orange and yellow. In the foreground, the dark silhouettes of a mosque skyline are visible, featuring several tall minarets and large domes. The sun is positioned low on the horizon, partially obscured by the mosque structures, creating a strong lens flare effect.

СТИВЕН МАСЪУД

© 1986 by Steven Masood.
Published originally in English as *Into the Light*

© 2001 for the Tajik edition. Printed by permission. All rights reserved.

Изҳори миннатдорӣ

Аз замоне, ки ман ба кашфи ҳақиқати Ис ам, аз ман бештар ин саволро мепурсанд: „Чаро ва чӣ тавр Шумо масеҳӣ шудаед?“. Ман бо шавқ қиссаи худро баён мекардам, вале муддати дарозе навиштани онро хусусан ба забони англисӣ, чӯрҷат намекардам.

Дар охир, дӯстони ҷамоати масеҳии ман дар Абу Забӣ Билл Ҳемпсон, Иветт Улбрехт ва Бириус маро ба иҷрои ин амал мачбур карданд. Ман мехостам, ки миннатдории худро ба онҳо ва ҳамчунин ба Рочер ва Колет Баклӣ, ки бо ёрдам ва дуояшон маро дастгирӣ мекарданд, баён намоям. Ҳамчунин ман ба Ден Вудинг ва Чефф Ричардхонум, ки қайдҳои парокандаи маро ба тартиб дароварда, дар тасмаи магнитӣ сабт карданд, эҳтиромона ташаккур мегӯям.

Ҳамчунин мехоҳам, эҳтироми худро ба Ли Тернер, Алан Ашерст ва махсусан ба Маргарет ва Оскар баён намоям.

Аз он ҷумла миннатдории худро ба ҳамаи масеҳиён ва мусулмононе, ки маро дар мубориза барои расидан ба ин мақсад тарафдорӣ мекарданд, равона мекунам.

Стивен Масъуд

1 Хоб дидан

Ман бачаи раҳгумкардаи гирён, ба чорроҳа мебароям. Ман аз роҳгузарон мепурсам, кадоме аз ин роҳҳо ба хонаи мо мебарад, вале ягон нафари онҳо ба ман ҷавоб намедиханд. Хулоса, ман роҳеро таваккалан интиҳоб карда тоқаву танҳо, бебаҳт меравам.

Ман бисёр гурусна шудам ногоҳон боге аҷоиберо мебинам, ки шоҳаҳои дарахтонаш аз вазнинии меваҳо ҳам шудаанд. Боғ бо деворҳои баланд ихота шудааст ва дар рӯ ба рӯи ман дарвозаи калоне намудор мешавад. Дарвоза маҳкам аст. Ман кӯшиш кардам, ки онро кушоям, вале кӯшиши ман барбод меравад.

Ман дод меғӯям: „Илтимос мекунам, дарро кушоед! Ман бисёр гурусна мондаам. Ман мехоҳам камтар мева харам. Ман пул дорам! Илтимос дарвозаро кушоед!“ Дарвоза беовоз дар рӯ ба рӯи ман кушода мешавад.

Дар боғ кӯдакон бозӣ мекунанд. Ман ба онҳо наздик мешавам. Онҳо маро дида бозиро бас мекунанд. Ман ба онҳо меғӯям: „Ман роҳро гум кардаам. Агар ба хона бевақт биёям, падару модарам маро мезананд“. Яке аз бачаҳо пораеро аз себ газида мегирад. Инро дида, ман боз меғӯям: „Ман бисёр гурусна мондаам!“

Бачаҳо ба касе дод мезананд: „Падар, бинед кӣ омадааст?!“ Баргашта аз миёни шоҳаҳои буттаҳо одамеро мебинам, ки ба сӯи мо меояд. Ӯ калонсол аст, вале сихату бардам менамояд. Нохост ман ҳис мекунам, ки ӯ падари ман ҳам ҳаст! Маро тарсу ваҳм фаро мегирад ва ман мехоҳам, ки гурезам. Овози ӯ маро нигоҳ медорад: „Писарам! Фарзанди ман! Ман ба ту ҳашм надорам. Ту, мисли дигар бачагон аз они ман ҳастӣ“.

Овози ӯ монанди овози падари ман нест ва ман ба тарафи ӯ бармегардам... ва кайҳо дар бағали вай ҳастам. Бачагон моро гирд карданд. Онҳо маро мебӯсанд ва аз сабадчаҳои худ мева дода, изҳори дӯстдории падар мекунанд. Ман аз онҳо иҷозати дар пеши онҳо монданро мепурсам, чунки ман ба хонаи бобоии худ баргаштан намехоҳам, зеро ки он ҷо ҳисси дӯстдорӣ надорам.

„Иҷозат диҳед, ки ман бо Шумо зиндагӣ кунам. Бо шумо ба мактаб меравам ва бовари дорам, ки муаллим маро чун Муҳаммад Исмоил ҷазо намедихад!“

Падар ба ман табассум карда гуфт: „Писарам, ман аз Муҳаммад Исмоил аллакай хоҳиш кардам, ки дигар туро назанад. Ман ба ӯ гуфтам, ки вай бояд ғамхори ту бошад“.

Ман ба ӯ мечаспам ва рӯи худро дар қабати пӯшоки сафеди ӯ пинҳон мекунам.

„Не падарчон ман меҳоҳам ки ин ҷо бо ту зиндагӣ кунам“.

„Писарчон, ҷавоб медихад ӯ бо меҳрубонӣ, ту писари хуб ҳастӣ, писарони хуб падари худро ғӯш мекунанд. Ба мактаб баргард, ва чун хонданро ба анҷом расондӣ, ман туро ба пеши худам мегирам. Ҳоло, биё равам. Ман туро ба хона мебарам“.

Аёми кудакӣ миёни аҳмадиён



Ман ғангоми намози субҳ таваллуд шудаам. Мувофиқи анъанаи динии мо ин хосияти хуб дорад.

Ҳангоме, ки падарам маро дар дастонаш дошта, ба гӯшам намози махсус ки ҷои маро дар олами мусулмонии аҷдодони ман мустаҳкам мекард, меҳонд ва худро хушбахт ҳисоб мекард. Дар ин ҷо, дар хонаи падару модари худаш, чун инро анъанаи аҷдодӣ талаб мекард, ҳамсари дигари вай боз як писар барояш тӯҳфа намуд! Модарам низ бо ҷои муҳим ишғол намудааш фахр мекард, ки ба шавҳараш писареро тӯҳфа намуд, чунки дар олами ислом таваллуди писар қиммати баланд дорад. Бисёреҳо дар намоз аз Худованд хоҳиш менамоянд, ки ба онҳо писарро бахшад; лекин хеле кам воҳ мехурад, ки аз Худованд талаби духтар кунанд.

Маро Масъуд Аҳмад Хон номгузорӣ карданд. Аҳмад-ин номи дуҷуми Муҳаммад пайғамбар аст. Аз ин ном номи ҷамияти мо таркиб ёфтааст, ки равияи аҳмадия мебошад. Дар ин шароит доштани исми Аҳмад шарафи бузург аст.

Дар Тарноб, шаҳраке дар шимоли Покистон, дар масофаи 30 мил аз Пешовар, субҳи 30 ноябри соли 1951 хеле хунук омад. Волидайнӣ модари ман деҳқонони заминдор буданд ва заминҳои худро ба иҷоракорӣ медоданд. Ба сифати музди иҷора деҳқонон қисме аз ҳосили худро ба бобоям медоданд. Мутаассифона бобои ман шахси хирадманду дурандеша набуд ва дар оқибат тамоми мулки худро аз даст дод, вале ин қиссаи дигар аст.

Ҳангоми таваллуди ман бобоям сардори хоҷагии калони оилаи бисту панҷнафара буд. Ў чанд духтар ва ҳамагӣ як писар дошт. Ҷор соли аввали ҳаёти ман дар хонаи ӯ гузаштааст, ки дар қудакӣ ба ман хеле калон менамуд. Хонаи ӯ низ чун хонаҳои дигар аз ғиштӣ қаҳгили сохта шуда буд ва дарунаш хеле хунук буд. Ҳавлӣ даҳ – понздаҳ хона дошт, ки ҳавли дарунро ихота мекарданд. Долони васеъ, ки бо токи ангур печонида шуда буд, дар ҳавои гарм хонахоро аз офтоб панаҳ мекард. Тарк кардани ин хонаи аҷиб ғамангез буд. Бори охири ман дар он ҷо дар синни ҳафтсолагиам будам.

Бобои ман мисли дигар деҳқонони бой, масҷиди хусусии худро дар он замон дошт. Ҳар рӯз панҷ маротиба аз манораи вай азон садо медод, яъне диндорон барои намозхонӣ даъват карда мешуданд. Ин гуна ҳолатро имрӯз ҳам дидан мумкин аст. Мо бояд ҳама кори худро партофта ба Худо рӯй оварем.

Оллоҳу Акбар, Оллоҳу Акбар...
Худо бузург аст, Худо бузург аст...
Ашъаду анна Муҳаммадан Расулулоҳ,...
Ман шаҳодат медиҳам,
ки Муҳаммад фиристодаи Худо ванд аст.
Ҳама ба намоз оед.
Касе ҷуз Худо ванд ба сачда сазовор нест....

Овози шахсе, ки азон мегӯяд, мусулмонони эътиқодмандро ба намоз даъват мекунад, дар ҳавои ороми хунуки пагоҳирӯзӣ паҳн мешуд. Тасаввур мешуд, ки акси садо гаштаву баргашта садо медод.

Барои кӯдак ин муҳити бисёр мувофиқ буд. Ман ки дар ихтотан муҳаббати оилаи калон ба фаро расида будам, ташвишро намедонистам. Мисли ҳар кӯдаки дар олами мусулмонӣ таваллуд шуда, солҳои аввали зиндагии худро ман дар ихтотан занҳо гузаронидам. Танҳо дертар мардон дар зиндагии ман нақшае гузоштанд. Аксар вақт падарам дар хона набуд. Чунон менамуд, ки ӯ ҳамеша дар сафар аст, вале касе намедонист, ки ӯ ба кучо меравад ва гарчанде ман ўро дӯст медоштам, дар тифли ӯ ҷои муайянеро дар зиндагии ман ишғол намекард.

Падари ман дар Афғонистон таваллуд шудааст. Оилаи вай дар ҳаёти деҳа мақоми муҳим дошт, бобои падарии ман дар он ҷо имоми муллоҳо буд. Ў замоне ки падари ман ҳамагӣ якчанд моҳа буд, вафот кард. Даре нагузашта бибиам ҳам аз дунё гузашт. Чанд сол падарам дар ҳамон қишлоқ бо ҳамроҳии тағояш зиндагӣ мекард, вале вақте, ки ӯ сенздаҳсола шуд, воқеае рӯй доду ҳаёти ўро тамоман дигар кард.

Бобоям баъди вафоташ ба падарам ҳиссаи калони заминро ба мерос гузошт, ки дар пуштибонии тағоям буд. Вақте ки синну соли падарам ба навҷавонӣ мерасад, ба назди ӯ одамони ношинос омада мегӯянд, ки тағояш ўро бо мақсади аз худ намудани замини меросиаш қасди куштан дорад. Падарам аз ин гапҳо метарсад ва танҳо баъди ду сол қарор медиҳад, ки аз он ҷо гурезад.

Вай ба шаҳри Кветт, ки дар тарафи ҷанубу шарқии сарҳади Афғонистон воқеъ аст меояд. Баъдтар ин шаҳр ба ихтиёри Ҳиндустон дохил мешавад ва пас аз тақсими соли 1947 ба давлати Покистон мегузарад. Дар он ҷо падарам бо шахси некхоҳе вохӯрад, ки вазифадорӣ тариқати аҳмадия буд ва ба падарам раҳмаш омада ўро ба

хонааш мебарад. Баъди чанд вақт падарам ба духтари ин шахс хонадор мешаваду аз онҳо якчанд фарзанддор мешавад.

Дар яке аз шабҳои соли 1935 дар шаҳри Кветт заминчунбие ба амал омада, шахр тамоман вайрон шуда, 60 ҳазор одам нобуд мешаванд. Байни онҳо оилаи падарам ва ду фарзанди ӯ низ буданд. Хушбахтона падарам хангоми афтидани деворҳо ба болояш тасодуфан дари хона меафтаду чонашро ҳимоя мекунад. Бо шарофати ин ман ҳоло умр ба сар мебарам.

Вакте ки ман таваллуд шудам, падарам муҳофизи халифа, сардори равияи Аҳмадияи исломӣ буд. Вале ин ягона сарчашмаи даромадаш набуд ва ӯ боз дар якчанд корҳои гуногун имкониятҳои худро санҷид. Чанд муддат ӯ соҳиби мағозаи олоти барқӣ буд ва баъди он фабрикаи пойафзолдӯзӣ кушод. Инро ӯ дар Кветт омӯхт, чунки ¹мубаллиғони Аҳмадия возифадор буданд, ин касбро омӯзанд.

Қўраҳоям баъзан маро ба ғазаб овардани шуда, мўзадўзбача меномиданд.

Равияи дини аҳмадия, ки онҳо худро чунин меномиданд, қариб дувоздаҳмилион нафарро дар бар мегирад. Аксари онҳо дар Покистон зиндагӣ мекунанд, гарчанде ҷамоъаҳои нисбатан калон дар дигар ҷойҳо низ вучуд доранд ки тарғиботчиёни аҳмадия таълимоти асосгузори худ Мирзо Ғулом Аҳмадро дар онҳо паҳн намуданд; аз ин ҷумла дар Африқои ғарбӣ ва Чанубу шарқи Осиё.

Ғулом Аҳмад тахминан соли 1835 дар Қодион ном шаҳри Ҳиндустон дар масофаи ҳафтод мил аз Лоҳур дар шарқи сарҳади ҳозираи бо Покистон таваллуд шудааст. Ӯ мусулмони худотарс буд ва исломро пур аз зиндагии тарзи нав дидан меҳост. Дар соли 1880 ўро дар хоб, одамони бузургмартаба зиёрат мекарданд ва ӯ тасдиқ мекардагӣ шуд, ки Масеҳи ваъдашуда мебошад, ки дар китоби дини ҷаҳонӣ зикр шудааст, аз ҷумла дар Китоби Муқаддаси масеҳиён.

Ӯ эълон кард, ки бо рӯҳ ва қувваи Исои Масеҳ омадааст, вале ба ин нигоҳ

Назариёти Аҳмадия дар фаҳмиши масъалаҳои асосӣ, ба ғайр аз ду ақида, ба назариёти исломии эътиқодманд мувофиқат мекард. Фарқияти аввалини онҳо аз он иборат аст, ки мусулмонон Муҳаммадро чун пайғамбари охиразамон мешиносанд, вале дар айни замон аҳмадия тасдиқ мекунад, ки Ғулом Аҳмадро бояд, ки чун фуруд омадани пешво, ва мақоми махсусе дошта бошад, ки бе он таълимоти назариявӣ пурра, намешавад. Дуввум аз он иборат аст, ки мўъминони боэътиқод боварӣ доранд, ки Исо дар салиб намурда, ба осмон рафтааст. Аҳмадиён дар ин масъала чуқуртар фуру рафта, ақида доранд, ки Исо дар Кашмир

¹ мубаллиғ — миссионер
накарда нисбат ба масеҳиён, ки пайравони Исои Масеҳ мебошанд,
чандон эҳтиром надошт.

вафот карда, мазори ўро имрӯз ҳам дидан мумкин аст. Ғулом Аҳмад таълим медиҳад, ки Исо таслиб шуда буд, вале пеш аз марг Ўро аз салиб фароварданд ва, бо ёрии равғани махсус зинда кардаанд баъд Ў ба Кашмир рафта, то синни 120 солагӣ дар он ҷо зиндагӣ кард.

Маҳз ин асосҳои назарии Аҳмадиён роҳнамои ман дар Ҷустуҷӯи ҳақиқат гардиданд.

Баъди марги Ғулом Аҳмад дар миёни пайравони ӯ зиддият ба вучуд омад. Баъзеҳо мегуфтанд, ки ӯ ислоҳпарасте аст, ки омадааст исломо аз олудагӣҳо пок созад; дигарон бовар доштанд, ки ӯ пайғамбар ва ҷўяндаи ҳақиқат, Масеҳи ваъдашуда мебошад. Дар соли 1914 баъди шаш соли вафоти Ғулом Аҳмад ҷудошавии ошкоро ба миён омад. Пайравони нуқтаи назари дуҷум, ки аксарият буданд, писари Ғулом Аҳмад Башируддинро халифаи дуҷум дониста, дар ватани Ғулом Аҳмад шаҳри Кодиион қарор гирифтанд. Ин ҷомоаи парокандае буд, ки душманонашон онҳоро „қодиони“ меномидагӣ шуданд. Рақибони онҳо ба Лоҳур, дуҷумин шаҳри калони Покистон гурехта, чун гуруҳи Лоҳур машхур шуданд.

Падари ман бо ҷисму ҷонаш ба қодиониҳо тааллуқ дошт. Ў ба назди Қодиион баъди вафоти зани якумаш омад. Чи тавре ба ман маълум аст, ӯ дар солҳои ҷилум боз ду бор хонадор шуда буд. Вақте ки дар соли 1947 Ҳиндустон соҳиби истиқлол шуд ва Покистон аз ӯ ҷудо шуд, падари ман чун дигар аҳмадиёни зиёде, ба Лоҳур кўчид, то дар Покистон зиндагӣ кунад. Онҳо чун мусулмон дар Ҳиндустон мондан метарсиданд. Ҳақиқатан ҳазорҳо мусулмонон хангоми гурехтан ба Покистон кушта шуданд. Ва Худованд бори дуҷум падари маро нигоҳ дошт. Дар арафаи соли 1950, вақте ки падар ба модарам хонадор шуд, ӯ аллақӣ соҳиби оилаи калон буд. Эҳтимол ин ташвиши калонтарине дар ҳаёти падарам буд. Чунин ба назар мерасад, ки ӯ ҳамеша умедвор буд ки аз нав, хонадоршави тақдири ўро дигар мекунад ва оқибат бой мешавад. Вале ин умедаш амалӣ нагашт.

Дар кўдаки албатта ман ҳамаи инро намефаҳмидам. Замоне ки ман даҳсола будам, мо ба Рабвах, ки он вақт маркази аҳмадиёни ҳизби қодионӣ гардида буд, кўчидем. Рабвах шаҳри наве буд, ки соли 1951 ташкил ёфтааст, таъсири қодиониҳо ба дараҷае баланд шуда буд, ки то соли 1974 мардумоне, ки ба аҳмадия тааллуқ надоштанд, дигар дар он ҷо зиндагӣ карда натавонистанд. Ман дар ин шаҳр ба воя расидам.

Аз аввал таҳкурсии дониши ман Қуръон буд. Мусулмонон аз ёд намудани китоби муқаддасро шараф медонистанд. То даҳсолагиам ман порчаҳои дарози Қуръонро аз ёд медонистам. Ҳама фарзандони мусулмон Қуръонро ба забони арабӣ меомўзанд, зеро фикр мекарданд, ки маҳз бо ин забон Қуръон ба Муҳаммад (с) дода шуда буд, забони модарии ман бошад урду аст.

Китоби муқаддас барои мусулмонон Таврот, Забур, Инчил ва Қуръон мебошанд. Қиссаҳо аз ин китобҳо барои ман аз хурдсолӣ шинос буданд; Нӯҳ ва Иброҳим барои ман чун дӯстони қадимӣ буданд. Ҳамаи зиндагии мо аз тартиботи ҷиддии намозхонии ҳатмии ҳарруза иборат буд; ин маро ба тартиб дароварда динро қисми муҳимтарини ҳаёти ман кард.

Ман ба Худованд эътиқод дорам; пайғамбаронро эҳтиром мекунам; ба ғариштагон боварӣ дорам; китобхояшро муқаддас мешуморам; ба наздик будани рӯзи худованди ҷазо боварӣ дорам. Ба Худованд ташаққур меғӯям, ки Худованди коинот аст. Ў ба мо ақбар ва раҳим аст. Ў дар рӯзи ҷазо аъмоли моро доварӣ мекунад. Ба мо роҳро нишондеҳ, ки бо он одамоне мерафтанду соҳиби дуои хайри Ту шудаанд. Худовандо нагузор ки мо роҳро гум карда кофир шавем.

Худовандо ин дуоямро қабул намо. Омин.

Бегоҳирӯзиҳо ман одатан бо модарам ё ҳатто бо падарам намоз меҳондам. Ман хурд будам, бинобар ин дар хонаи худ ё хонаи падару модар ибодат мекардам.

– Модарҷон, ман хобидан меҳоҳам. Вақти намоз шуд.

– Хӯш писарҷон, ман намози туро гӯш мекунам, – ҷавоб медод модар.

Баъзан барои намозхондан ба хонаи падару модарам омада медидам, ки онҳо ҷанҷол доранд. Ақсар вақт ба ин масъалаҳои пул ва дар хона набудани падарам сабаб мешуданд.

Боре бегоҳӣ ман шунидам, ки падару модарам ба сабаби занҳои дигари падарам ҷанҷол мекунанд ва ман фикр кардам, ки „вақте ки калон шавам аз як зан зиёд намегирам!“

Намозҳо зиндагии моро ба соатҳои муайян тақсим карда буданд. Ҳар субҳ то баромадани офтоб моро даъват мекарданд, ки Худовандро ба ёд оварем. Баъд нимирузӣ намози пешин рафти рӯзро бо ташвишхояш қатъ менамуд. Як соат пеш аз фаромадани офтоб моро ба намоз даъват мекарданд. Вақте, ки офтоб пинҳон мешуд мо боз намоз меҳондем. Ҳамин ки, офтоб фуру рафт, мо боз намоз меҳондем ва намози охири рӯз тақрибан соати ҳашти бегоҳ хонда мешуд, вақти ин намоз мисли намозҳои дигар ҷиддан аниқ нест.

Як ҷиз ҳамеша маро аз хурдӣ ҳангоми намоз ба ташвиш меовард. Ва дар синни даҳсолагӣ ҳис намудам, ки чӣ маро ба ташвиш

меоварад. Маро ёд медоданд, ки ҳангоми намози хуфтан аз Худованд барои Муҳаммад (с) баракат пурсам: „Ай Худованд, баракат те ба Муҳаммад ва ба авлодони ӯ“.

Чаро? – ман фикр мекардам, – агар Муҳаммад ҳудаш муқадастарин одами тамоми ҷаҳон бошад, чаро мо аз Худованд баракат ўро талаб мекунем? Ҳатто дар қудди ин маро ба ҳайрат меоварад, чунки ман дар он мазмуни устуворро намедидам.

Дар ҷои дигари намоз Муҳаммадро ёдовар шуда, мо илова мекардем: „он, ки дар сулҳу озоиштаги бошад“, пас фикр мекардам, ӯ дар сулҳу озоиш нест, чун мо инро барои ӯ талаб мекунем? Пас агар ӯ беҳатарики надоста бошад, дар чунин ҳолат кӣ соҳиби сулҳу озоиштагии Худованд шуда метавонад? Ман тамоман роҳгум шудам.

Қисматҳои зиёди Қуръонро аз ёд намура, ман бештари вақти худро дар масҷиди аҳмадиён мегузаронидам, ба сӯҳбатҳои калонсолон гӯш дода, меҳостам аниқ намоям, ки мо ҷамоаи аҳмадияи мо аз дигар мусулмонон чӣ фарқ дорем. То он вақт ман аллакай вучуд доштани фарқиятро медонистам. Дар деҳаи ҳамсоя, ки мусулмонони эътиқоддор зиндагӣ мекарданд, ман бо дӯстонам баро мешунидам, ки „Дафъ шавед аз ин ҷо маразон ! Кофрон! Нопокҳо!“

Аҷоиб нест, ки мо кӯшиш мекардем, ки дар доираи маҷмӯаи худ бошем. Дар он ҷо мо бе таъвиш будем.

Шаҳри мо Рабваҳ дар соҳили дарё дар шимолу ғарбии Лоҳур ҷойгир шуда буд. Падарам дарёро бисёр дӯст медошт ва бисёр вақт моҳидорӣ мекард. Ба андешаи ман барои вай ин воситаи беҳтарин, барои аз ёд барвардани мушкilotҳо ва нохушиҳои зиндагӣ буд. Ман медидам, ки ӯ бо қадамҳои устувору кушод бо музаҳои баланд, дар либоси тира, ки чирк ва ифлосӣ камтар намоён аст, мерафт. Ӯ соатҳои дароз дар соҳили дарё ғайб мезад. Дар чунин ҳолатҳо ӯ чӣ андеша дошт? Оё шубҳаҳои дар ман вучуд дошта, дар ӯ ҳам пайдо мешуданд? Инро ман фаҳмида наметавонистам, зеро дар Покистон одати писар ба падар андешаҳои худро баён намудан дар расмият набуд.

Боре вақте, ки ман дахсола будам, дар масҷид нишаста, сӯҳбати мардеро бо муаллим гӯш мекардам. Сӯҳбат дар бораи қувати намоз, он чӣ қадар муҳим маро ба худ мекашид, мерафт. Ин гуфтор баъд аз намози нисфирузи буд. Ман мешунидам, ки яке аз мардон мегуфт: „Агар одами дар соҳил истода ба калима эътиқодманд бошад, ӯ дар болои об чун дар хушкӣ гашта метавонад.“

Тапиши дили ман сахттар шуд. Наход намоз дар ҳақиқат ба ин қодир бошад?! Мисли дигар мусулмонон ман калимаро (унвони ибодат) аз кӯдакӣ медонистам. Ман оҳиста аз ҷой бархоста, ноаён аз масҷид берун шудам.

Ман ба соҳили дарё, ки тахминан дар масофаи якуним километр аз масҷид дуртар воқеъ буд саросима шудам. Аз давидан нафасгир шуда, ман дар соҳил ором гирифта, ба дарё нигоҳ кардам, ки оромона дар пеши пой ҷорӣ буд. Дуртар чанд қайи моҳидорони деҳаи ҳамсоя буданд. Ба атроф назар кардам, касе намудор набуд. Бо тамоми овоз калимоти муқаддаси калимро такрор намудам: „Ба номи Худованди бахшандаи меҳрубон, шаҳодат медиҳам, ки худое нест, ба ғайраз Худо ва Муҳаммад пайғамбари вай мебошад“.

Ман либоси хокистарранги мактабӣ доштам, ки аз шалвор, камзӯл ва куртаи дарози ноҳамвор иборат буд.

Ман ба андеша фуру рафтам, ки либосамро берун кунам, вале ба хотирам расид, ки на барои оббози балки барои дар руи об гаштан омадам. Фикр карда пойафзоламо аз пой баровардам.

Буздилона ва тарсон ба об қадам мондам. Вақте, ки ман ҳис намудам, ки об мисли соҳил саҳт набуд бовариам аз миён рафт, вале ман бисёр фикр накарда, ба пеш ба дарё рафтам. Об ба зонувонам баробар шуд. Ман бори дигар калимаро хондам ва қадамгузориро давом меодам ва дар андешае будам, ки ҳоло дуоям таъсир мекунад ва ман дар болои об роҳ меравам. Қадами навбатиро гузошта, ҳис намудам, ки замин аз зери поям дур шуда, ман дигар қарор шудан наметавонам. Ман дар об ғарқ шудам, ваҳм гулӯи маро фишурд, ман шино карда наметавонистам! Ҳис кардам, ки тамоман ғарқ мешавам, таваккалӣ фарёд задам.

Оҳ, чӣ хел хурсанд шудам, вақте ки, дастони пурқуввате маро доштанд. Бо қувваи кимкадом мӯъҷизае моҳидорон овози маро шунида, ба назди ман шино карданд, то ки маро аз марг халос кунанд. Вақте ки маро ба кишти кашида бароварданд, ман аз тарс ва ғам гирия кардам.

Баъди он ки ман каме ором шудам, яке аз онҳо аз ман пурсид: — Ин чи рафтори ачибе нишон медиҳӣ? Чаро бо либосат ба об даромадӣ?

Ба хотир овардам, ки қариб буд ман мемурам, ман аз нав ба гирия даромадам. Илова бар ин ман хело тарсида будам ва қарор додам, ки беҳтар мешавад, агар ба онҳо ҳақиқатро гӯям. Ба моҳидорон нигоҳ накарда, ман қоиш шудам:

— Ман фикр кардам, ки агар эътиқодмандона калимаро такрор кунам, дар болои об роҳ гаштан метавонам.

Ин боварибахш садо надод. Онҳо чӣ фикр мекарда бошанд? Онҳо ҳама бо ҳайрат ба ман нигоҳ мекарданд ва яке аз онҳо хондаи баланди бемехрона карда гуфт:

— Оҳ, ту кофирбача! Падари ту кофир, модари ту кофир, оилаи ту кофир — бутпараст, кодионӣ, мараз! Чӣ хел ту нопок, бовар кардӣ, ки Худованд туро мешунавад? Ту дар ҳақиқат боварӣ дорӣ, ки калимаи муқаддасро хонда, аз рӯи дарё чун аз хушкӣ мегузарӣ? Аз ин ҷо тезтар дафъ шав, кофир ва ба хешу таборат гӯӣ, ки исломо қабул кунанд ва баъд ба ин ҷо баргашта, санчида бин! Дафъ шав, вагарна туро ғарқ мекунам!

Вай нигоҳи ваҳмангезе дошт, ки маро ба худ овард. Чун каме кишти ба соҳил наздик гардид, ман аз ӯ лағжида фаромада, ба соҳил баромада, саросема ба кишлоқ давидам. Маро шарм фаро гирифта буд ва акнун аз тарс раҳо шуда, ғазаби бепоён нисбат ба Худованд дар вучудам бедор шуд, ки чаро ӯ ибодати манро бечавоб монд. То давида ба хона расиданам, ин андеша маро азоб меод. Ман кафшамро гум карда

будам ва пойҳоям харошида шуда буданд, илова бар ин ман медонистам, ки падарам барои гум шудани кафшҳоям дар ғазаб мешавад. То ин вақт либосам хушк шуда буд, вале чӣ тавр гум шудани пойпӯшамро мефаҳмонам? Ин бароям даҳшатнок буд ва ман танҳо будам.

Ҳама чиз тавре ки ман тасаввур мекардам, сурат гирифт. Чун ба хона расидам, модарам ба ман дарафтод:

– Ту кучо будӣ, Масъуд? Чаро ту инкадар дер кардӣ?

Ман чизе ба ӯ ҷавоб дода натавонистам, ва ӯ маро саҳт кӯфт. Чун падарам ба хона омад, модарам аз набудани ман чанд вақт ба ӯ нақл кард ва падарам ба сари ман дод заданро сар кард. Холо ҳам дар ёд дорам, ки овози пургазаби баланди вайро шунида, ман худамро гум кардам. Доғҳои пӯшоки ман чун доғҳои дар ҷонам буданд. Аз ин сабаб ман ҳодисаи гузаштаро ба онҳо нақл кардам. Хоҳарам ва модарам ҳикояти маро шунида ба ҳолам хандиданд лекин, падарам бо ҷиддияти том ба ман назар мекард, ман ба ӯ гуфтам:

– Вале, падар мо ку мусулмонем, дуруст? Чаро онҳо моро бутпараст меноманд? Бутпарастон дар вақти Муҳаммади Расулуллоҳ буданд; дар Қурон гуфта шудааст ки онҳо ба Ӯ ҳалал мерасонданд. Мо ку мисли онҳо нестем. Мо ба Қуръон боварӣ дорем, панҷ бор дар як рӯз намоз меҳонем. Чаро вай мард моро бутпараст номид?

Ман бо овози баланд гиря мекардаму падарам назарашро наменканд. Ман ҷавоб нагирифтам, вале далертар шуда гуфтам:

– Ман меҳоҳам ин масъаларо худам ҳал кунам, падар. Ман бояд бисёр тар хонда дар бораи ин ҳама чизаро омузам.

Падарам саргаранг хӯрда менамуд. Ниҳоят вай гуфт:

– Масъуд, ту ҳоло барои ин бисёр хурд ҳастӣ. Чун ба воя мерасӣ, кушодани ин масъаларо ёд мегири. Пагоҳ ман бо устоди ту гапзанон мекунам. Акнун рафтем, вақти хоб шуд.

Ӯ бе ягон ғазаб инро гуфт, вале ман тамоми шаб фикр мекардам, ки падарам ба муаллимам Муҳаммади Исмоил шикоят мекунад ва ӯ маро мезанад.

Ман тамоман бемадор хоб рафтам. Ман хеле гапдаро будам ва ин ҳодиса аҳволамро саҳт парешон намуд. Калимаи „бутпараст“ дар гӯши ман садо медод ва хорҳои тези тарс дар вақти ба хотир овардани ғазabi муаллим, дар бадани ман меҳалиданд. Ман ҳама сураҳои медонистаамро аз ёд хондам, вале маро бештар на тарс балки ғазаб ба Худованд азоб медод! Чаро ӯ маро тарафдори накард? Чаро ба дуои ман ҷавоб надод? Шояд маро фиреб мекунанд?

„О, Худо, – ман гуфтам ба ӯ бо масҳара, – шояд ту ғайри арабӣ дигар забонро наменонӣ? Бинобар ин ибодатро ба ўрду ё пушту қабул намекуни? Барои ҳамин надонистӣ, ки ман чӣ меҳоҳам? Е Ту маро шунидан намеҳаҳӣ? Ё Ту ба ғазаб омадаӣ, чун падару модарам?“ Ман

рӯямро тарафи девор карда, орзуи амалӣ нагаштаамро ба хотир оварда хеле гиристам.

Маҳз дар ҳамин шаб хоб дидам, ки ба чорроҳа баромадааму роҳро гум кардам ва баъд падарам пайдо шуданду маро бағал гирифта навозиш карда ба хона оварданд.

То соли 1972, ки ҳамаи мактабҳои мазҳаби Аҳмадия милли кунонида шуданд ва ба идораи мактабҳои Покистон илова карда шуданд, пайравони аҳмадия дар маълумот ҳам асосҳои таълимоти худро пайравӣ мекарданд. Дар кӯдакӣ ба мактаби аҳмадия мерафтам. Ман мактабро хеле дӯст медоштам ва Мирзо Муҳаммади Исмоилро, ки устоди ман буданд, бисёр эҳтиром мекардам.

Муҳаммади Исмоил мӯйсафеде буд, ки риши дароз дошт. Аксари аҳмадиён, мисли падари ман ришҳои кӯтоҳи хуб оро дода доштанд, вале риши Муҳаммади Исмоил ба сари синааш мерасид. Ӯ хеле азобдида буд ва дар Рабвах чун китобдӯст шӯҳрат дошт, чунки китоби бисёре дошт. Вай марди бомаърифат буда, дониши васеи исломӣ дошт. Эҳтимолан замонхое буд, ки вучуди шогирдон барои ӯ мӯъҷизоте беш набуд.

Дар рӯзи дуҷуми кӯшиши дар рӯи об гаштан намуданам, ман дар синфхона тарсону ларзон меништам. Падарам ба Муҳаммади Исмоил чӣ гуфта бошад? Чун ҳаррӯза муаллим ҳозиргойиб намуда, баъди қайди талабагоне, ки дар дарс иштирик мекунанд муаллим талаб кард, ки ман пеш бароям.

— Масъуд, падарат аз ту шикоят дорад. Туро бояд минбаъд пеш аз ба ҷое рафтан онҳоро огоҳ намоӣ. Онҳо ба чӣ ҳол меафтиданд, агар ту фарқ мешудӣ? Аз ин баъд эҳтиёткор буданат лозим.

Инро гуфта, ӯ маро ҷавоб дод. Ман калимаи раҳматро охиста гуфта, лекин аз ҷоям наҷумбидам, зеро меҳостам ба ӯ хобамро нақл кунам. Ниҳоят гуфт:

— Дигар чӣ гап дорӣ, Масъуд?

— Муаллим, — ҷавоб додам ман, — ман имшаб... хобе дидам...

ӯ андешамандона ба ман назар кард.

Хоб? — талаффуз намуд ӯ охиста, мисли он ки ӯ ба ҳудаш мурочиат мекарда бошад. — Ва ту ҳам ... Ман аз шодӣ ба таппиш даромадам. Ӯ ҳам хоб дидаст! Мӯйсафед бо вай гуфтугӯ мекунад! Оё ин мумкин аст?... Ва илова намуд: — Ту чиҳо дидӣ, писарам?

Ӯ маро ба канор бурд ва ман хобамро нақл кардам. Ӯ ба андешаи чуқуре рафта, баъди чанде гуфт:

— Масъуд, ба ҳеч кас инро нагӯй! Фаҳмидӣ?

Ман фармонбардорона сарамро ҷунбондам; Дили ман аз шодӣ хурсанд гашта буд. Гарчанде ман намедонистам, ки чӣ тавр, вале ҳис намудам, ки Худованд ғамхори ман аст. Ба воқеаи дирӯза гирявучазо нигоҳ накарда, Ӯ дар инҷо аст...

Калон шудани ман

Падару модарам аз нав чанчол карданд. Ман овози баланди модарамро, ки бо суханҳои дағал падарамро ҳақорат меод, шунида меҳостам бо дастонам гушҳоямро маҳкам кунам. Чун пештара ӯ падарамро бо он муттаҳам мекард, ки ба ким кучо ба муддати дароз нест мешуд. Ба ӯ овозаҳое расиданд, ки ӯ ба ким кадом шаҳри дигар пеши занон мерафтааст. Ва ман бори аввал ба ин андеша наомадам, ки аз як зан зиёд доштан, бори вазнинест, ки ман онро ба гардан гирифтани намехоҳам.

Ман дӯстам Сайидро ба хотир овардам. Дар хонаи ӯ нисбат ба оилаи мо вазъият дӯстона буд. Падару модари ӯ мисли падару модари ман чанчол намекарданд. Онҳо даромад доштанд ва метавонистанд ба Сайид либосҳои зебо харанд, он чиро ки падару модари ман барои ману хоҳару бародарам карда наметавонистанд. Ман ҳатто намедонистам, ки падарам аз занҳои дигараш чӣ қадар фарзанд дошт ва ба ман чунин менамуд, ки зиндагии оилавӣ бояд ин хел набошад.

Аҷибаш ин аст, ки ман гумон мекардам, ки пайғамбари мо Муҳаммад (с) низ ташвишхоро дошт, ки падари ман дорад! Ислом ба занҳо бартари медуҳад, вале табиати рашикини инсонӣ ҳеҷ вақт намегузорад, ки бо он муросо кунад, ки ба яке занҳо назар ба занҳои дигар зиёдтар аҳамият дода шавад. Ба замми ин намераи, на ҳамеша маблағи оилавӣ кофӣ аст. Ман медонистам, ки баъзан модарам аз падараш, ки дар Тарноб зиндагӣ мекард, пул мекурдид, бо вучуди ин зиндагӣ душвор буд. Бо ҳар роҳ падарам муғамбирона ҳамеша кӯшиш мекард, ки ҳама чизе ки мо доштем сарф шавад. Ӯ дӯстонашро бисёр эҳтиром мекард ва ҳама маблағи доштаи моро ба зиёфат ва дилхушии онҳо фикр накарда, ки мо имкон дорем ё не, сарф мекард. Боре модарам нисбат ба ӯ чунон ба ғазаб омад, ки дар долон ба сари ӯ бо насоси велосипед зад. Ӯ ба замин ғалтид ва чанд муддат беҳаракат хобид. Ман ғиғон бардоштам: — Оча, хоҳиш мекунам, падарамро назан! Бас аст, чанчол кардан, ҳамсояҳо чӣ меғӯянд?

Инак, ман аз он шарм медорам, ки дар бораи номи неки оилаамон нисбати саломатии падарам ман бештар ғамхорӣ кардам. Ва падари ба ғазаб ва даҳшат омада аз ҷой бархеста ба ман дод зад:

Дамата гир! Инро дидани ту шарт нест. Ин кори ту нест!

Ман бо рӯи даргирифта истода, аз долон гурехта рафтам. Шояд ман бештар хассос мебурдам, ки ба назарам чунин менамуд, ки модарам хоҳарам Ҷамиларо аз ман бисёртар дӯст медошт. Модарам ба Ҷамила, ки ба мактаб намерафт, забони ўрдуро ёд медод ва дар муносибат бо ман кам меҳрубонӣ зоҳир мекард, бо вучуди он ки, ман инро бисёр меҳостам. Эҳтимол ў метарсид, ки ман ба падарам монанд мешавам ва ё ҳамаи модарон ба духтаронашон наздиктаранд.

Ман бештар дар ташвиши он будам, ки пули модарам барои ғизои мо намерасад. Боре ман аз назди хучраи онҳо гузашта истода, шунидам, ки модарам мегуфт: — Дар хона хӯрока нест. Барои ман панҷ рупия танҳо барои биринҷ ва зағора (ноне, ки аз лубиё ё дигар кишти ғаллагӣ тайёр карда мешавад) зарур аст! Ман кӯдаконро ба он пуле ки ту медиҳи хуронда наметавонам. Падарам бо дили нохоҳам ба ў чанд суме дод, вале ин хеле кам буд ва модарам ғазабашро аз мо гирифта, моро зада мегуфт: — Шумо ҳам мисли падаратон мешавед!

Албатта, барои модарам хеле душвор буд ва ман ҳис мекардам, ки ба вай бояд ёрӣ расонам. Ман кори сабукеро иҷро мекардагӣ шудам, ки ба ман музди ночизе медоданд. Ман дар ошхонаи хурде косашӯй мекардам ва дертар дар бозор ба мевафурӯше ёрӣ дода, меваҳоро шуста, ба тартиб мегузоштам. Вақте ки ман дастмузди аввалинамро ба модарам овардам, вай дар ҳайрат монд, гумон доштам, ки вай хурсанд мешавад, вале ин тавр нашуд.

Ва дар ин муддат ман бештар ибодат мекардам. Акнун ба назарам мерасад, ки ин хоҳишро дар дили ман Худо гузошта буд. Ҳатто вақте ки муносибати оила бо ман хеле бад мешуд, ман ибодатро бас намекардам ва Худованд хоҳиши маро мукофот медод.

Боре соли 1963 баъди чанҷоли навбати падару модарам, ба хотирам расид, ки барои ман дафтари фанни ҳисоб зарур аст, зеро дафтари кӯхнаам тамом шуда буд.

„Ман бояд чӣ кор кунам? — мепурсидам ман худ ба худ, — падарам холо дар ғазаб аст. Чи хел ман аз вай дафтари дигар мепурсам?“ Беихтиёрона ман ба дуогӯй сар кардам: „Худовандо, ғазаби падари маро фуру бар, то ман ба ў рафта, аз вай пул барои дафтар пурсам“. Афсӯс, ки чунин нашуд. Падари ман ғазаболуд баромада рафт.

Шармовар аст иқрор шудан, вале дар рӯзи дигар ман аз дафтари яке аз рафиконам чанд саҳифа дузидам. Ман гумон кардам, ки ин барои ғунҷоиши ҳалли масъала кофӣ аст, вале вақте ки қариб ҳалли масъала ба охир мерасид, варақи ман пур шуд. Ман ба хонае рафтам, ки модарам бо Ҷамила дарс дошт. Ман пул пурсидам, вале вай нашунид ва фаҳмидам, ки бо қатъият пурсидан лозим нест, зеро ин вайро асабӣ мекунад.

Дар ноилоҷӣ хостам, ки сумкаи хоҳарамро ёбам, вале вай медонист, ки ба ман қоғаз лозим мешавад, сумкашро пинҳон кардааст. Ман аз тарси он ки вазифаи хонагиам иҷро нашуда мемонад, қарор додам, ки то омадани падарам намехобам. Ман нишаста ба китобхонӣ сар кардам, вале баъди чанде хобам бурд...

Ман гумон кардам, ки дақиқае беш нагузаштааст. Ман ҳис кардам, ки касе дағалона маро тела медиҳад ва овози модарамро шунидам:

– Аллақай соат яки шаб асту ту дар болои китоб хобидай, чароғро хомӯш накарда! Ту мисли падарат ҳастӣ, маълумот гирифтан намехоҳӣ! Хез, бачаи танбал, ба чоят рафта хоб рав! Ӯ чароғро хомӯш карда рафт.

Субҳи рӯзидигар аввалин фикри ман тамом нашудани вазифаи хонагӣ буд. То мактаб масофа беш як мил буд ва тамоми роҳ ман Худоро дуо мекардам, ки „Худовандо, имрӯз муаллими мо бемор шуда бошад!“

Вале ман дарав фаҳмидам, ки муаллим ҳамеша бемор шудан наметавонад ва мазмуни дуоро дигар кардам: „Худоё, илоҳо ман дар роҳ як рупия дарёбам, то ки ду дафтар, қалам ва қаламтезкунак аз мағозаи мактаб харам“.

Боварии ман комил буд ва ман бо диққат ва боварӣ ба зерӣ поям нигоҳ мекардам, ки ҳоло чизе ки дилам мецоҳад, меёбам. Дар ними роҳи мактаб андеша кардам, ки шояд талаботи ман аз ҳад зиёд бошад, бинобар ин аз сар чунин дуоро сар кардам: „Хуб, Худовандо, агар як рупия аз ҳад зиёд бошад, бигузур тангае бошад, панҷоҳ пайса (ним рупия)“.

Дарвозаи мактаб намоён шуд ва ман талабамро кам карда то 25 пайса ва дертар 10 пайса намудам, вале дар замин ягон тангае намудор намешуд. Ман тамоман ғамгин шуда ба дарвоза наздик шудам. Ҳамин вақт овози шиносро шунидам: – Писарам, фарзанди ман! Дили ман саҳт ба таппиш даромад. Ман зуд баргашта дар либоси сафед ҳамон марди дар хобам бударо дидам. Ман аз ҳайрат ва тарс ба ларзидан даромадам. Ва ҳамчунон овозаш аз дур шунида мешуд: – Натарс. Ин рупияро гир. Ҳама чизҳои заруриро бихар ва вазифаи хонагиатро ба анҷом расон, то занг вақти зарурӣ аст.

Овоз хомӯш шуд ва ман ба ҳайрат омада будам, ки хӯҷаини мағоза пурсид: – Канӣ ба ту чӣ даркор? Ман ҳайрон қарахт будам. Ман дар мағоза истода, дар дастам тангаи яқрупиягӣ медурахшид. Худамро ба даст гирифта, ба соҳиби дӯкон хоҳишамро гуфтам, баъд дар курсии наздиктарин нишастам, то ки қорамро ба охир расонам. Ҳамин, ки қорамро ба охир расондам, занги ба дарс даромадан баланд шуд.

Баъди гузаштани чанд дақиқа, вақте ки муаллим пурсид, ки оё мо вазифаи хонагиро кардаем, ҷавоби „ҳа“-и ман аз ҳама шавқовар ва гулгуладор буд.

Дар сенздаҳсолагӣ ман синфи ҳафтро тамома кардам. Дар ин давра ман бо писарбачае бо номи Аҳмад дӯстӣ доштам, ки дар синфи нӯҳум меҳонд. Ў бачаи хеле оромтабиат ва ба ҳама чизи дини ҳавасманд буд. Ман хушбахт будам, ки чунин дӯст дорам. Вай қомати баланд дошт ва синну солаш ҳам калонтар буд ва назар ба ман донотар буд. Дар тайёр намудани дарсҳо ба ман ёрӣ мерасонд.

Падари Аҳмад возифадори аҳмадиён буд. Дар равияи аҳмадия ҳамеша ба кори ҳабаррасонии тарғибон диққати зиёдтар меоданд, бинобарин таълимоти Мирзо Ғуломи Аҳмад дар тамоми ҷаҳон паҳн мешуд. Падари Аҳмад дар қолиқи ташвиқотӣ Раббаҳ дарс меод ва чун муаллими хуб ва панду насиҳаткунанда овозадор буд. Ман ба ҳонаи онҳо рафтаму дӯст меодштам, чунки онҳо ба ман меҳрубонона муносибат мекарданд.

Дар як рӯзи хуноки зимистон ман ба пеши Аҳмад омадам. Мо якҷоя бозӣ мекардем ва нохост суруди муназзами хубе ба ӯшам расид, гумон кардам, ки радио ҳонда истодааст, вале Аҳмад гуфт:

– Не, ин ¹фаррошон месароянд. Биё рафта, ӯш мекунем. Ў аз дасти ман гирифт ва мо бо зина ба рӯи бом баромадем. Ҳонаи Аҳмадино бо чанд ҳонаҳои дигар пайваст буд. Аз ҷое, ки мо истода будем ба даруни ҳавли ин ҳонаҳо назорат кардан мумкин буд. Дар яке аз ин ҳавлиҳо мардон, занон ва кӯдакон нишаста суруд меҳонданд. Соҷаҳои мо ба санҷиҳои ин ҳавлӣ афтиданд ва баъзеи онҳо сар боло карда моро диданд. Мо онҳоро наҷунбида нигоҳ мекардем. Ҳанӯз ман он вақт намердонистам, ки ин аввалин суруди масеҳии шунидаам буданд.

Яке аз одамон барҳоста, сарашро ҳам карда ба нишастагон муроҷиат карда, чизе гуфт. Онҳо бо диққат ӯш мекарданд, вале дурии масофа ба мо имкон намерод, ки ӯ гуфташро фаҳмем. Ҳамин ҳел бошад ҳам тамошои ин сахна бароям хеле шавқовар буд. Инак, Аҳмад дасти маро ҷунбонда, гуфт:

– Масъуд, рафтем, модарам моро ҷеғ мезанад. Биё поён мефуроем. Модари Аҳмад ба мо ҷой тайёр карда буд ва баъд Аҳмад гуфт: – Рафтем, ман китобхонамро ба ту нишон медиҳам.

Аҳмад бо китобхонаш бисёр фахр мекард. Ман низ китобро дӯст меодштам ва бо маҷмӯи китоби ҳикоятҳои хурди ҳудум барои бачаҳо фахр мекардам. Ман одатан онҳоро вақте ки қиссапулӣ меодштам ё ба музди хизмате, ки барои ҳамсоҷаҳо мекардам, меҳаридам. Ман ҳам

мисли Аҳмад китобхоро аз қиссаҳои пайғамбарон ва қаҳрамонони мусулмонон дӯст меодштам.

Дар миёни китоб ва маҷаллаҳои Аҳмад, нохост ман китоберо бо номи „Инҷили Юҳаннои наби“ дидам. Номаш аҷиб садо меод ва ман гумон кардам, ки ин китоб барои бачаҳо аст. Ба забони урду „Инҷил“

¹ фаррош – мусоршик

ном дошт, ва ба хотири ман мерасид, ки ин яке аз Китобҳои Муқаддас аст. Ман номҳои чор Китоби Муқаддасро медонистам:

Таврот (қонун) барои Мӯсо;
Забур (Псалтир) барои Довуд;
Инҷил (Евангелие) барои Исо;
Қуръони Шариф барои Муҳаммад (с)

– Агар ин китоби Инҷил, ки барои Исо равона шудааст, барои чӣ ба забони арабӣ нею ба забони ўрду навишта шудааст? – пурсидам аз Аҳмад. Пеш аз ин ки Аҳмад ба саволам ҷавоб диҳад, модари ӯ ба хона даромада бо овози ларзон гуфт:

– Ин фаррошон ба ӯ китобашонро додаанд. Ман ба ӯ фармудам, ки ин китобро дар хона нигоҳ надорад, вале ӯ маро фиреб дода, гуфта буд, ки вайро ба онҳо баргардонидааст. Ин китобро ба ман деҳ, ҳозир вайро месўзонам!

Маро тарсу ваҳм фаро гирифт. – Не, холаҷон (мо чунин хангоми сўхбат ба модарони якдигар мурочиат мекардем), – гуфтам ман,

– Илтимос мекунам, вайро ба ман диҳед.

– Ҳа, модарҷон, – ба сухан илова шуд Аҳмад, – Бигуздор вай инро гирад, чунки ӯ бисёр кам китоб дорад.

– Модари Аҳмад хел мулоим шуд.

– Майлаш, вале ман дигар инро дар хона дидан намехоҳам.

Баъди чанде ман бо Аҳмад хайрухуш карда, бо чанд банд журнал ва боигарии навам китоби Инҷил ба хона баргаштам. Вақте ки ман ба хона омадам, Ҷамила бо дугонаҳояш бозӣ мекард. Шояд ба онҳо бозиҳои доимии духтарона бо лўхтак дилгир шуда буд, ки маро бо мачаллаҳо дида, якбора аз дасти ман зада гирифтанд ва Инҷили хурдакаки ман ба замини хона афтид. Ман аз хоҳарам дар қаҳр шуда, хостам ўро якто занам, чунки бо айби ӯ китоби муқаддаси Исо пайғамбар ба замин афтид, вале на он қадар дур модарам нишаста, чизе медўхт. Ман китобро аз замин зуд бардошта, ба хонаи худ даромадам, ки тезтар ба хонданаш сар кунам.

Он бегоҳ ин китоб барои ман ҷаҳони дигареро кушод. Ман то хонда тамои қарданам хобам набурд; сари ман аз фикрҳои навеки ба ман воҳ хурданд ҷарх мезад. Оё Исо дар ҳақиқат Масеҳ буд? Ман хуб медонистам, ки аҳмадиёни қодионӣ боварӣ доранд, ки Мирзо Ғулом Аҳмад, низ Масеҳ аст. Ман донистам, ки Исо пайғамбарро Калима – сухан ё суханшинос меноманд. Ў руҳ'Оллоҳ буд. Қуръон низ ўро ибни Марям меномад (вале аз Худо не) ва Исо.

Ман медонистам, ки мувофиқи таълимоти Қуръон Исо мўъҷизаҳо мекард. Ҳамсоя ва дўсти мактабии ман Сайид маҷмӯи китобчаҳои хурд дар бораи пайғамбарони муқаддас дошт ва яке аз онҳо ба Исо бахшида

шуда буд. Ман аз Сайид ин китобро гирифта, тамоми рӯз ин ду сарчашмаро бо ҳам муқоиса намудам. Ман бисёр фарқиятро дар миёни онҳо пайдо кардам.

Бо андешамандии чуқур ман ба масҷиди маркази барои намози ҷумъа рафтам. Дар миёни намозгуздорон ман устоди аввалини худ Муҳаммад Исмоилро дидам; ӯ низ маро дида табассум кард, шод аз он буд, ки маро байни сачдакунандагони Оллоҳ мебинад. То ҷое ман огоҳ будам, ӯ дар дил орзу дошт, ки рӯзе ман мубаллиғи равияи аҳмадиён гардида, таълимоти исломиро ба ҷаҳон мебарам. Баъди намоз ӯ ба назди ман омада, мо якҷоя баргаштем. Ба сари ман фикре омад, ки ӯ ба баъзе саволҳои ман метавонад ҷавоб диҳад.

— Муаллим, — ман нобоварона сар кардам.

— Чӣ Масъуд? Чизеро пурсидан мехоҳӣ?

Ман сар ҷунбонда, ҳаёлолуд гуфтам:

— Ин дуруст аст, ки Худо падари мо ва мо фарзандони Ӯ мебошем?

Ӯ аз ҳаракат боз истода, ба ман чи тавре ки ба ман намоён шуд, хеле ҷиддӣ назар кард.

— Кӣ инро ба ту гуфт? — ҳайрон шуда пурсид ӯ.

— Ман инро дар Инчил хондам, — ҷавоб додам ман.

— Дар Инчил? Ту ин китобро аз кучо пайдо кардӣ? Кӣ ба ту вайро дод? Ин китоб ҳоло дар кучост?

Ман аз ин саволҳо худамро гум кардам, вале қувват пайдо карда, ҷавоб додам.

— Ман ин китобро аз Аҳмад гирифтам, ҳоло бошад дар хонаи ман аст.

— Ӯ аз нав нисбат ба пештара зудтар қадам гузошта, ба ман гуфт:

— Фикр мекунам, беҳтар аст, ки ту бо ман равӣ, Масъуд. Ман кӯшиш мекунам, ки ба саволҳои ту ҷавоб диҳам.

Ман бошам, аз қафои ӯ бо шитоб ба умеди он ки ба зудӣ ҷавобҳои заруриро пайдо мекунам, равон шудам.

Маро ба хонааш дароварда. Дар ҷое шинонид ва ҳудаш рафт то ки китобҳоеро биёрад. Зани ӯ ба хона даромад. Ман аз ҷой бархоста, бо эҳтиром гуфтам: „Ассалому алайкум“. Ӯ маро бо табассум бӯсид.

— Номӣ ту чист? — пурсид вай. — Ту яке аз шогирдони шавҳари ман ҳастӣ?

Ҳанӯз ман ба ӯ ҷавоб надода, муаллим бо як тӯпи китобҳо даромада омад.

— Марҳамат карда, ба мо ҷой монед, — гуфт вай ба занаш. — Вай ба мо зарур мешавад, зеро ин навҷавон бисёр саволҳои мураккаби барои замони ӯ барвақтро медиҳад...

Ҳамсари ӯ меҳрубона ба ман табассум намуд:

— Ҷавононе чун ӯ метавонанд илми моро то ба канораҳои замин баранд... Ман ин суханони ӯро хеле дертар ба хотир овардам...

То даме ки мо чой менӯшидем, муаллим китоби калони сиёҳро гирифта кушод.

— Ин Китоби Муқаддаси масеҳӣ аст, — гуфт вай. — Таврот, Забур ва Инчил ҳастанд. Ман китобро аз дасти ӯ гирифта, бо шавқи калон варақ гардондам. Устод Инчили Юҳанноро пайдо кард. Ва қайд кард, ки ин шумораи охирон аз чор Инчил мебошад. Ман бо ҳайрат ба муаллим нигоҳ кардам.

— Не, Масъуд, инҳо чор Инчили гуногун намебошанд. Ин як китоб аст, вале чор қисм дорад, зеро вайро чор шахси гуногун навиштаанд.

Бисёр аз он чи муаллим дар ин рӯз гуфт фаромӯш шуда вале инро хуб дар хотир дорам, ки гуфта буд:

— Мо мусулмонон боварӣ дорем, ки Таврот, Забур ва Инчил китобҳои муқаддаси осмониянд, вале бе Қуръон камолот нест. Инчили худро офарида, масеҳиён се китоби аввалро вайрон вабадшакл намунанд. Авал танҳо як Инчил буд акун он чор қисм дорад. Ҳамчунин ваҳйҳое кашфиётҳо дигар низ вучуд доранд, вале масеҳиён аз онҳо хотиррасон намекунанд. Дар ин шакл, — вай Китоби Муқаддасро тап-тап зад, — ин китобҳо туро бештар саргум мекунанд. Танҳо як Худо вучуд дорад. Чи тавре, ки дар Қуръон гуфта мешавад: „Қулхуваллаҳи аҳад, аллаҳу самаду Лам яалид ва йулад ва лам яакунлаҳу куфуван аҳад“. (Бигӯ: ӯ Худованд якаву ягона аст: Худованд мустақил, бениёз ва ҳамаҷӯ. На фарзанд ораду на аз касе зоида шудааст. Ва ӯро ҳеч кас монанд нест. С. Н. Б.) . Мо чигуна метавонем гӯем, ки Худо падар ва мо фарзанди вайем, дар сурате, ки ӯ худаш мегӯяд: „На фарзанд дораду на аз касе зоида аст“?

Ман охиста сар чунбондам. Вале пеш аз рафтан, пурсидам:

— Муаллим, магар дар он ҷо қиссаи ҷӣ гуна дар рӯи об гаштани Исо нест? — ҳатто баъд аз се сол воқеаи бебарори ман дар хотирам тару тоза буд!

Муаллим бо меҳрубони ҷавоб дод:

— Чунин қисса ҳаст, писарам, вале қувваи мӯъҷизаи офаринӣ ба пайғамбарон ва ҳаввориён дода шудааст, ту на ҳавворӣ ҳастӣ, на пайғамбар. Ҳатто дини содда ҳам қобилияти фикриро талаб мекунад.

Ӯ барои гусел кардани ман баромад ва дар торикии бегоҳии фарорасида дар назди дарвоза истода, ман ба ӯ ваъда додам, ки Инчили Юҳаннои валиро ба ӯ медиҳам ва дигар ҳаргиз дар бораи ин фикр намекунам.

4

Наздикшавӣ ба ӯ

Боз ду сол гузашт, ман ба понздаҳ даромадам. Вазъияти хона рӯз аз рӯз бадтар мешуд, аҳволи иқтисодии падарам рӯз ба рӯз вайронтар шуда, падару модарам чанҷолро давом медоданд. Ин ҳолат мо фарзандонро бисёр бадбахт мекард. Шавқи донишомӯзии ман суст нашуда буд, вале аз нарасидани маблағ, додани пули таҳсил душвор мешуд. Бинобар ин ба ман лозим меомад, ки дар хонаи ҳамсояхо, ки пули таҳсили маро медоданд, кор кунам. Ҳар бегоҳ либосшӯӣ мекардам, ҳавлиҳояшонро рӯбучин, барои онҳо ҳар хел харид карда меовардам. Дар ин давра гумон мекардам, ки Худо ба ман хеле наздик аст. Акнун фаҳмидам, ки Худо барои ман ҳеҷ гоҳ бешаҳс набудааст ва ҷудогона чӣ хеле, ки ислом таълим медиҳад, набуд; ман ибодат намуда, интизори он будам, ки Худо маро мешунавад ва бо иштироқаш, дар корҳои шахсии ман ҷавоб медиҳад. Ман дӯстони ҳақиқии кам доштам. Бинобар ин ман бештар ба Худо рӯ меовардам.

Ба ғайри ин ман мисли падарам ба моҳидорӣ шавқ доштам, бештар вақт бе ӯ ман ба дарё мерафтам. Ҳоло ман беҳад шарм мекунам ки он вақт баъзан аз бобҳои моҳи дории падарамро бе иҷозат мегирифтам.

Дар ин соатҳо ман дар соҳил бо Худо гуфтугӯ мекардам. Боре ман чунин дуо кардам: „Худовандо, имрӯз ба ман ду-се моҳича бидеҳ, чунки ин барои хӯрокии оилаи мо зарур мебошад“. Баногоҳ шаст ба чунбиш даромаду дар рӯи об моҳии калоне пайдо шуд! Нафасам гирифтӣ қариб буд, ки ба об афтам, Ман тарсидам, ки ресмони шаст меканад, ин барои ман аз моҳиро ба об сар додан воҳиманоктар буд, чун медонистам, ки ресмонро аз падарам напурсида гирифта будам ва ӯ инро ҳеҷ вақт намебахшид. Хушбахтона марде муборизаи маро бо моҳӣ дида ба ман ёрӣ дод. Бо кӯшиши умумӣ мо тавонистем, ки моҳии вазнаш 10 фут буд ба соҳил барорем. Чунин моҳии калонро ман пеш надошта будам ва ҷавоби гарму самимии Худоро барои дуоҳоям ҳис намудам. Бо вучуди ин қудрати ман ба он нарасид то ба падарам гӯям, ки шасти ӯро напурсида гирифтам. —

Дар сари ман саволҳои бисёре буданд. Ман инро намефаҳмидам, ки чаро пайравони равияи аҳмадия бо дигар мусулмонон кам муносибати

додугирифтӣ мекунанд, масалан бо онҳое ки дар соҳили дигар дар Шиноат зиндагони мекарданд. Ҳаёти мо дар назарам хеле якранг буд. Ҳамчун мисли бисёр дигар ҷавонон маро ҳам хисси норозигӣ фаро мегирифт. Ман аз он фахр мекардам, ки ба калонсолон баъзе саволҳои меодам, ки ҷавоби қаноатбахш дода наметавонистанд. Дар он давра, барои ман аз ҳақиқат ҷустан, дар баҳсҳо ғалаба кардан муҳимтар буд. Барои ин ман бештари вақти худро бо китобҳои гузаронида, ба қавли худ, „тадқиқот мебудам“.

Аҳмадиён бо принципҳои ахлоқии тартиботи саҳти худ фахр мекарданд. Чун ҳамаи мусулмонон онҳо душманони оштинопазирӣ май ва ҳатто тамоку мебошанд: барои онҳое, ки аз ҳад мегузаронанд, онҳо ҷазоҳои бераҳмона доранд. Албатта, чунин одамоне ёфт мешаванд, ки ҳавою ҳаваси худро пинҳонӣ қаноатманд карда мегаштанд, вале рӯйро инро нишон дода наметавонистанд.

Дар шаҳри мо телевизион ва кинотеатр вучуд надошт. Мо танҳо дар мавзӯҳои динӣ сӯҳбатҳо мекардем. Вале ҷавонони Рабвҳо бо шавқ кӯшиш мекарданд, ки дар бораи олами атроф бештар донанд ва ман аз онҳо ҷудо набудам. Боре чанд нафар аз дӯстони ман ғайрат намуда, пинҳонӣ ба Шиниот барои тамошои филм рафтанд, ки дар масофаи панҷ мил дуртар аз мо воқеъ буд, вале онҳоро дастгир кардан ва бераҳмона кӯфтанд. Маркази худидоракунии равияи аҳмадия гуруҳи муҳофизати тартиботи худро дошт, ки тартиботи дохилиро идора мекард ва аксар вазиҳоҳои милисара бар ӯҳда мегирифт. Ин даста Мучоҳид ном дошт, ва ҳар писарбача баъди дувоздахсолагӣ мебоист дар он ҷо таърии маҳсус мегузашт.

Баъдтар ман аз тарбияи шахсии худ дониستم, ки ин ҷи гуна аҳамият дошт! Падару модарам ҷиддӣ талаб мекарданд, ки ман атрофи Рабвҳо тарк накунам, бо вучуди он ки барои ман дониستاني ҳаёти атроф ва ҷи тавр зиндагӣ кардани мусулмонон шавқовар буд. Ман бо шавқ мехостам бо онҳо гуфтугӯ кунам ва бо онҳо баҳс намоям. Вале ҳамаи орзуҳои ман бефоида буданд. Падару модари ман тағйирнопазир буданд, аммо ман ҳам якрав будам.

Ду бор ман тавониستم, ки бо дӯстонам ба Шиниот ба кино равам. Шиниот барои ман ҷаҳони дигар намуд ва аз кино кайфияти ҳақиқӣ бардоштам. Филмҳои, ки ман тамошо мекардам, маро лаҳзае аз мушкilotҳоям дур мекарданд. Ман худро чун иштироккунандагони онҳо ҳис мекардам. Филмҳо ҳалқи Покистонро номдор карда, қаҳрамонони онҳо шахсони нек буданд ва тайёр буданд, ки барои инкишофи ватани худ ҷонашонро қурбони кунанд. Худқурбонкунии онҳо дар қалби ман ноҳун мезад. Душманони онҳо шахсони бахил тасвир мешуданд, ки танҳо барои манфиати шахсӣ ва ҷамъ кардани боигариву сарват дар ташвиш буданд. Азбаски соҳти саҳти

мустамликадории бритонӣ ҳанӯз аз хоотири мардум пок нашуда буд, „душман“ аксар дар намуди бритонҳо намоён мешуд. Боре дӯстшавандагони ман дар бораи ба тамошои филм рафтанам ба дастаи Аъмолуломма хабар доданд, аммо маро барои ин чазо надоданд. Чун ин ба гӯши муаллимони аҳмадия расид, онҳо бовар накарданд, ки ман ба Шиниот танҳо барои кино рафта бошам.

– Ин хел шуданаш мумкин нест, – гуфтанд онҳо, – Агар дар ҳақиқат Масъуд ба Шиниот рафта бошад, вай барои баҳс кардан бо мусулмонон рафтааст.

Онҳо ба ҳақиқатро дар бораи ман бовар намекарданд! Ба ҳамаи ин нигоҳ накарда, Худо боре маро танҳо намондааст. Боре падарам ду рупия дода, ба бозор барои харидани равған фиристод. Дар роҳи бозор ман тӯдаи начандон калонро дидам, ки дар атрофи одаме бо маймуни машқдодашуда меистоданд. Маймун ҳар гуна ҳилаву найранг мекард ва ман чун ошиқшуда меистодам. Ман то имрӯз фаҳмида наметавонам, ки ин чӣ тавр рӯй дод, вақте ки ман аз онҳо ҷудо шуда, ба худ омадам, ду рупиям дар дастам набуд! Ман ба ваҳм афтида, фарёд задам: „Худовандо, пулро ба ман баргардон!“ Ман тамоми роҳ ба хона гирия кардам, зеро ҳўҷаини мағоза ба ҳама зораву таваллоам нигоҳ накарда бепул равған надод. Ман аллакай аз дарвоза даромадам ва медонистам, ки маро мезананд ва ногоҳ назди дар пулери дидам. Ду тангаи нуқрагӣ дар офтоб хобида рӯшанӣ мекарданд. Чӣ хел онҳо дар ин ҷо пайдо шуданд, ман фаҳмонда наметавонам. Мумкин ин ягон ҷавоби оддӣ буд, аммо ин барои ман мўъҷиза буд. Худо бори дигар ба дуои ман ҷавоб дод.

Дар он вақт ман бегоҳиҳо дар хонаи Сайид хизмат мекардам. Муносибатҳои шахсии ман бо Сайид хеле бад шуда буданд. Падари вай бештари вақт дар хона набуд ва ба ӯ бародари калониаш саҳт таъсир мекард. Ӯ майдаҳаки калонкоре буд, ки бо бадӣ машҳур шуда буд. Сайид аз шавқи ман ба хондан ғазабнок мешуд, зеро вай бад меҳонд. Ӯ маро асабӣ мекардагӣ шуд. Ҳангоми бозӣ ӯ кӯшиш мекард, ки маро бо тўб занад ва дод мезад:

– Ку, хизматгорча анҷомҳои маро биёр. Канӣ, зудтар бош!

– Ман ба ӯ чунин ҷавоб гуфта наметавонистам, зеро медонистам, ки агар падару модари ӯ пули таҳсили маро надиханд, ман бемаълумот мемонам. Вале ба ин тоқат кардан ҳам хеле вазнин буд.

Боре Сайид хеле аз ҳад гузашт. Ӯ саҳифаҳои дафтари маро бо вазифаи хонагиаш пеш аз санҷидани муаллим дарронд. Вақте ки ман дафтарро барои нишон додан ба муаллим кушодам, саҳифаҳои вазифадораш набуданд! Сайид вазифаи тайёр кардаи маро, гўё аз номи ҳудаш ба муаллим нишон додааст. Муаллим чун дид, ки дафтари ман дарронда шудааст, зуд аз воқеаи рӯйдода боҳабар мешавад. Айби

Сайид ошкор мешавад ва ӯ барои кори кардааш чазо мегирад. Ӯ аз ин ба ғазаб омада, баъди дарс маро зад. Ман намедонистам, чӣ кор кунам.

Маросими Идалазҳо (иди Қурбон), ки ман бесаброна интизораш будам, наздик мешуд. Ин яке аз беҳтарин идҳои солшумории исломи буда, баъд аз Рамазон чашн гирифта мешавад. Ин ба муносибати он ид карда мешавад, ки Исмоили писари Иброҳим бояд қурбонӣ карда мешуд. Албатта, таълимоти яҳудиён дар он аст, ки Худо ба ҷои Исҳоқ фармон дод, ки барра (Ҳастӣ 22) қурбон карда шавад, вале ба ақидаи мусулмонӣ ба ҷои Исҳоқ бояд Исмоил қурбонӣ карда мешуд. Таърихи ин қурбонӣ дар сураи 37 – и Қуръон қисса шудааст, вале дар Қуръон Исмоил ном бурда нашудааст.

Дар рӯзи ид модари Сайид маро пешаш таклиф кард. Ман хурсанд будам, ки шояд ба муносибати ид ба ман ҳамчун идона, чанд пуле медода бошад. Пеш аз ин ӯ чанд либоси Сайидро ба ман дода буд ва ман онҳоро пӯшида будам. Вай маро барои харид ба бозор фиристод. Вақте ки ман баргаштам, Сайид бо модараш дар ошхона буданд. Маро дида, Сайид дағалона аз остинам дошта, ба сарам дод зад:

– Пӯшокҳои маро каш!

Модараш дар ғазаб шуда, ба ӯ гуфт, ки либосҳоро вай додааст, вале Сайид ўро ғӯш намекард. Он дам модараш фармон дод, ки ӯ аз ошхона баромада равад. Вай бо дили нохоҳам аз он ҷо рафт.

Модари Сайид ба ман панҷ рупия дод, то ки чортоашро ба модарам ва яктоашро ба худам монам. Илова бар он ӯ як дегча пур аз биринчи пухтагӣ дод, ки ба модарам барам. Ман ба ӯ раҳмат гуфта, ҳамаро гирифта ба хона равона шудам.

Аз хона баромада, Сайидро бо як дӯсташ дар кӯча дидам. Ман кӯшиш намудам, ки аз пеши онҳо гузарам, вале онҳо ба дегча часпиданд. Кашокаш сар шуд ва дегча ба замин афтиду биринчаш рехт. Ман қариб буд, ки гирия кунам. Баъд онҳо ба худи ман дарафтода хостанд, либосҳоямро аз танаам кашида гиранд. Ман бо тамоми қувва кушиш мекардам, ки халос шавам, вале онҳо маро саҳт дошта буданд.

– Ин хизматгорбачаро бин, – ғурунгос мезад Сайид, – либоси дигаронро мепӯшад.

Ӯ худашро ба болои ман партофта, меҳост аз миёнбандам дорад, ман ҳам шуда, дегчаро гирифта, ба рӯи Сайид задам. Вай бо ғиғони саҳт ба замин афтид. Ман бачаи дуҷумро ҳам задам. Ӯ ба ҳимоят гузашт ва ман бо тамоми қувва ба сӯи хона давидам.

Ҳангоми ҷанҷол ман пули он зани меҳрубонро гум карда будам. Чун пештара аз тарс дар ҳочатхона пинҳон шудам. Ба зудӣ дар тақ-тақ шуд, инҳо ҳамсояҳо буданд, барои ҷанҷоли моро ба падару модарам хабар додан омада буданд. Падарам дар хона буд, баъди чанде овози ӯ баромад:

– Масъуд, кани зуд баро! Ту мешунавӣ? Баро!

Ман ларзон баромадам; вай маро дида бо муштҳояш заду ба кӯча тела дода, девонавор дод зад:

– Мана ин нахсро гирифта, кушед! Ба мо вай лозим нест.

Аз ин суханони даҳшатнок банди дилам канда шуд. Ман боре аз ин пеш ўро ғазабнок надида будам. Ман дигар хоҳиши зистан надоштам. Ҳамин вақт дар пеши назарам рӯи аз ғазаб сурхшудаи бародари калонии Сайидро дидам, ки маро кӯфтан сар кард. Ман ба замин афтидам, ва кӯшиш мекардам, ки бо дастонам панаҳ кунам, чунки ў бо пойҳояш сарамро ба сарам мезад. Дар охир, касе ўро аз назди ман дур кашиду маро ба пой хезонданд.

– Гурез аз ин ҷо, овози мардонае фармон дод.

– Ман пешпохура давидам. Намедонам чӣ қадар давидам. Пойҳоям маро ба лаби дарё оварданд, ман беихтиёр болои санге нишастам. Дар назарам тамоми аъзои баданам кабуд шуда буд. Қабурғаҳоям сӯхта дард мекарданд. Гирякунон, ман ба осмон нигоҳ карда бо мушт сиёсат кардам.

– Худоё! Чаро ту маро аз ҳамаи ин халос накардӣ? Ту ин қадар бераҳму шафқат ҳастӣ? Ту маро чунин кардӣ, ки ман дар хонае, таваллуд шудаам, ки касе маро дӯст намедорад, акнун ту ҳам маро аз назарат дур кардӣ. Албатта шумоён ҳама маро партофтед. Аз ин рӯз сар карда, ман бо ту дигар гап намезанам. Ман хомӯш менишинам. Чӣ қадар ман туро ба ёрӣ даъват кардам гӯё, ки нашунидӣ. Имрӯз маро бегуноҳ заданд, ту ба ғимояти ман сухане нагуфтӣ.

Ман бо азобе ба санги калоне баромадам ва ба Худо рӯ оварда, дод заданро давом додам.

– Худоё, ту золимӣ. Ту шоҳи золимон. Агар ту некукор ва адолатманд бошӣ, бо ман гап зан! Имрӯз дар ид маро аз хона берун кардан, Ту меҳрубон нестӣ, балки золим ҳастӣ. Агар чунин ҳастӣ, чаро моро якбора намекушӣ? Чаро ту моро ҳамин хел азоб медиҳӣ? Ба ман ҷавоб деҳ, эй Худо! Баро, ман меҳоҳам, ки ту ҷавоб диҳӣ!

Ман аз санг дур шуда, сарамро ба ким-кадом девори сангин мезадам. Баногоҳ рӯшноии хиракунандаи барқ осмонро пора намуд. Ман сарамро бардошта абрҳои тираро дидам. Садои гулдурӯси раъд шунида шуд. Сонияе нагузашта осмон сӯроҳ шуд ва борон бошиддат ба рехтан сар карда, маро то устухонам тар намуд.

Ман обхезии Нӯхро ба хотир оварда, дарунаки аз тарс ба ҳаяҷон омадам. Вақте ки гуфтаҳои худро ба ёд овардам маро ваҳм фаро гирифт: „Чаро ту моро якбора намекушӣ? Чаро моро азоб медиҳӣ?.. Ман мисли хорпуштак худро барои аз борон панаҳ кардан, дар зери санг пинҳон шудам, ман намедонистам, ки оё дар ҳақиқат Худо маро куштан меҳоҳад ё не, вале ман аниқ медонистам, ки мурдан намехоҳам. Гулдурӯси

барқ аз ман каме дуртар ба замин зад. Ман аз тарс фарёд задам. Боварӣ доштам, ки гулдурӯси дуҷум маро мезанад. Ба он ҷое, ки гулдурӯси барқ навакак афтида буд нигоҳ карда шӯълаи оташро дидам, ки буттаеро месӯзонд. Баъди лаҳзае оташ хомӯш шуда дар борон дуди сабуке ба назар намоён шуд. Инро дида, ман тасвири қуръониро бо Мӯсои пайғамбар ба хотир овардам, чунки ӯ низ буттаи сӯзонро дида буд. Ман аз кори нопоки худ тарсидам ва бо овози баланд дуоро сар карда, хоҳиш намудам, ки маро бубахшад.

Борон охиста паст мешуд. Ман аз паноҳгоҳи худ баромада, ба бутта наздик шудам. Бо тарс охиста мерафтам, вале танҳо бутта ба назарам менамуд. Худ ба худ фикр мекардам, ки вақте ки ман ба Худо зӯрӣ мекардам вай ҳамин ҷо буд. Ман бори дигар ба бутта нигоҳ кардам, вале вай ором буд. Дар ин дам барқ аз нав зад ва ман бо рӯям ба лой афтидам.

– Не, не, Худоё! Илтимос мекунам, маро бубахш!

Ман боварӣ доштам, ки ҳозир ҳодисаи табиӣ маро мекушад. Вале ин тавр нашуд ва ман бо тарс сарамро бардоштам. Борон бас шуда буд. Чанд бор ба атроф назар духта чизи ғайриоддиро надидам. Ба сӯи хонаамон рохро пеш гирифтам. Боз чанд вақт бе мақсад давр задам ва дар охир боз ба Рабваҳ омадам. Ман азонро шунидам, ки ба намоз даъват мекард. Нисфи рӯз, вақти ҷоштгоҳ буд ва ман ба гурӯҳи одамон ҳамроҳ шудам. Атрофиён ба ман бо ҳайрат нигоҳ мекарданд, зеро ман бисёр чиркин будам. Ман ба назди дастшӯяк барои таҳорат омада, бо як азобе либос ва пойафзолавро тоза намудам. Баъди ин ба масҷид даромада, ба назди ибодаткунандагон нишастам.

Чун ман аз намоз бархостам, шахсе бо қаҳр омада аз гӯши ман дошта, кашола карда аз дари масҷид берун карда, як шаппотие ба рӯям зада, гуфт: – Агар хоҳӣ, ки ин ҷо намоз хонӣ, аввал рафта, шалворатро дӯз! Эҳтимол вақте ки ман дар соҳил аз борон пинҳон шудан мехостам пешпо хурда бо чизе шалварамро дарондам. Аз шарм сурх шуда, охиста роҳи хонаро пеш гирифтам, метарсидам ки касе либоси дарридаи маро набинад. Вақте ки ба хона расидам, дар баста буд. Ман ба тақ-тақ қардан ғайратам нарасид, гурусна будам ва ба хотирам биринҷ ва пулҳои модари Сайид дода буд расиданд ва ба ҷои ҷанг қардаамон рафтам, вале дар он ҷо ҳеҷ хел пул набуд, аммо биринҷи рехта буд. Ман ба атроф нигаристам, касе набуд, як каф биринҷро ҷамъ карда, ба кисаам андохтам. Маззаи биринҷ бо рег он қадар хуб набуд, аммо ман гурусна, ки будам ҳамаашро хӯрдм. Баъди хӯрдани биринҷ фикр кардам, ки ба табрики Аҳмад дар рӯзи ид нарафтаам ва умед доштам, ки дар хонаашон боз ягон хӯроке меҳӯрам ва сӯзану ришта пурсида шалворамро медӯзам. Ба дари хонаи Аҳмадино расида онро бо қулфи овозон дидам. Ғамгинона каме истодам, вале касе наомад,

Ман бемалол сайру гашт мекардам то вақтро гузаронам, ва беҳабар ба кӯчае расидам, ки фаррошони масеҳӣ зиндагӣ мекарданд. Кулбаҳои онҳо хеле содда буд, ки аз хишти гили сохта шуда буданд, на мисли хонаи аҳмадиён аз санг сохта шуда буданд. Ин фаррошон аз табақаи пасти ҳинду буда чанд сол пеш масеҳӣ шуданд. Онҳо қорҳои аз ҳама вазнинро иҷро мекарданд ба мисоли ҳоҷатхонахоро тоза намудан ва ғайра... Қисми зиёди онҳо ҳатто тасаввуроти кофӣ дар бораи дини масеҳӣ надоштанд. Ба ин нигоҳ накарда байни онҳо шахсони худотарс ва эътиқоди комил дошта ҳам буданд. Аҳмадиён ба ғайраз ягон қори зарури бо онҳо доду гирифт намекарданд. Хеле ҳайратовар буд, ки ман назди онҳо истода ба бозии шавқовари бачагони онҳо нигоҳ мекардам. Чунки ду сол пеш аз ин ба ман суруди ботартиб ва дилхароши онҳо маъқул шуда буд. Баноҳост чашмам ба дари қалон кушода афтид. Дар даруни хона қариб бист нафар марду зану кӯдакон болои замин нишаста, дар бораи Исо пайғамбар суруд меҳонданд. Дар пешгоҳ марде менишаст; дар дасташ китобе буд, ки ман вайро шинохтам, номаш Китоби Муқаддас буд. Ман чунин китобро дар хонаи Муҳаммади Исмоил дида будам. Баъзе аз онҳо баргашта, маро диданд. Онҳо бо табассум ва ишораи даст маро ба даромадан даъват намуданд. Ман дар гумони он будам ки дароям ё надароям ва дар охир даромадам ва дар паҳлӯи мардон болои қолинча нишастам. Маро шалвори даридаам норӯҳат мекард. Ман кушиш мекардам, ки ҷои даридан шимамро касе набинад. Онҳо суруди ҷамъбастиро хонда, баъди ибодат майли хеста пароканда шуданро доштанд. Марде ки назди ман менишаст бо табассум гуфт:

– Ҳама тамом шуд.

Ман ҳам бархостам, то ки равам ин вақт яке аз занҳо ба марде ки бо Китоби Муқаддас менишаст, ба ман нишон дода ба гушам чизе гуфт. Он шахс ба вай чизе ҷавоб дода, пеши ман омаду дасташро ба китфам гузошта пурсид:

– Писарам, ту кистӣ ва аз кучой?

Ман ҷавоб додам, ки ба хабаргирии дӯстам омадам, ки дар ин наздикӣ зиндагӣ мекунад, азбаски онҳо дар хонашон набуданд, ман аз ин ҷо гузашта истода ба ин хона даромадам. Касе барои кашиш ҷупон пиёлаи ҷой овард ва ӯ бо меҳрубонӣ маро ба ҷой нушӣ таклиф намуд. Ман ҳамроҳи ӯ дар болои чорпоя, кате ки аз банд сохта шудааст нишастем ва сӯхбатамон оғоз шуд. Баъди чанд муддат дар хона ман, кашиш ва аҳли оилаи соҳибхона мондем. Дигарон ҳама рафтанд.

– Ҷаноб, – ман хеле бо эҳтиёт гап сар кардам; – ман аз кучо чунин Библияро пайдо карда метавонам?

– Ин душвор нест, гуфт вай, – вале падару модари ту ва ҷамъият ба ту иҷозати хондани онро намедиханд!

— Ман вайро мехонам, — ҷавоб додам ман, — ҳатто агар пинҳонӣ хонданам зарур шавад.

Инро шунида, вай китобчаи на он қадар калонеро аз байни китобҳои дар болои ҷойгаҳ буда, ба ман дароз намуд: Мана гир, ин Аҳди Ҷадид аст. Инро хон ва баъд, ман ба ту тамоми Китоби Муқаддасро медиҳам. Ман ўро гирифта, раҳмат гуфта худро хушбахт ҳис кардам. Ў ба назди ман пиёлаи ҷойро наздик монда гуфт:

— Нӯш вагарна хунук мешавад.

Ман ҷойи ширинро бо шир нӯшида истода фикр кардам, ки бори аввал имкони бо мардуми дини дигар хурок хӯрданро дорам. Ягон мусулмоне, ки худро эҳтиром мекунад бо одамони табакаи пасти дигар, хусусан бо масеҳиён хӯрок намехӯрд. Ман гурусна будам ва сарам дард мекард. Маззаи ҷой бароям хеле бомазза шуд. Ба ақидаи одамоне, ки ин ҷо ман дида истодаам, Исои пайғамбар писари Худо мебошад. Ба рафти андешаҳои худ пайравӣ намуда гуфтам:

— Ҷаноб, чаро боварӣ доред, ки Исо писари Худо аст, дар сурате, ки Худо зан надорад ва фарзанд доштан ҳам наметавонад? — Мард табассум намуда, номи маро пурсид.

Масъуд Аҳмад Хон, — Аз саволи ӯ хайрон шуда ҷавоб додам ман.

— Ана ҳамин хел Масъуд, агар ман ба ту гӯям, ки „Писарам, ба фалон ҷой рав ва барои ман ину он корро кун“, оё ту ҳақиқатан ҳам писари ман мешавӣ, танҳо барои он, ки ман ба ту чунин гуфтам? Танҳо барои ҳамин ҳам ман падари ту шуда метавонам?

Ман сарамро ҷунбонидам, акнун ман ўро мефаҳмидаги шудам.

— Ана бо Исо ҳамчунин, — идома дод вай. Вай писари рӯҳонӣ ва Худо падари ӯ мебошад.

Суҳанҳои ӯ барои ман хеле фаҳмо ва фораҷ буданд. Онро ба охир расонда буд, ки кашиш ба ман гуфт, ки вақти рафтан шудааст ва ӯ боз баъди як моҳ бармегардад. Мо хайрухуш кардем ва ман бо як ҷаҳон фикрҳои нав ба хонаи Аҳмадино рафтам. Дарашон ханӯз қулф буд. Рӯз бегоҳ мешуд. Ман бо тамоми вучудам дардро ҳис намудам. Аз нав борон ба боридаи сар кард, ман тар шуда, саҳт хунук хӯрдм. Китоби Аҳди Ҷадиди зери куртаам пинҳон кардаамро даст намуда, ман нишастам ва зонувонамро саҳт дар оғӯш гирифтам, то андаке бошад ҳам гарм шавам. Ба зудӣ, ман беихтиёрон аз ҳуш рафтаам.

Ман танҳо дар хона дар ҷойҳои худам бедор шудам. Дар назди ҷои ҳобам падарам ва падари Аҳмад меистоданд. Эҳтимол, вай маро ба хона овардааст ва падарам ба ӯ миннатдорӣ карда истодааст ва дасташро аз сари ман намегирифт, худро ҷун падари фарзанддӯст нишон медод. Падари Аҳмад дасти маро фишурда, дӯстона таъкид намуд, ки дигар дар тағи борон нагардам ва хайрухуш намуда баромада рафт. Ин лаҳза дилам аз тарс қариб буд мекафид! Куҷо бошад, Аҳди Ҷадиди ман? Вай

зери куртаам набуд. Пӯшоки ман хушк буд, касе либоси маро дигар кардааст, бояд китобро ёфта бошад. Ман оҳиста ба рӯи падарам назар кардам. Оё вай медониста бошад? Оё ӯ маро боз мезада бошад? Дар ин лаҳза модарам бо пиёлаи чой ва доруи тасф барои ман ба хона даромад. Чои мо доруи бехтарин аз шамолхӯрда ва дарди сар ба ҳисоб мерафт. Ман пиёларо гирифта дар болои миз китоби Аҳди Ҷадиدي наве, ки имрӯз кашиш тӯҳфа карда буд, дидам. Падарам нигоҳи маро фаҳмида, китобро гирифт. Ман ҳайрон шудам ӯ китобро сӯи ман дароз намуда, гуфт:

— Агар ту ин китобро ҳамчун қисса хонӣ, ҳеҷ гап нест. Вале агар бодикқат хонда, ба фикр фуру рафта, назди худ ҳаргуна саволҳо гузорӣ, ин қобилияти фикррони туро вайрон мекунад. Худо ба ту ҳикмат ва ҳаваси илмомӯзиро додааст. Агар ба ту ёрӣ лозим шавад, омада аз ман пурс. Ҳамагӣ як соли хонданат мондааст, ба фикри ман баъди хатм, ту метавони ба коллеҷи тарғибгарони аҳмадия дохил шуда, тарғиботчӣ шавӣ. Ту ин корро танҳо баъди гирифтани номаи камол карда метавонӣ. Ин нутқи дуру дароз барои падарам буд, ки ӯ асосан бо ман дар вақти ғазабнок шуданаш гап мезад. Ва ин ҳоло ҳамааш нест. Ӯ суҳанонашро давом дод: — Вақте ки ба коллеҷ дохил мешавӣ ҳар таълимотеро, ки хоҳӣ омӯختан мегирӣ. Ту доништан мебоҳи, ки мо аҳмадиён ба чӣ эътиқод дорем ва эътиқодмандони дини ислом чӣ мегӯянд? Метавонӣ ба таълимоти онҳое сарфаҳм равӣ, ки моро бутпараст меноманд, ҳамчунин аз таълимоти масеҳиён низ огоҳ мешавӣ. Хулоса мефаҳми, ки дар бораи Худо таълимотҳои гуногуни динӣ чӣ мегӯянд. Ту акнун кӯдак нестӣ, ман бисёр афсӯс меҳӯрам, ки туро хафа кардам. Ин ҳақиқат буд, ки ҳаваси ту ба илмомӯзӣ ба ман маъқул набуд, чунки ман аз ӯҳдаи додани пули таҳсилат намебаромадам.

Ӯ хомӯш шуда, нафаси чуқуре кашид.

— Ин рости талх аст, ки зангириҳои ман маро хушбахт накарданд. Ман аз он метарсидам, ки ту ҳам мисли зани якум ва фарзандонаш, ки ба роҳи марг рафтанд, маро тарк мекуни. Ман инро тоқат карда наметавонистам. Ман медонистам, ки онҳое, ки имрӯз туро лат карданд ноҳақ буданд, лекин ман чӣ кор ҳам карда метавонистам?

Ман тамоман ҳайрон будам, наметавонистам, ки чизе гӯям.

Вале модарам бо ҳашм гуфт: — Бас аст фалсафагӯӣ! Ба вай ғамхори падарам маъқул нашуд. Вақти хоб шудааст. Суҳанҳои ширини худатро барои дафъаи дигар нигоҳ дор, агар хоҳӣ, ки муносибатат бо писарат бехтар шавад.

Падарам дигар чизе нагуфта, бо рӯи сурхшуда баромада рафт. Модарам низ баромада рафт ва то дерӣ аз хонаи хоби онҳо овози чанҷолашон шунида мешуд.

Ман таваккалан китобро кушода дурудароз хонда истода будам, ки овози наздик шудаистодаи поро шунида тез Аҳди Ҷадидро зери болиштам бачо кардам ва худро ба хоб андохтам. Модарам даромада чароғро хомӯш карда оҳиста баромада рафт. Ман оромона тамоми шаб хоб кардам.

Вақти субҳирузи дигар ман дер бедор шудам. Дар назди чойгоҳам Аҳмад ва модарашро дида, хеле хурсанд шудам, онҳо барои хабаргирии ман омада буданд. Онҳоро дида, аз чоям хестанӣ шудам, вале онҳо нагузоштанд. Мо хеле сӯхбат кардем, вақте ки модарам барои об берун баромад, модари Аҳмад ба ман бист рупия пул дароз кард. Ман ба гирифтани пул ҷуръат накардам, вале вай кас гуфтанд:

— Гир, бачем барои худат китоб мехарӣ. Ин тӯҳфа барои ту, пинҳон кун, ки модарат набинанд.

Ман самимона ба ӯ ташаккур гуфта, пулро зери болишт пинҳон намудам. Ӯ Аҳмадро дар пеши ман монда, барои дарди дил кардан ба назди модарам рафт.

— Ман „мехоҳам чизеро ба ту нишон диҳам“ гуфтам ба ӯ китоби Аҳди Ҷадидро дароз кардам. Вай китобро аз назар гузаронду зуд баргардонд. — Чӣ гап шуд? Хон!

— Не, Масъуд ман вайро намехонам, ҳоло ман девона нашудаам.

— Ту, чихо мегӯӣ, Аҳмад, — нидо кардам ман.

— Ман дар бораи ин китоб бисёр медонам, бародарам ва падарам маро бовар кунонданд, ки ин китоб содда карда шудааст. Дини масеҳи дини ҳақиқӣ нест, ҳамчунин исломро, ки пайравонаш моро бутпараст меноманд. Дар ҳақиқат онҳо бутпарастанд, на мо. Онҳо ҳудашон ба худ ҳукм бароварданд, ки Масеҳ Маъодо (Мирзо Ғуломи Аҳмад)-ро бовар намекунанд. Ман бо хайрат ба вай нигоҳ мекардам: ин тамоман Аҳмади дигар буд. Баъди он ки ӯ дар коллеҷи тарғиботчӣ хонданро сар кард, то ки пайрави падар шавад, ӯ акнун ба ҳама гуна фикрхоеа, ки бо таълимоти аҳмадия рост набуданд, саҳт зиддият нишон медод.

Ӯ боз чанд дақиқа ба ман далелҳои беасосии дини насрониро пешниҳод кард, вале ӯро модараш фарёд кард, вақти рафтанишон шуда буд. Ман аз қафои онҳо назар кардам. Ба ҳаёлам Худо ким-чӣ ба ман мегуфт, аммо ман боварӣ надоштам, ки Аҳмад ба ин розӣ мешавад. Ҳар чӣ ҳам бошад, ман ба ин ҷавони қоматбаланди ҷиддӣ, дӯсти ҷавониям дилбастагӣ доштам, илова ба ин падару модараш низ маро дӯст медоштанд.

Дар ин шаб ман то дера дар чойгоҳам дароз шуда, ҳеҷ хобам намебурд. Ториқӣ гӯё ба ҷамъ намудани фикрҳои халал мерасонд. Ман ҳис мекардам, ки ким чи хел вазнинии номуайяне маро пахш мекард. Дар майнаам боз таънаҳое, ки модарам ба падарам мегуфт, садо медоданд.

— Ё Худоё, ҳаёти ман барбод рафт, — Номи неки ман дар ин шахр барбод рафт, меғуфт вай. — Номи неки ман дар ин шахр бо дасти писари аҳмақам, ки ба ғӯш кардани масеҳиён меравад, шарманда карда шуд. Писари ман меҳоҳад бутпараст, кофир бошад. У назди одамоне меравад, ки муқобили мо, зидди ҳақиқатанд. Писари шахсии ман! У яке аз ин девонаи тарғибкунанда мешавад ва ё мисли ту!

Қариб тамоми шаб аз як паҳлӯ ба паҳлӯи дигар гаштам, хостам, ки хобам барад, аммо хоб аз ман ғурехтабуд. Магар ман аз доираи аҳмадиён берун шуда метавонам, мепурсидам аз худам, агар тавонам баъд чӣ мешавад? Охир яке аз онҳо мебошам. Кадом динро пайравӣ намоям? Ба назарам чунин мерасад, ки овози рӯҳи ман ба гушам охистакак меғӯяд: ислом! Вале кадом равияи исломро? Аҳли суннат? Ё мейит? Охир дар ислом 80 равия аст. Кадоме аз онҳо? Ва боз торики, мисле ки дар пешам девори баланд меистода бошам. Ин дуруст аст, ки исавиҳо ба се Худо сачда мекунанд, дар сурате, ки ҳама имондорон медонанд, ки Худо ягона мебошад, Худои ҳақиқӣ: раҳмон ва раҳим асту Муҳаммад... ҳа, оё ҳамин ҳақиқат бошад? Дар ҳақиқат ӯ пайғамбари Худо бошад? Ман нолиш кардам. Қафаси синаамро бори вазнинтаре пахш кард. Ақли ман дар ҳаяҷон буд. Ба назарам чунин менамуд, ки ким-кадом одамони бад, ё қувваҳои бад, ё рӯҳҳои дар атрофи ман масҳараомез меҳандиданд, ва маро дошта бо муштҳояшон мезаданд. Ман аз тарс ва ҳаяҷон тар шудам. Нохост ба ёдам расид, ки дар Инчил дар бораи рондани рӯҳҳои бад чизе хонда будам. Кӯшиш намудам, ки дод занам, аммо хандаи кинояомези онҳо аз нав хонаро пур намуд. Ман ҳис кардам, ки ин рӯҳҳои бад меҳоҳанд, маро газанд, гӯё аз вазни танаи худ дар ҷоям шах шуда мондам. Дар охир ман фарёд задам:

— Эй офарандаи коинот ба ман ёвар бош, маро начот дех! Эй Худои ягона марҳамат карда ба ман ёрӣ дех!

Бо одати бачагиам паи ҳам се сураро аз Қуръон тез-тез хондам. Ва бори дигар бо овози баланд Худоро даъват кардам ва Исоро ба хотир овардам, ки деу чинро меронад ва баъдтар вазнини синаамро тарк намуд ва хонаро сулҳу оромӣ фаро гирифт. Ман ҳамаи ин дахшатро фаромӯш кардаму аз хонаам берун баромада, об нӯшидам ва боз омада ба ҷойгоҳам дароз кашидаму дар бораи Исо фикр кардам. Ба тезӣ маро хоб бурд, чунки дар атроф оромиро ҳис кардам.

Ба сӯи ҳақиқат равон мешавам

Ман ба дарсҳоям вақти бисёр чудо мекардагӣ шудам. Ҳақиқат он аст, ки мақсади ин дарсҳо бештар пайдо кардани саволҳое буд, ки муаллимони аҳмадия ба онҳо ҷавоб дода тавонанд. Ҳатто дар мактаб ман ҳамсинфонамро бо саволҳоям безор карда будам. Акнун ман мебинам, ки Худо то чӣ андоза шавқи бешумори ҷустани ҳақиқатро бароям тухфа карда буд, вале он вақт инро намефаҳмидам. Ман танҳо медонистам, ки бояд хонам, донам ва бо пешрафти донишам дар дили ман пешра ва дар роҳи донишани ҳақиқати ҳақони зиёд мешуд.

Ќустуҷӯҳои ман ҳамеша ба се равия: аҳмадия, эътиқоди исломӣ ва насроният рӯ барӯ мешуд. Якум, назария ҳақимони аҳмадия, ки қодионӣ ном дошт. Таълимоти асосии он иборат аз ин буд, ки Мирзо Аҳмад, Маҳдии ваъдашуда Масеҳ буд. Ин ба таълимоти эътиқодмандони исломӣ зиддият дошт, бо ин сабаб онҳо моро бутпараст ва нопокон меномиданд. Дар бораи масеҳиён бошад, ман кам медонистам, зеро ман ҳанӯз таҷрибаи ками ошноӣ бо онҳо доштам. Онҳо барои ман диққат ҷалбкунанда буданд, ба ҳар ҳол фарқияти миёни мо хеле бештар буд.

Ба ягон масъала бархурда, ман пеш аз ҳама кушиш мекардам, ки муайян намоям, ки ин се равия ба он чӣ гуна муносибат мекунанд. Соли 1967 ман аъзои ташкилоти Атфолулаҳмадия фарзандони Аҳмадия будам ва бояд баъди чанде аъзои созмони ҷавонони Қудамулаҳмадия (хизматгорони Аҳмадия) мешудам. Ман медонистам, ки ин ташкилотҳо донишҳои омӯхтаи маро ҳаргиз наменвисанданд. Дар айни замон калонсолон низ дар масҷид маро оташин мекарданд, чунки дар саволҳои ман танҳо бадири мегиданд. Ба ман чунин менамуд, ки агар эътиқоди динии онҳо мустаҳкам ва асоснок мебуд, ин масъаларо мебуд бо шавқ муҳокима кунанд. Онҳо бошанд, танҳо дар ғазаб шуда, ҳатто ба падарам шикоят мекарданд. Ҷавоби ӯ бошад, табиатан ғазаб буд.

Дар моҳи март соли 1967 ман охири имтиҳони мактабро супоридам, падарам маро саросема мекард, ки барои дохил шудан ба коллеҷи тарғиботчиёни Рабваҳ тайёри бинам. Ман мефаҳмидам, ки ин ба падарам маъқул аст, вале ман намехостам, ки маҷбуран ба чунин қарор биёям. Ман андеша доштам, ки ба коллеҷи таҳсили улуми дунявӣ,

ки ба тайёр кардани донишчӯён ба соҳаҳои дигари ҳаёт, ки ба равияи аҳмадия алоқа надоштанд, дохил шавам. Падарам ғамгин буд.

— Масъуд, гуфт ӯ боре бегоҳӣ, — чаро ту барои дохил шудан ба ин коллеч кӯшиш дорӣ? Ту медонӣ, ки ба ман ин фикр маъқул нест.

Ман ҳаракат намудам, ки аз рӯи вичдон ҷавоб диҳам, гарчанде метарсам, ки дар вучудам иззатинафс роҳ ёфта буд.

— Падар, ман меҳоҳам, ки бо роҳи худам равам. Ман дар ин хона таваллуд шудаам, вале ин маънои онро надорад, ки кӯр-кӯрона пайрави ту бошам. Шояд, ман тавонам, ки зиндагии беҳтари худро ташкил кунам. Ман меҳоҳам донам, ки он навдаи сарҳосили нав, ки дар боғи ислом сабзидааст, дертар ба равияҳои қодионӣ ва лохурӣ тақсим шудааст. Ман меҳоҳам аниқ намоям, ки мусулмонон то чӣ андоза ҳақ хастанд. Ва дар охир доништан меҳоҳам, ки оиди ин масъала китобҳои масеҳӣ чӣ мегӯянд! Рӯи падарам аз ғазаб суп-сурх шуда, рағҳои гарданаши айён шуданд.

— Масъуд бас кун! — гуррос зад вай. — Ман пушаймон будам, ки бо ту пештар рафтори дағалона доштам, бинобар ин тоин руз бо нағмаҳои ту муросо мекардам. Ман ба ту дар ҷустуҷӯӣҳо ғарбӣ меодам. Ҳамаи он чиро, ки мардум мегуфтанд, мешунидам лекин ҳамон замон кушиш мекардам, ки ба саволҳои доимии ту ҷавоб диҳам. Ба ту шароит додам, ки муаллимони беҳтарини моро гӯш кунӣ.

Имрӯз, — вай ҷевони китобхоро бо дасташ зада нишон дода, ин ҷевон пур аз китоб аст, ки ман ба ту харидам, гарчанде бо бисёр мушкилӣ ба даст меомад. Ман ҳамеша ба он бовар мекардам, ки дар охир ҳақиқат ғалаба мекунад ва ту фикрҳои сафсатамезатро фаромӯш мекунӣ. Ҳатто имрӯз ҳам боварӣ дорам, ки рӯзе мешаваду нури ҳақиқатро пайдо мекунӣ. Ва ту боэътиқод калимаҳои илҳомбахши Ҳазрати Масеҳ-Маъод (Мирзо Ғулом Аҳмад)-ро такрор мекуни. „Ман ҳақиқати худамонро то қанори замин мебарам“. Ман ният доштам, ки ту обрӯи моро мебардорӣ, масъалаҳои иқтисодии мо беҳтар мешаванд, ва рӯзҳои хушбахтии мо ҳам сар мешаванд. Имрӯз мебинам, ки ба ту беҳуда бовар кардам, диққати туро орзуҳои ман ҷалб намекунанд. Ту меҳоҳӣ, ки танҳо барои худат зиндагӣ карда, номи моро доғдор кунӣ. Эҳтимол, ту фаромӯш кардӣ, ман падари саҳтгир ҳам буда метавонам! Агар ту ба ин сафсатаҳо хотима надиҳӣ, ман туро маҷбур мекунам, ки аз рӯи замин нест шавӣ.

Ӯ хомуш шуд, ба сӯи ман бо ҷашмони ғазабнокаш нигарист.

— Ба ҳар ҳол мо мусулмонем ва ман ба ту имконияти охирини пайдо кардани ҳақиқатро медиҳам. Дар баръакси ҳол, бигуздор ғазаби Худо туро фаро гирад!

Бо ин суханон ӯ аз хона берун шуд. Ман бечон ба болои ҷойгоҳам рӯҳафтода нишастам. Хонаро аз назар гузарондам, китобҳои худро

дида, аз худ пурсидам: „Масъуд, ҳолат чӣ тавр аст? Бад бахти ва суҳанҳои бад; ҳамаи инро як тараф партофта бо рафти равиши дарё шино кун. Ҳама инро ба як сӯ гузошта, онро ки падарат меғӯяд, бикун. Дар осудагӣ зиндагонӣ кун“. Ин фикри оромкунанда дар сари ман пайдо шуд, вале ким чие дар дили ман садо дод: „Не, ин нодуруст аст ва ту инро медонӣ. Масъуд, ҳақиқатро пайдо кун ва дар рӯшноии вай зиндагӣ кун“, Ман суҳанонеро ба хотир овардам, ки дар охири кори имтиҳониям, оид ба равияи аҳмадия навишта будам: „Ман навиштам, вале ба ин боварӣ надорам“. Аз нав чунин фикри ман пайдо гашт: „Ту чиро ба даст меори, агар нодурустии таълимоти аҳмадияро исбот кунӣ? Ту баъди ин ба кучо мерави? Ба исломи анъанавӣ? Вале ислом ҳам ба қисмҳо чудо шудааст...“.

Ман дилтанг шуда будам, халқам хушк шуда буд. Ман ба ошхона рафта, як пиёлаи калони обро нӯшидаму аз хона берун баромадам. Моҳи пурра рушноӣ мекард ва намуди шаҳр шинос ва одатӣ буданд. Боди тоза торҳои фикрҳои нофорамро аз сари ман рӯфта партофт ва ман ба канори шаҳр рафта, аз ин оворагии дилгиркунанда берун шудам. Дар он ҷо ман ба санги калоне нишаста, ба моҳ менигаристам. Рӯҳам бо шодиву хурсандӣ дар пеши офарандаи олам пур шуд, ки чӣ гуна аҷоиб оламро офаридааст. Дар муқоиса бо ҳамаи масъалаҳои шахсии ман дар Рабваҳ, моҳу ситораҳо чӣ гуна софу комил буданд.

Ман талаботи аниқеро барои ҳама чизро ба Худо гуфтанро ҳис намудам. „Ба вай ҳамаи масъалаҳои худро бубахш, – мегуфт, ба назарам дили ман. – Ў офаридгори бузург аст. Ў ба ту мададгор мешавад. Вай бузург аст, метавонад ҳама мушкилиҳои туро ҳал намояд. Ў ҳама корро карда метавонад, чунки ту барои фаҳмидани вай кушиш мекуни“. Ҳангоми ин фикрҳо ашк дар чашмони ман пайдо шуд, дастонамро ба осмони пурситора бардошта, аз тахти дилам гуфтам:

– Ё, Худоё, офаридгори бузург ман Туро барои ёрӣ даъват мекунам. Аз ту хоҳиш дорам, ки маро ба сӯи рушноӣ ва ҳақиқат бар, ё маро тарзе дигаргун кун, ки дигар ман ҳақиқатро доништан нахоҳам. Ман дар бораи ту хондаам. Акнун бояд, ки туро бишнавам. Ман мецоҳам, ки ту роҳнамои ман бошӣ. – Дигар ман чизеро гуфта натавонистам, тоқаву танҳо дар рушноии моҳ гирия мекардам. На он қадар дур дарё буд ва он мисли ҳарвақта ба ман сулҳу оромӣ мебахшид. Ман оҳиста бархеста ба қафо ба сӯи шаҳр равон шудам. Ва дар ҳамин ҳолат кимчӣ ғайри оддӣ рӯй дод. Ман ногаҳон ҳис кардам, ки танҳо нестам. Дар ин ҷо касе бо ман буд. Ман лабрези қувваи нав шуда, барои ҷустуҷӯи ҳақиқати худ баргаштам.

Баъди чанд рӯз падарам маро назди муҳаррири маҷаллаи „Алфурқон“ бурд. Ў шахси дар шаҳри мо боэҳтиром буда, Мавлоно Абдул Атто ном дошт. Баъди салому алейки муқаррарӣ, падарам гуфт:

– Ман писарамро бо мақсади маслиҳат додани Шумо овардам. Шояд шуморо гӯш кунад.

– Ў ба ёрии донишманд мӯхточ аст. Баъди чанд дақиқа падарам моро танҳо гузошт. Мавлоно – таблиғотчи, ба ман гуфт:

– Чунин менамояд, ки падарат аз ту саҳт ранчидааст. Чӣ гап шуд, Масъуд? – Дар овози вай шавқи ҳақиқи шунида мешуд, аммо ў бо қоғазхояш кор карданро давом меод, бинобар ин ман хомӯш будам. Ў чашмонашро бардошта аз нав пурсид:

– Ту байни шахриён дар бораи чи гуфругуздорӣ? Ки ба ту гуфтани ин чизхоро ёд дод? Ту ҳанӯз бачай, ҳамагӣ ҳабдаҳ сол дорӣ. Ба бачагони синни ту додани чунин саволх ғоида надорад. Ба фикри ман туро дигар мусулмонон роҳгум мекунанд, ҳамин тавр нест? Ман шунидам, ки туро масеҳиён низ ба худ ҷалб мекунанд, ту дини онҳоро меомӯзӣ. Хайр, Масъуд гӯй, навод ту боварӣ дорӣ, ки ягон чизи хуб аз ин „кашишҳои“ разил „ҳазратҳои“ ёд мегири? Онҳо ҳатто намедонанд, ки ҷаро насронӣ номида мешаванд, ба ғайр аз он, ки гузаштагинашон ҳамчун масеҳӣ ва исави ном доштанд.

Ў ҷавоби маро интизор буд. Ман машғули гирдовариҳои фикрҳои худ будам, ки вай аз ман ҷаққонӣ кард:

– Ҷаро ту хомӯшӣ? Шояд ман ҳақ бошам, вақте меғӯям, ки ин одамон туро ба „ҷустуҷӯӣ“ машғул карда, боиси бесару самоният шудааст. – Ў ба ман бо нигоҳи ҷидди нигоҳ кард. Ман ғайрат гун карда гуфтам:

– Ин чунин нест, Мавлавӣ Соҳиб, ҳамаи ин тадқиқотро ман мустақилона китоб хонда, мебардам.

Ман аз калонсолон маслиҳат мебарсам, чӣ хеле ки мебинед, ба назди шумо омадам. Касе ба назди ман барои омӯзондан намеояд.

Ҷавоби ман бароям хеле маъқул буд, аммо вай суҳанамро бурид, Масъуд, ту ҷиро доништан меҳохӣ? Ҳақиқатан ту чӣ меҳохӣ?

Далерона ҷавоб дода ман:

– Динеро пайдо кардан, ки вучуд дорад ва абадан вучуд хоҳад дошт.

– Ин албатта, ислом мебошад, – мухтасар гуфт вай.

– Вале муаллим, ҳатто ислом ба равияҳо тақсим шудааст. Мову шумо ба равияе дохил мешавед, ки назариётчиёни исломӣ вайро ғайри исломӣ, яъне бутпарастӣ меноманд. Чӣ мешавад, агар онҳо қонунро бар зидди мо равон карда моро кофир эълон кунанд? Ман хавотир шуда будам. Ман албатта он вақт намедонистам, ки чанд сол баъд дар Покистон чунин ҳам мешавад.

– Писарчон, – гуфт вай бе ҳеҷ ғазаб, – ин аҳамият надорад. Мо аҳмадиён ҳамон ҳақиқате мебошем, ки ту меҷӯӣ. Мо ба ту мададгор мешавем, аммо барои ин ба ту зарур аст, ки пеши мо боэътиқод биёӣ.

— Ман мехостам сӯхбатро давом диҳам, вале дидам ки ӯ аз нав бо коғазхояш машғул шуд, бо ин нишон меод, ки сӯхбат ба охир расид. Хайрухушкунон вай ба ман ду китоби зидди таълимоти масеҳӣ ва маҷаллаи ҳудахро дода, хоҳиш намуд, ки баъди ду рӯз наздаш биёям.

Ман мувофиқи имконият ба маҳали масеҳиён рафтавро давом меодам, ки дар онҳо бори аввал бо сухангӯи масеҳӣ сӯхбат карда будам ва дар рӯзи ояндаи бад аз вохӯриям бо Мавлавӣ ба ман имконияти ба онҳо рафтан пайдо шуд. Ман бо роҳи ифлоси кӯчаи танг ба хонаи фаррошон рафта, бетоқатона саршавии чамъомадро мунтазир шудам. „Кашиш“ ба ман овардани ким кадом китобхоро ваъда карда буд. Ман ноаён ба ҳавлӣ даромада, ба хона дар арафаи саршавии ибодат расидам. Кашиш аз таҳтидил ба ман салом гуфт, ва ман бо масеҳиён якҷоя ба шунидани суханҳои ҳикматона сар кардам. Ин марди нек дар бораи Исо чун дар бораи Начотдиҳанда ва дӯст сухан мегуфт. Ман мисли пештара аз он дар ҳайрат будам, ки кашиш бо рӯҳи муҳаббат саршор буд. Ӯ хеле оддӣ ва аз сидқи дил каломи Худоро нақл мекард. Ман ба хотир овардам, ки боре ӯ ба ман гуфта буд: „Писарам ман дониши чуқур надорам, аммо ман ба ту он ҳақиқатеро ки ба ман маълум аст мегӯям“.

Баъди ибодат ӯ ба ман ду китоб дод. Яке аз онҳо „Мирзо Ғулом Аҳмад ва Қодионӣҳо:ошкоркунӣ“ ном дошт. Мо чанде дар бораи Инчил сӯхбат карда, ман ба хона саросема шудам. Вақтамро беҳуда нагузаронда ҳар дуи китоберо, ки кашиш дода буд, хонда тамома кардам. Вақте хонданро ба охир расондам хеле дер шуда буд. Ман сарриштаро гум карда будам, ҳама гумонҳои ман вобаста ба асосгузори равиҳои аҳмадия, ки вақтҳои охир пайдо шуд ба ҳақиқат монанд мешуданд ва ман намедонистам, чӣ кор кунам.

Чунон ки аниқ карда шуда буд, баъди ду рӯз ман ба зиёрати Мавлоно Абул Атто ба ҷои қори ӯ рафтам. Он руз боз як шахси дигар низ дар он ҷо буд, ки шояд ҷаноби донишманде буд. Он ҷо боз ким кадом одамон низ буданд. Баъди пурсупоси одатӣ ман сар кардам: — Ҷаноб, ин дуруст аст, ки Мирзо Ғулом Аҳмад худро Худо меномад ва эълон кардааст, ки аз Муҳаммад (с) бузургтар аст?

Мавлавӣ тез рад кард:

— Ин чӣ бемаъногист, ки мегӯӣ?

Ман ба ҷунин вазъият омода будам ва гуфтам:

— Магар нодуруст аст, ки дар китоби вай Аиба (ин маънӣ дар луғат маънидод нашудааст. С.Н.Б.) Камолоти Ислому гуфта мешавад, ӯ дар ҳоли ҷаҳл буд, ки вай Худо аст ва ҳуда ба ин бовар кард? Ӯ мегӯяд, ки ҳуда замин ва осмонро офаридааст!

Бо эҳтиёт ман порайи коғазро, ки ҷойҳои заруриро аз китоб навишта гирифта будам, ба ӯ дароз кардам. Ӯ коғазро гирифт ва тез аз назар гузаронд.

— Аз як тараф, — гуфтам ман Масих-Маод дар бораи худ чун дар бораи Худо сухан мегӯяд; аз тарафи дигар, ӯ равшан тасдиқ мекунад, ки он одаме ки зан таваллуд кард, вале худашро Худо меномад, аз касофат бадтар аст (Нурулкурьон, кисми 2, сах. 12).

Ду марди кухнасол ба ҳамдигар нигоҳ карда, яке аз онҳо аз ман пурсид: — Ту ин китобхоро хондӣ?

— Не, — иқрор шудам ман .

— Пас аз кучо ин ҳамаро фаҳмиди? Касе ба ту ёрӣ дод?

Якчанд одами ҷавони синну соли ман дар ин ҷо ба бастани тӯпи маҷаллаҳои аҳмадия ёрӣ меоданд. Онҳо бо диққат гуш мекарданд ва ҷавоби маро шунидан меҳостанд. Ман дурӯғ нагуфта иқрор шудам, ки ман инро дар китоби „Мирзо Аҳмад ва Қодионӣ: ошкор куни“, ки кашиш дода буд, хондам.

— Ва ту ба китобе, ки масеҳиён доданат бовар мекуни?

— Мӯйсафеди дуйум бо қаҳр гуфт:

— Эй ҷавон, агар ту бо ҳамин аҳвол давом диҳӣ, гарданатро мешиканӣ. Ту динатро гум мекуни ва мардум аз ту рӯй мегардонад.

Ман ўро барои огоҳ куниаш раҳмат гуфта, қатъӣ илова кардам. — Ҷаноб, ман меҳоҳам ҷавобро аз Мавлавӣ Соҳиб, ки ваъдаи ба ман насихат кардан додааст бишнавам; бинобар ин ман дар ин ҷоям. Баъди ин харду мард хунук шуданд.

Мавлоно Абул-Атто қарор дод, ки аз нав ба баҳс баргардад.

— Масъуд, хуб мешуд агар ин порчахоеро, ки ба мо додӣ, дар пурра бо матн меҳондӣ. Ман ба ту китобҳои дигар медихам, вале дар назар дор, ки Мирзо Ғулом худро хангоми рӯҳбаланди Худо номидааст. Дар ҳақиқат бошад вай Худо набуд.

Вай дудиламенамуд ва ман пай бурдам, ки вай аз ин зиёд дар хузури одамони ҷавон гап задан намехоҳад, то ба дини онҳо зиён нарасад. Ў ба ман китобхоро дод ва ман онҳоро бо дили вазнин гирифта, ҳис намудам, ки ёри маслиҳати ғоиданоку лозимиро нагирифтам. Ман ҳис намудам, ки дар дилам норозигӣ пур шуда истодааст, аз он ки калонсолон ба мушкилоти ҳақиқии ман нигоҳ кардан намехоҳанд. Касе аз онҳо ба ман дар ҷустуҷӯи ҳақиқат ёрӣ додан намехоҳад. Онҳо танҳо як чизро меҳостанд; ки ман кӯр-кӯрона ба ҳама гуфтаҳои онҳо ва ба он чи ки дар кӯдакӣ ба ман ёд додан бовар кунам. Китобхоро гирифта, хайрухуш карда баромада рафтам.

Ман ба омӯхтани китобе, ки Мавлавӣ дода буд, сар намудам. Ман мефаҳмидам, ки оилаам аз ман норизо буд, аммо падарам чизе намегуфт. Шояд ӯ боварӣ дошт, ки чун ман китобҳои аҳмадияро меҳонам, ин маро бовар мекунонад, ки ҷустуҷӯро тамом кунам. Ин кори мушкили бенатиҷа буд, вале ман яқрав будам ва дар се рӯз ҳамаи ин китобхоро хонда баромадам. Баъди ин ман боз чанд моҳ онҳоро омӯхтам, то даме,

ки вақти супурдани имтиҳонҳо сар нашуд. Ба норозиши падарам нигоҳ накарда, ман ба коллеҷи ғайридини дохил шуданро қарор додам ва акнун будани соли охирини ман дар ин ҷо ба поён мерасид.

Баъди супурдани имтиҳонҳо рӯзе бегоҳӣ ман ба хабаргирии дӯсти кашишам рафтам, ки одатан барои гузаронидани маъракаҳои динии масеҳиён меомад. Ё дар кишлоки дигар зиндагӣ мекард, ва баъзан барои хондани сухани Худованд ба Рабваҳ меомад. Вақте ки ман ба пеши дӯстам (бошад, маънояш фаҳмида нашуд.С.Н.Б.) ба ҷое, ки онҳо бо оилаҳои худ дар хонаҳои қашоқашон истиқомат мекарданд, гурӯҳи оташинеро дидам. Онҳо гуфтанд, ки чанде аз ҷавонони аҳмадия вақте ки кашиш аз афтобус мефаромад ба ӯ дарафтода, ўро латуқуб кардаанд ва маҷбур кардаанд, ки ба кишлоки худ баргардад. Зану марди дар гирди ман истода, бар зидди ман ҳашм гирифта, дод мезаданд, ки ин ҳама аз майли ман таълимоти, масеҳии сар шудааст, ман нанги равияи аҳмадия.

Дар худи ҳамон рӯз падарам ба ташиколоти „Амори – ума“ даъват шуд, ки расман бо назорат аз паси аъзоёни ҷамъият машғул аст. Ин ташикilot ҳуқуқи ҳақони барои назорати ҳаёти аҳмадиёни эътиқодманд дошта, ҳамаи аъзоёни ҷамъоа ба ин бисёр ҷиддӣ муносибат мекунад. Сӯҳбати онҳо бо падарам кӯтоҳ буд.

– Писари Шумо аз ҳама гуна ҳад мегузарад, – гуфтанд ба ӯ, вай хеле чуқур ба ҷустуҷӯҳои зидди Аҳмадии худ фуру рафтааст ва ба ин дигар муросо кардан мумкин нест. Шумо бояд ба вай гӯед, ки агар вай амали худро бас накунад, ин оқибати бад дорад.

Падарам ба ғазаб омада буд. Он бегоҳ ӯ бо қаҳр ба ман гуфт, ки „дӯсти кашиши ман“ дигар ба Рабваҳ барои гузаронидани маъракаҳои динии фаррошон намеояд. Ман хостам ба ин норозигӣ баён кунам, аммо ӯ ҳашмгинона хандида гуфт, ки „Онҳо дастони ба қадри зарури дарозе доранд, ки ҳар хел одамони аз роҳ барояндаро решақан кунанд“. Ман сардии тарсро ҳис намудам, вале шердилона гуфтам:

– Падар, ҳатто мусулмонон моро бутпараст меноманд. Онҳо мегӯянд, ки аз роҳбаромадаҳо ин мо мебошем. Мо масҷидҳои ҷудогонаи худро сохта, бо мусулмонони дигар муносибат надорем. Магар ин ачиб нест, ки мо сураҳои равшани Қуръон ва Ҳадисро гирифта, ки аз қадим барои мо дода шудаанд, ба мақсади дигаргун карда истифода мебарем? Қуръон меомӯзад..., ки Исои пайғамбар ба малакут осмон рафт, мо бошем исбот мекунем, ки вай дар Кашмир мурда, ҳоло ҳам мазори ўро дидан мумкин аст. Расман мо эътиқодмандем, ки Муҳаммад (с) пайғамбари охирон аст, вале имрӯз инро қайд мекунем, ки ҳазрати Масеҳ-Маод (Мирзо Ғуломи Аҳмад) аз Муҳаммад боло аст.

Аз як тараф мо ба мусулмонон мегӯем, ки Ғулом Аҳмад Маҳдӣ пешвои бузургест, ки мо чандсад сол омаданаширо интизор будем ва бо

ин роҳ диққати онҳоро ба худ чалб кардан меҳохем. Аз тарафи дигар ба масеҳиён мегӯем, ки Гулом Аҳмад ин омадани дуйуми Масеҳ мебошад. Мо ҳатто ба ҳиндуҳо мегӯем, ки Гулом Аҳмад ин Кришнаи онҳо аст, ки онҳо интизораш ҳастанд. Мо пеш бо мусулмонони дигар, таълимоти ягона ва илҳому рӯё, биниш ва пешомадгуи ягона доштем, акнун дар бораи ҳамаи ин фаҳмиши худро дорем, то он чиро маънидод кунем ки ҳеҷ гоҳ равшан намешавад!

Падар ин ҳама чӣ маънӣ дорад? Ман фаҳмида натавонистам, аммо доништан меҳохам, ман бояд ин ҳақиқатро донам!

Ранги падарам чун хишти пухта сурх шуд; ӯ париди хест, ки ҳама китобҳои маро аз рӯи миз ба замин партояд, вале Қуръонро миёни онҳо дида, ин корро накард ва ба ҷои он маро дошта, додгӯён сарамро ба девор зада мегуфт: — Ту махлуқи ифлоси нопок! Ман имрӯз туро мекушам! Худам туро ба ҷаҳаннам мефиристам!

Дардро ҳис карда, худамро ҳалос карда, ба тарафи дар давидам. Ман ба кӯча давидам, вале ӯ ба ман расида гирифт. Пеш аз он ки ман гурехта тавонам, ӯ аз гулӯям дошта, бо тамоми қувваташ бугӣ мекард. Ман хостам дод занам, худамро ҳалос кунам, аммо ӯ маро саҳт дошта буд. Ман ҳис кардам, ки ҷашмонам аз косахонааш баромада истодаанд ва пеши онҳо оташақҳои сурх пайдо мешуданд. Ман шунидам, ки хоҳарам Ҷамила чӣ қадар баланд дод зада истодааст, шояд мардум овози ӯро шуниди, ин ҳама воқеъаро диданд. Онҳо ба сӯи ман давиданд, ки аз ҷанголи падарам ҳалос кунанд. Ман ҳис кардам, ки ҳалқаи танги оҳанин суғт шуд, кӯшиши гап задан кардам, вале аз гулуям танҳо овози ногаҳмо садо медод. Пайвандҳои овозӣ зарар дида буданд. Одамон маро ба масҷиди наздиктарин бурданд. Ман пойлуч ва аз хунуки ларзон дар долон менишастам. Баъди ҷанде сардори ҷамъияти мо омада, маро ба гап медаровард, то ки бо падарам ошӣ намуда дарсхоро бас кунам. Мардуми дар атроф истода ҳам ҷунин мегуфтанд. Ман фикр кардам, ки агар ин ҳама барои дарсомӯзии ман бошад, онҳо ба ин намеарзанд, вале ба онҳо инро нагуфтам. Ман умуман чизе гуфтан намехостам. Гулӯям саҳт дард мекард ва ҷанд вақт наметавонистам батартиб сухан гӯям.

Оқибат, маро ба ҳона бурданд, вале ҷун аён гардид, падарам тамоман фикри маро ба ҳона роҳ доданро надошт. Танҳо баъди он ки ман бахшиш пурсида, ваъда додам, ки ҷустуҷӯҳои худро бас мекунам, ӯ бо дили нохоҳам маро ба ҳона роҳ дод. Гарҷанде ман дар сухан ба шартҳои ӯ розӣ шудам, дар дилам ковокӣ ва танҳои буд. Ман ҷунон ҳиссиёти доштам, ғе касе маро фурӯхта бошад.

Баъди ҷанд рӯз ¹мавлуди масеҳии 25 декабри соли 1968 буд. Дар ин рӯз ман аз нав бо дӯстам Аҳмад вохӯрдм. Ӯ бо қатъият гуфт, ки ба

¹ мавлуди масеҳии 25 декабр — рождество

хонаи онҳо равам. Дар роҳ ӯ бо шӯҳӣ пурсид, ки ман дар он рӯз оё тӯҳфа гирифтаам. Гап дар он аст, ки дар ин рӯз покистониён рӯзи таваллуди асосгузори давлати мо Муҳаммад Алии Ҷипоҳро чашн мегиранд. Вақте ки мо омадем, падари Аҳмад дар хона буд, вале чӣ хеле ки ман пай бурдам, корнамоиҳои ман ба муносибатҳои гарми пешина таъсир карда буданд, бинобар ин ӯ узр пурсида баромада рафт. Мо дар хона танҳо будем, модараш ба 'Равалпиндӣ ба назди духтараш, ки фарзанд зоида буд, рафта буд. Аҳмад ҳам мисли дигарон насихат мекард:

— Масъуд гарданшахиرو бас кун. Ин оқибати хуб надорад.

— Аҳмад, ман танҳо ба саволҳои ҷавоби аниқ пайдо кардан меҷоҳам. Барои ман дуруғ даркор нест. Ман ҳақиқатро меҷоҳам ва то хато мекунам!

Яқрави ман ба Аҳмад дарднок расид. Бори аввал дар ҳаёташ ба сари ман дод зад:

— Бас кун инро, Масъуд, магар ту ба калонсолон тамоми эҳтиромро аз даст додаӣ? Ташаккур ба он гӯӣ, ки ту дӯсти манӣ, вагарна туро мезадам!

Ман аз он пушаймонам, ки дӯстамро хафа кардам.

— Аҳмад маро бубахш, мо бояд бо якдигар рафтори дағалона надошта бошем. Ба эҳтироми дӯстии мо, дар ҷустуҷӯи ҳақиқат ба ман ёрӣ деҳ. Аммо Аҳмад иҷро кардани хоҳиши маро намехост.

— Ту ба падарат ваъда додӣ, ки ин ҳамаро бас мекунӣ, магар чунин набуд? — Албатта ин ҳақиқат аст, розӣ шудам ман — Маро маҷбур карданд, ки ин хел гӯям. Ман ба ин ихтиёран розӣ нашудам ва ин ваъда пеши роҳи маро намегирад. Акнун ҷустуҷӯҳои ман пинҳонӣ мешаванд ва меҷоҳам, ки ту ба ман ёрӣ диҳӣ.

Аҳмад ба назарам тарсидагӣ намуд. Вай медонист, ки агар ёрии ӯ ба ман ошкор шавад, ба сараш чӣ балое меояд.

— Ман ба ту ёрӣ расонда наметавонам, гарчанде ту дӯсти ман ҳастӣ, лекин дин бароям муҳимтар мебошад. Ман намегузорам, ки бар зидди дини мо ҷизе гӯе. Илова бар ин ҳар чиз, ки ту мегӯӣ, ба исбот мӯҳтоҷ аст.

Ман аз тарсон буданаш ғамгин будам.

— Ба ман қаламу қоғаз деҳ! — талаб кардам ман, вай қоғаз гирифт. Ман аз кисаам рӯйхати саволҳоро бароварда, дар қоғаз навиштам: „Ғулом Аҳмад меомӯзад, ки Масеҳ мурда, дар Кашмир ба хок супурда шудааст“.

— Аҳмад акнун бубин: Мо мусулмонон боварӣ дорем, ки пайғамбари мо хато карда наметавонад, вале нигар, ки чӣ гуна хатое Ғулом Аҳмад вобаста ба ин мекунад. Ман қаламро гирифтаму навиштам:

¹ Равалпиндӣ — номи маҳала

1. Аз мурдан дар салиб халос шуда, Исо ба Кашмир омад, ончо 80 сол зиндагӣ карда, дар синни 120 солагӣ вафот кард. Аммо дар китоби чанде пеш аз ин навиштааш Азала-авҳом, Ғулом Аҳмад тахмин мекунад, ки Исо дар Фаластин вафот кард. (саҳ.473).

2. Дар китоби Таблаи Рисолат, чилди 8, умри Масеҳро 125 сол нишон додааст.

3. Дар китоби Тазкиратул шаҳодатин навишта шудааст, ки Исо, писари Марям, баъди таслиб шуданаш 120 сол зиндагӣ кард“.

— Мирзо Ғулом Аҳмад ин се тасдиқи тамоман гуногунро менависад. Ба кадомаш мо бояд бовар кунем? Ки Худо хато мекунад? Ё Ғулом Аҳмад? Вале чизи аз ин ҳам шавқовартар ҳаст, Аҳмад. Исо ҳамаги севу ним сол дар Байтулмақаддас, дар Яҳудо ва Самария сухан мегуфт ва мучизот нишон медод. Китоби таърих дар ин бора бисёр ишораҳо доранд, шохидҳо дар бораи зиндагӣ ва ибодати вай то замони мо расида омадаанд.

Ба ту аҷоиб наменаояд, ки бо вучуди он ки ба ақидаи вай Исо дар Кашмир аз 80 то 120 сол зиндагӣ карда, сухан гуфт ва барои чӣ ин чо шогирдон ва пайравонашро нагузоштааст? Тадқиқотҳо нишон доданд, ки қабри Исо меномиданд, умуман аз ӯ набуда, аз шохзода Азефа аст! Ту дар ин бора чӣ андеша дорӣ, Аҳмад? Ин хеле хайратовар мебошад!

Ман хомӯш мондам. Аҳмад бо фикр назар андохт.

— Масъуд, — гуфт вай ман китобхоеро мебинам, ки дар ин бора менависанд, вале дар ин чо вай китобҳо нестанд. Ман онҳоро бояд аз китобхона гирам.

Мо боз хеле сӯҳбат кардем, то вақте, ки падари вай омад, баъд ман хайрухуш намуда рафтам. Ман то ҳоло афсӯс меҳӯрам, ки Аҳмад ваъдаашро иҷро накард, яъне ҳамон китобхоро барои ман наовард.

Ман мавқеи худро ҳимоят мекунам

Дар моҳи сентябри соли 1969 воқеахое рӯй доданд, ки ман маҷбур шудам, бо тамоми овоз фикри худро баён кунам. Ман ба гузашта назар андохта, Худоро шукр менамоям, ки он вақт ман ҳанӯз ба ҷӣ анҷом ёфтани инро намедонистам, вагарна мумкин буд, ки ман ин корро намекардам.

Ҳамаи ин баъд аз фурӯ рафтани офтоб, баъди охирин намози рӯзона дар масҷиди Рабвах рӯй дод. Баъд аз намоз маҷлис баргузор шуд, ки ба ҳаёти Муҳаммади пайғамбар (с) бахшида шуд. Дар масҷид ҳанӯз одамони бисёре монда буданд ва миёни онҳо аз ҷумла, чанд ҷавононе буданд, ки бо ҷангарағиашон овозадор шуда буданд. Ман медонистам, ки онҳо танҳо аз зикиашон ба инҷо омаданд. Гоҳо ҳис мекардам, ки онҳо ба ман нигоҳ карда, миш-миш мекунанд.

Чун маҷлис кушода шуд, одамони гуногун, ҷавону пир бо навбат ба пеш баромада, сухан мегуфтанд. Сухангӯи охирин суннимазҳабе буд, ки пайрави яке аз ду шоҳи калонтарини ислом буда дертар ба равияи аҳмадия гузашта буд. Баромади ӯ таъсири муайяне гузошт. Уро шинос намуданд, ва ӯ сухани худро сар кард:

– Мо имрӯз ҳаёти Муҳаммадро (с) аз чанд нуқтаи назар дида баромадем. Ман мехостам, сухани худро ба он бахшам, ки Таврот ва Инҷил дар бораи ӯ ҷӣ меғӯянд.

Ман қоматамро хеле шавқмандона рост намудам. Барои ман бисёр ҷалбкунанда буд, ки вай ҷӣ меғӯяд. То чое, ки ман аз тадқиқоти худам медонистам, Инҷил ягон калимае дар бораи Муҳаммад (с) нагуфтааст! Ӯ дар дасташ Китоби Муқаддас дошт, вай боби 18-уми Такрори Шариатро кушода, сар кард:

– Худо ба Ҳазрати Мӯсо гуфт, ки пайғамбареро аз атрофиёни вай мебарорад. Дар ин ҷо навишта шудааст: „Ман барои онҳо аз миёни бародарони онҳо ба майдон хоҳам овард, ва суханони Худо ба даҳони Вай хоҳам гузошт, ва ҳар он ҷӣ ба Вай амр фармоям, ба онҳо хоҳад гуфт“ (Такрори Шариат 18:18). Ин пайғамбар Муҳаммад аст, бигузор сулҳу осоиш бо ӯ бошад, – часуруна гуфт вай – ва аниқ дар бораи вай ин пешгӯӣ гуфта шуда, Муҳаммад, авлоди Исмоил ва Исмоил бародари Исҳоқ мебошад.

Ман мешунидам, вале бовар намекардам; ҳамай ин барои ман нодуруст менамуд. Сухангӯ давом дод:

– Ҳам Мӯсо ва Муҳаммад (с) дар миёни бутпарастон таваллуд шудаанд. Ҳам ину ҳам он, дар аввал миёни авлоди худ эътибор надоштанд ва дертар фаҳмиданд, ки онҳо пайғамбарони ҳақиқи мебошанд. Ҳар ду аз ватани худ берун рафтанд карданд ва ҳар ду бо бутпарастон мубориза бурданд. Онҳо ба олам омаданд, то ки қонуни Худоро ба ӯ диҳанд. Ӯ Китоби Муқаддасро варақ гардонида Аҳди Ҷадидро кушод.

– Ҳазрати Исо низ дар бораи Муҳаммад (с) пешгӯӣ кардааст.

Баъд Инчили Юҳанноро кушода, сураи 16-ро аз боби 14 хонд:

„Ва Ман аз Падар илтимос хоҳам кард, ва Ӯ ба шумо Пуштибони дигаре ато хоҳад кард, то ки ҳамеша бо шумо бимобад“.

Ҷӣ хеле, ки ман медонам, масеҳиён ин суҳанонро ба Рӯҳи Муқаддас таалуқ медиҳанд, аммо шарҳдиҳии суҳангӯ байни мусулмонон хеле машҳур аст. Ӯ суҳанашро давом дод:

– Ҳамчунин дар сураҳои 25 ва 26 боби мазкур навишта шудааст:

„Ин суҳанонро ба шумо гуфтам, вақте ки бо шумо будам. Лекин Пуштибон, яъне Рӯҳулқудс, ки Падар Ӯро ба исми Ман хоҳад фиристод, ҳама чизро ба шумо таълим хоҳад дод ва ҳар чиро, ки ба шумо гуфтам, ба ёди шумо хоҳад овард“.

Дар сураи 26 боби 15 Исо мегӯяд: „Лекин чун Пуштибон, ки Ӯро аз ҷониби Падар назди шумо мефиристам, биёяд, яъне Рӯҳи ростӣ, ки аз Падар содир мегардад, Ӯ бар Ман шаҳодат хоҳад дод“. Аён буд, ки суҳангӯ исбот кардан мехост, ки Рӯҳи Муқаддас ин Муҳаммад (с) мебошад! Ӯ хондани сураи 16-и боби Инчили Юҳанноро давом медод. Ӯ гумон мекард ки далелҳои қатъӣ меовард; Ва дар дили ман ғазаб нисбати чунин муносибат бо Инчил шӯъла мезад.

Ман ба хотир овардам, ки вақте ба падарам гуфтам, ки аҳмадиён бевичдонона рафтор карда Инчилро ба ғоидаи мақсадҳои худ истифода мебаранд, ӯ саҳт ба қаҳр омада буд. Барои ҳамин ман қарор додам, ки давомашро ғӯш диҳам.

– Мехостам, ба шумо бародарон бори дигар хотиррасон намоям, ки ҳама ин пешгӯиҳо дар Муҳаммад (с) пайғамбар зоҳир шудаанд, бигузор сулҳу амонӣ насибаш бошад. Муҳаммад (с) касест, ки ҳама инро ба хоҳири мо расонидаанд. Ӯ дар Қуръон ҳақиқатро дар бораи Исо, ҳаёт ва ғаъолияти ӯ, дар бораи он ки ӯро Марями ¹бокира

зоидааст, хотиррасон мекунад ва ба мо аз воқеияти ҳақиқии масеҳиён ва яҳудиён ёдовар мешавад. Вай муҳимтарин пешгӯиҳоро аз Одам то замони мо овард, моро ба ҳақиқат расонид, қонуни беҳтаринро дастраси мо гардонид, ки аз рӯи он мо зиндагӣ карда истодаем.

¹ Бокира – дева

Агар $\bar{u}$ дар инчо қарор мекард ҳаминаш кофӣ буд, вале вай давом дода гуфт, ки на танҳо пешгӯи пайғамбарона оиди Муҳаммад (с), балки дар бораи Мирзо Ғулом Аҳмад низ, ки асосгузори равияи аҳмадия мебошад, ҳам амали шуданд. $\bar{u}$ айнан чунин гуфт:

– Омадани дуйуми Исо дар симои Мирзо Ғулом Аҳмад рӯй дод. Вай Маҳди-Маод, пешвои бузург ва Масих – маоди – ваъдашуда аст. $\bar{u}$ ҳақиқати ҳама пайғамбарон аст, $\bar{u}$ барои мо дар ин рӯзҳои охир бо сулҳу амнияти абади фиристода шудааст! Инро гуфта, вай ба чояш нишаст.

Ин ҳама дурӯғи ҳаяҷоноварро шунида, ман дар рағҳоям фишори вазнини хунро ҳис намудам. „Ин чӣ сафсата аст“ – гуфтам ба худам ва якбора дилам аз хурсандие равшан шуд, чунки ман ба ин суханҳо бовар накардам. Ҳис намудам, ки ким кадом қуввае дар дарунам, маро ба гуфтан маҷбур мекунад. „Масъуд, бархез. Вақти он аст, ки ҳақиқатеро, ки медонӣ бигӯй! Ба ҳама гӯй вагарна сару дили ту ба ин тоқат намекунад! Ин овоз тамоман ҳаққонӣ садо медод; нохост аз ким-кучои дур, чун дар хоб шунидам, ки баранда мегуфт:

– Боз ягон нафари дигар хоҳиши сухан гуфтан дорад?

Гӯё инро шахсан ба ман гуфтанд! Вақте ки $\bar{u}$ ин суханҳоро мегуфт, тӯдаи мардум як навъ оҳанги норозигӣ изҳор карданд ва руҳсораи вай чунин вонамуда шуд, ки гӯё $\bar{u}$ сухани номувофиқе гуфта бошад. Вале ман аллакай аз чоям хеста будам. Дар дилам, вучудам чунин ҳиссиёте бедор шуд, ки гӯё ҳамон „кимӣ“ дар ман сухан гуфтани шуда, маро аз дастам гирифта, ба по рост монд. Ман оромона ба чое, ки сухангӯён сухан мегуфтанд рафтам, аз сухангӯе, ки пештар сухан карда буд, Китоби Муқаддасро хоҳиш намудам $\bar{u}$ меҳрубона китобро ба ман дод.

Ман нигоҳи ҳамаи гирдомадагонро ҳис намудам, на он қадар дуртар аз ман раис меистод. Шунавандагонро як бор аз назар гузаронида, суханамро сар кардам. Дар ин вақт маро кадом як қувваи дарунӣ идора мекард, ҳеҷ гоҳ фаромӯш намекунам, ки ба воситаи ман он рӯз чиҳо гуфта буд.

– Шунавандагони мӯхтарам! Ҳар рӯз мо бо чизи наве рӯ ба рӯ мешавем, ягон чизи навро мефаҳмем. Шояд имрӯз шумо чизи наве барои худ мешунавед. Навакак шумо чаноберо шунидед, ки ба Китоби Муқаддас эътиқод доштанаширо баён намуд, аз ину он далелҳо овард ки Китоби Муқаддас дигаргуни нашудааст, бо вучуди он, ки мусулмонон ва пайравони аҳмадия мегӯянд, ки он дигаргун шудааст.

Ман хомӯш шуда, Китоби Муқаддасро ки дар дастам буд аз назар гузарондам. Ман мефаҳмидам, он чи ки ман гуфта истодаам ба онҳо маъқул намешавад. Медонистам, ки ба фикри онҳо ҳуқуқи гуфтани ин суханҳоро рӯирифт надорам. Аммо ман суханамро давом додам:

– Ман бояд аз ин чаноб пурсам: Агар гуфти ин мард, дуруст бошад, ки Такрори Шариати 18:18 маҳз дар бораи Муҳаммад (с) бошад, пас чаро одамоне, ки дар замони Масеҳ зиндагӣ мекарданд, ба Исо чун таҷассуми ин пешгуиҳои пайғамбари ишора мекарданд? Инчили Юҳанно, 1:45 равшан мегӯяд: „Филиппус Натанъил ба вай ёфта гуфт: мо Он касеро, ки Мусо дар бораи Ӯ дар Таврот навиштааст, ва анбиё зикр кардаанд, ёфтаем, ки Исо, писари Юсуф, аз Носира аст“. Одамони асри Исо мӯъчизоти вайро дида, мегуфтанд: „Ин ҳақиқатан Он Пайғамбар аст, ки бояд ба ҷаҳои биёяд“ (Инчили Юҳанно 6:14). Ва дар Аъмоли Ҳаввориён Стефану ва Павлус дар бораи Масеҳ сухан ронда, ба ин пешгӯӣ ишора мекунад. Исо дар бораи ҳудаш чунин мегӯяд: „Зеро ки агар шумо ба Мусо имон медоштед, ба Ман ҳам имон меовардед, чунки вай дар бораи Ман навиштааст“ (Юҳанно 5:46).

Ман нигоҳи душманонаи гушкунандагонро медидам, вале ҳиссиёти дарунии ман хеле пурқувват буд.

– Акнун мегузарем ба монандии эҳтимолии байни Мӯсо ва Муҳаммад. Ба мо аз баъзе далелҳо хабар доданд, аммо давомашро нагуфтанд. Масалан дар замони Мӯсо шоҳи Миср қудакони навзоди яҳудиёро мекушт, оё ин дар замони Муҳаммад ҳам буд? Не набуд. Мӯсо бо Худо гуфтугӯ мекард, аз ин ҷиҳат ба ӯ номи Калимуллоҳ, яъне касе, ки бо Худо гуфтугӯ мекунад, доданд (сураи 19, сах. 52, сураи 4, сах. 164). Бародарон, Қуръон мегӯяд, ки Муҳаммад ахборро аз Худо ба воситаи Ҷабраил мегирифт. Ҳамчунин Мӯсопайғамбар мӯъчизаҳо мекард, вале Муҳаммад пайғамбар намекард. Ва ман метавонам гӯям, ки ҳар касе ки тасдиқ кунад, Муҳаммад мӯъчизаҳо мекард, ин маъниеро дорад, ки Қуръон дурӯғ мегӯяд! Чун ки дар Қуръон оиди мӯъчизаҳои Муҳаммад (с) чизе хотиррасон нашудааст?

Акнун ба Инчили Юҳанно, ки чанде пеш ба мо бо далелҳо исбот карданд, ки Муҳаммад Рӯҳи Муқаддаси ба Мӯсо ваъдашуда буд, бармегардем. Ин ҳақиқат аст, ки дар китобҳои мо Мирзо Ғуломи Аҳмад ҳудаш худро чун Рӯҳи Муқаддас нишон медиҳад. Ва дар ҳамин ҷо мо зиддиятро мебинем. Ин тавр ки бошад дар асл ин сураи Инчили Юҳанно (14:16) чӣ маънӣ дорад? Ин „Пуштобони дигар“ кӣ аст?

Якум, чӣ гуна мо метавонем ин сураро қабул кунем, дар сурате, ки равшан ба Худо чун ба Падар таъя карда мешавад? Мо муқобили қонуни Худо миёли Падар мебошем, пас ин сураро мо умуман чӣ тавр қабул карда метавонем?

Дуюм, аҳамияти ҳақиқи, ин тасдиқи Исо дарчи? Равшан аст, ки Вай то чӣ андозае шахсияти муҳим мебошад, ки вақте ки Вай аз Падар мепурсад, Худованд ба ҷавоби хоҳиши Вай Рӯҳи Муқаддасро медиҳад. Мо мусулмонон тасдиқ мекунем, ки Муҳаммад-пайғамбар аз Исо ҷои болотар дорад, вале Муҳаммад чунин дуо хондан метавонист? Исо

ошкоро мегӯяд: „Агар ман наравам, Пуштибон назди шумо нахоҳад омад; ва агар биравам, Ёро назди шумо мефиристам“. Ин гуфторро мо дар Инҷили Юҳанно 16:7 меёбем.

Ман боз якчанд саҳифаи Инҷилро варақ гардонидам, боварӣ доштам, ки Худо ба ман нишон медиҳад, ки кадом ҷойҳои Китоби Муқаддасро бояд хонда диҳам!

– Дертар дар Инҷили Юҳанно 16:14 гуфта мешавад, ки „Рӯҳи Муқаддас меояд ва то абад бо шумо мемонад“. Бе шубҳа ин калимаҳо маънии ҳақиқии онро доранд, ки Рӯҳи Муқаддас абадан бо мо зиндагӣ мекунад? Оё ин ба Муҳаммад таалуқ дошта метавонад? Ў дар олами гуноҳҳо 62 сол зиндагӣ кард! Оё касе гуфта метавонад, ки 62 сол маънии абадиро дошта бошад?

Мардуми саҳни масҷид ба ҳамдигар нигоҳ карда монданд. Ман фикри онҳоро дар бораи худам медонистам. Дар чехраи баъзеҳо бадбинии ошкороро дидам, вале дигарон парешону беқарор буданд. Вале ман боумед будам, ки ягон касе оиди гуфтахоям андеша мекунад ва давом додам:

– Марҳамат карда, ба Инҷили Юҳанно 16:13 диққат кунед, ки дар бораи Рӯҳи Муқаддас мегӯяд, ки Вай „на аз номи ҳудаш суҳан мегӯяд, аммо чизи шундаашро мегӯяд“. Эҳтимол, инро ба Муҳаммад (с) нисбат додан мумкин бошад, зеро ӯ дар ҳақиқат мегуфт, ки он ҷӣ аз боло мешунавид, вале бо ин сура ҷӣ метавон кард? „Ў маро машҳур мекунад, зеро аз ман мегираду шуморо огоҳ мекунад“.

– Бародарон, Қуръон шаҳодат медиҳад, ки Рӯҳ аз Худованд ба вуситаи Ҷабраил мефарояд. Ҳозир бошад, аҳмадиён бовар мекунанд, ки Рӯҳи Муқаддас ин Муҳаммад аст, яъне ин гуфтаи Исо ба ӯ дахл дорад: „... аз худ намегӯяд ... ӯ маро машҳур мекунад, зеро аз ман мегирад...“. Агар чунин бошад, мо натиҷа гирем, ки Худо Масеҳ мебошад, ё Масеҳ Худо аст. Вале барои мо қабул кардани ин тамоман мумкин неаст! Мусулмонон чунин фикр дошта наметавонанд! Аммо агар Масеҳ Худо набошад, ҷӣ гуна метавонад Рӯҳи Муқаддас ин Муҳаммад шавад? Агар мо қабул кунем, ки Рӯҳи Муқаддас ин Муҳаммад аст, бояд бовар кунем, ки Қуръонро ба Муҳаммад Масеҳ додааст, яъне Масеҳ Худо аст!

Мумкин аст, ки шумо ҳоло фикри худро дигар накардаед. Пас биёед мебинем, ки дар бораи Рӯҳи Муқаддас дар аъмоли хавориён чи гуфта мешавад. Яке аз шогирдони Исо Петрус се бор аз Вай рӯй гардонд, аммо чун қудрати Рӯҳи Муқаддас ба ӯ фурумад, ӯ тавонист, ки ба гурӯҳи калони мардум муроҷиат кунад: „Мардони Исроил! Ба ин суҳанон гӯш духед: Исои Носирӣ Марде буд, ки назди шумо аз ҷониби Худо бо қувваҳо ва мӯъҷизот ва аломате ки Худо дар миёни шумо ба василаи Ў содир кард, ва субут расид, чунон ки худатон низ медонед. Ёро, ки

аз рӯи маслиҳати муайян ва огоҳии пешакии Худо таслим карда шуд, шумо бо дасти бадкирдорон бар салиб меҳкӯб карда, куштед. ... яқинан бидонед, ки Худо Ҳамин Исоро, ки шумо маслӯб кардед, Худованд ва Масеҳ гардондааст“. (Аъмол 2: 22–23,36).

Ман дар ҳайрат будам, ки бо кадом часорат ин суҳанони шӯълаварро гуфта истодаам. Китобро ки чанде пешазон хонда будам дар даст дошта, равшан аз иштироки Худоро дар масҷид ҳис намудам. Ҳа, албатта ин бегоҳ Ӯ дар масҷид буд. Ман лаҳзае нафаскаширо бас намудам. Боз кадом калимаҳои дигарро баъд аз суҳанони Петрус гуфтан лозим? Ҳис кардам, ки дар охир бояд чунин гӯям: „Бародарон, чаро мо бояд таълимотҳои дурӯғро гӯш кунем ва баҳсхое ташкил намоем, ки ба ҳақиқат намебаранд?“

Агар ман ҳамин ҷо тамои мекардам, бовари дорам, ки хуб мешуд, аммо суҳанамро давом додам. Ман худамро бузург ҳис мекардам, дилам бо ифтихор аз он лабрез буд, ки Худо бо ман буд. Чавонӣ ва бетачрибагӣ буд, ки ман ба тасдиқ намудани он дарафтодам, ки Ғулом Аҳмад Масеҳ ё Худо буд?

– Ҳақиқате, ки мо ба он боварӣ дорем, ҷи гуна аст? Ман таълимотеро дар бораи он шунидам, ки асосгузори равияи мо Мирзо Ғулом Аҳмад чун Масеҳ омада буд. Агар дар ҳақиқат чунин бошад, ҷанобон аз шумо пурсидан меҳохам, ки ҳама он нишонахое, ки дар Китоби Муқаддас гуфта шудааст, ҷи шуд? Шогирдони Исо пешгӯӣ мекарданд, ки вақте ки Исо меояд, осмон ба садо медароянд, қувваҳои табиат сӯхта набуд мешаванд“. Дар ҷои дигар сабт шудааст: „Ин ҳама, меояд бо абрҳо ва онро мебинад, ҳар чашм“. Мо ҳама хуб медонем, ки дар рӯи замин одамони каме Мирзо Ғулом Аҳмадро медонанд. Агар ба таълимоти аҳмадия бовар кунем, ӯ то рӯзи маргаш бояд ҳама масеҳиёро мусулмон мекард! Магар ин амалӣ шудааст?

Ман аз нав савол дода пурсидам: мо бояд ба кадом ҳақиқат бовар кунем?

Дар тамоми баданам мурғак дамид. Вучудамро ҳисси тарс фаро гирифт, овози дохилиам мегуфт: „Бас кун, Масъуд! Ба ҷоят шин!“

Пойҳоям меларзиданд. Вале ханӯз ҳам чизе гуфтан меҳостам. Чун аз даруни туман дидам, ки падарам ба сӯи ман меомад. Тӯдаи одамоне ба ҳаракат даромада буданд. Бо зарбаи мушт падарам маро аз по афтонд, мардум ба ман даст бардоштанд, ҳар кас мекӯшид, ки бо по ё дасташ маро занад. Хушбахтона чашмонамро торики пушонд ва ман беҳуш шудам.

7 Гүрез

Ман дар хучраи бемористони маҳаллӣ ба худ омадам. Сарам чарх мезад, ба атроф назар карда, худро ҳамроҳи дигар беморон дидам ва фаҳмидам, ки дар хучраи умумӣ будаам. Хостам, ки каме боло шавам, вале чунбида натавонистам. Аз берун садои ҳаракатро дар роҳи асосӣ мешунидам. Худро чун кӯдаки навзоди сусти ҳис мекардам.

Хоҳари шафқат бо сӯзандору даромаду ягон суҳан нагуфта ба ман дору гузаронд, баъди муддате гӯё ман дар ҳаво парвоз мекардам. Баъд маро хоб бурдааст, зеро чун рӯзи дигар чашм кушодам, назди бистарам Аҳмадро ҳамроҳи ду ҷавон дидам. Ман кӯшиш кардам, ки ба Аҳмад табассум кунам, аммо аз сустии вучудам ва чарх задани сарам натавонистам. Яке аз ҷавонон баланд хандида гуфт:

— Ана якравӣ, ўро ба кучо овард! Минбаъд чунин нотарс намешавад. Ҷавони дуйум сар чунбонда илова намуд:

— Ў дар ҳақиқат ҳам марди бузург аст, ду рӯз гузашту ҳанӯз зинда мебошад, гарчанде дар ҷойгоҳам баста шуда бошад.

Аз ин суҳанон ман фаҳмидам, ки се рӯз боз дар ин ҷо будаам. Аҳмад бо ишора хоҳиш намуд, ки онҳо берун бароянд, ў ба курсии назди ҷойгоҳ нишаста гуфт: — Масъуд, ту чаро ояндаи худро барбод медиҳӣ? Рафторҳои девонагии ту на танҳо ба худат, балки ба дигар хешу таборат низ зарар мерасонанд. Дар бораи онҳо фикр кун, Масъуд. Ҳоло дер нашудааст, ки ба ҳамаи ин нуқта гузорӣ. Ту метавонӣ гуноҳатро ба гардан гирифта, ба роҳи дурусти ҳаёт баргардӣ. Агар чунин рафтор кунӣ ҳамааш хуб мешавад.

Чун ин суҳанони ўро шунидам ман зиқ шудам, ва муҳаббаташро нисбати худам фаҳмидам. Ў ба ман ёрӣ дод то андаке нимҳез шуда, дар ҷоям нишанам. Бо чашмони гиряолуд аз ў пурсидам:

— Аҳмад, ту ҳам маро дурӯғгӯй меҳисоби? Чаро ҳамаи шумо маро душман ҳисоб мекунед? Ман намефаҳмам, ки ман чӣ гуноҳ дорам! Ман ҳис кардам, ки шахсе да дили ман талаб мекард, ки ҳамаи инро гӯям, мефаҳмӣ? — Аҳмад сарзанишомезона қавокашро гирифта, гуфт:

— Масъуд, ту дар ҳақиқат дурӯғгӯй ҳастӣ. Ин ким-ки ҷисму хун

дорад ва ту инро медонӣ! Касе ба ту гуфтани ин ҳамаро ёд додааст, магар чунин нест?

Ман медонам, ки ба ин ҳама нигоҳ накарда, ӯ барои ман ғам меҳӯрад. Аён буд, ки ба ман боварӣ надорад ва саҳт асабӣ мебошад. Ман хостам боз ба ӯ фаҳмонам.

— Аҳмад, мефаҳмӣ вақте ки ман дар масҷид ба садои даруниам гӯш медода гап мезадам, ҳама хомӯшона гӯш мекарданд, касе калимае нагуфт, ту худат будӣ — ку? Лекин вақте, ки ман аз номи худ гуфтан гирифтам, ман нобуд шудам! Онҳо маро заданд. Ман ороми ва бовариро дар ин фикрҳо аз даст додам ва маро онҳо задан гирифтанд, Аҳмад.

Ман бо умед ба ӯ нигоҳ кардам. Фикр кардам, ки ин дафъа ӯ маро мефаҳмад. Вале вай бо қаҳр аз ҷой парида хест:

— Акнун мебинам, ту дар ҳақиқат девонаӣ! Духтур ҳақ аст, туро бояд ба табобатхонаи касалиҳои рӯҳӣ хобонанд.

Вай беҳайрухӯш баромада рафт. Ман аз намоишкорона рафтани вай зиқ шудам, аммо бештар аз суханони дар бораи духтур хавотир шудам. Шояд табобати маро чун бемори рӯҳӣ аллакай сар карда бошанд? Аз тарс барои ояндаам гирия кардам, наб хеле дар ҳаяҷон будам ҳатто барои он ки дуо кунам.

Баъди чанде хоҳари шафқат даромад, то тапиши диламро санҷад, ба дар, рӯяшро гардонида нигоҳ кард, ки касе набинад, оҳиста ва шунаво карда гуфт: — Эҳтиёткор бош! Дар ин ҷо ягон чиз нахӯр! Соати сеи шаб ба ҳочатхона рав, он ҷо либоси худро меёбӣ, бипӯшу гурез, ин ҷо дигар намон!

Ӯ инро гуфту баромада рафт, ман нафас накашида меҳобидам. Ман зуд гуфтаҳои Аҳмадро фаромӯш кардам. Бо ман чӣ мешавад? Ин зан чихо гуфт? Ман даррав Худоро ба ёрӣ даъват намудам. Дар ин рӯз вақт хеле сушт ҳаракат мекард!

Ин духтар кӣ бошад? Хоҳари шафқат? Дар бистар хобида, дар бораи суханҳои ӯ фикр мекардам ва ба хулосае омадам, ки вай рост мегӯяд. Аз ин андеша дили ман фишор хӯрд. Аз кучо Ӯ медонад? Бояд ӯро Худо фиристода бошад. Ӯ фариштаи худро фиристод, то ки маро раҳо намояд!

Бегоҳӣ ба ман хӯрок оварданд. Бо шубҳа ба он нигоҳ кардам, бисёр хӯрдан меҳостам, вале дар гӯшам он суханони баланд садо медоданд: „Дар ин ҷо чизе нахӯр! Ман аз нав ба хӯрок назар кардам, наҳод онҳо дар ҳақиқат ба ман заҳр додан меҷаҳанд? Ман медонистам, ки воқеаҳои мешуданд, ки одамони аз дин рӯ гардондари, бо ин ё он тарз мекуштанд. Наҳод ман дар ҳақиқат ҳама чизро аз даст дода бошам? Вале ман ҳатто равшан намедонам, ки ба чӣ эътиқод дорам. Оҳиста хӯрокро ба ҳалтачае рехта, дар кунҷаки кат гузоштам. Баъд ба дуохони машғул шудам. Ман гаштаву баргашта аз Худо мепурсидам ки маро муҳофизат кунад.

Ман сураҳои Қуръонро меҳондам, дақиқаҳо дар назарам мисли соатҳо мегузаштанд. Вақте ки касе ба дар наздик шуда маро дидан меҳост дарав, худро дар ҳоб меандохтам.

Шаб дарози беохир менамуд, дар хона чароғ месӯхт, то ки хоҳари шафқат ҳамаро дида тавонад. Қарибни соати се дар охиста кушода шуду касе маро ҷеғ зад. Дарҳол аз ҷойгоҳ хеста бо дили беқарор, бо нӯги поям ба ҳочатхона рафтам. Дар он ҷо либосҳоямро ёфтам ва онҳоро пӯшидам. Ман аз ҳочатхона баромада, „фариштаи“ худро дидам. Вай саросема гуфт:

– Агар ба кунҷи боғ равӣ, метавонӣ ба девор баромада, ба кӯча парӣ, натарс он ҷо баланд нест. Соати 4.30 дақиқа автобус равон мешаванд, ту бо вай ба Диалпур меравӣ, баъд аз он бо автобуси дигар ба Лоҳур мерасӣ. Ту дар қиса суроғае дорӣ, он ҷо дар бехатари мешавӣ. Ман ба ту камтар пул медиҳам, модари ман дар онҷо зиндаги мекунад, ба ту ёрӣ медиҳад, ба вай бо мактуб ҳамаашро фаҳмондам. Ҳангоми расидан мактубро албатта ба вай деҳ.

Ман ҳайрон ва дар ҳайрат будам. Ҳамаи ин ба қиссае аз китобчаи бачагона монанд буд. Чаро ин духтар ба ман ёрӣ медиҳад? Ман бовариин пурра доштам, ки ўро ба ман Худо фиристодааст. Пешпо хӯрда, ўро миннатдорӣ кардам. Ў маро ба баромадгоҳ баровард, ман пурсидам, ки чаро ин корро мекуни?

– Вақти гап задан нест, гуфт зуд ў, чони ту дар хатар аст, Дирӯз субҳ мансабдори калоне омада ба духтур гуфт, ки туро куштан лозим.

Инро гуфту дар чашмонаш донаҳои ашк дурахшиданд ва ў сухани аҷибе гуфт:

– Ҳамин тавр бародари ман, ту зинда мемонӣ. Худо нигоҳбонат бошад!

Пеш аз он ки раҳматаш гӯям ў нест шуд. Ман охиста мерафтам, хушбахтона касе маро нашунид. Ба боғ баромада, аз алафзор охиста мегузаштам. Посбони беморхона дар болои сандалии нишаста ҳоболуд буд. Аз чашми ў маро буттаҳо паноҳ мекарданд, вале вай метавонист, сояи маро дар девор бинад, барои ҳамин ман хостам буттаҳоро миёнабур карда гузарам, ва ба поручое афтодам. Буи хеле бадро ҳискардам. Ба посбон нигоҳ кардам, ў ҳоло ҳам нимҳоб буд. Ман ба болои девор баромадам. Лаҳзае аз тарси паридан ба поён боз истодам, ҳамин дам сағ аккос зад ва ман бо шаст худро ба поён партофтам то ки маро набинанд. Ба болои кадом ахлоттӯдаи назди роҳ афтидам, шишапораҳо дастамро буриданд, бо вучуди он бахтам омад кард, зеро болои кутии чоркунҷаи гафси когазин афтидам, ки либоси бе ин ҳам ифлосамро халос кард. Ман аз ҷоям хеста ба суи сояи наздиктарин давидам. Касе маро надид, ман дар бехатари будам.

Баъди чанд дақиқа ман ба роҳи асосӣ, ба тарафи Шиниот мебарад, ки панҷ мил аз Рабваҳ воқеъ аст, равон шудам. Моҳ роҳи маро равшан

намекард. Чанд бор ба ман муяссар шуд, ки дар торики симои посбонони Панҷобро дар либоси расмӣ бо чӯбҳо дар даст, ки бо он вайронкунандагони тартиботро мезананд, дидам, вале бештари онҳо хоб буданд. Ман оҳиста онҳоро гузашта, бо роҳи чанголуд бо қадамҳои ношунаво мерафтам. Тепаҳои сангини атрофи Рабвах бо торики пӯшонда шуда буданд. Ман намедонистам, оё ман метавонам боз, ба ин ҷо бори дигар баргардам ё не? Баъди гармии рӯзона, ҳавои хуноки шаб фораи буд, дар ҳолати дигар ман метавонистам аз ин саехати шабона кайфияте бардорам, танҳо имшаб не.

Ман дар тарс будам, медонистам, ки агар маро дастгир кунанд, бо баҳонаи кӯшиши гурехтан, албатта мекушанд. Дар ин бора фикр карда, якбора ба давидан даромадам, то ки ҳар чӣ дуртар аз Рабвах равам ва то бемадор шудан давидам. Дар беморхона ман хеле суस्त шуда будам, акнун афсӯс хӯрдм, ки чаро ба автобус савор нашудам. Вале чун гуфтаҳои хоҳари шафқат ба хотирам расиданд ман фаҳмидам, ки дар автобус беҳатар буда наметавонам. Бинобар ин ман қарор додам, ки ба Шиниот рафта, аз он ҷо ба поезди сахарӣ савор шуда ба Лоҳур равам. Боз чунин менамуд, ки қувваи касе маро аз дарун идора ва ҳамаи ин амалҳои роҳбари мекунад ва ин ҳол ба ман оромии осудагӣ дар роҳи пурхоку чанголуд меод.

Субҳи барвақт, баъд аз яку ним соат ба истоғои роҳи оҳан расидам. Дар болои дар бо ҳарфҳои калон „Шиниот“ навишта шуда буд, ки маро салом мегуфт. Бинои хурдакӣ пур аз ғавғо буд. Мардум ҷойи гарми ширин менӯшиданд. Мугӯянд, ки дар Покистон истоғҳои роҳи оҳан ҳеҷ кай истироҳат намекунанд, ин дуруст аст. Ман дар навбати калон истода, ниҳоят то Лоҳур чипта харидам, баъди чанд лаҳза локомотиви дизел ба ҳаракат даромад.

Қатора пур буд, одамон ҳатто дар роҳрав меистоданд. Ин ба ғайри ман буд зеро дар байни мардум худро беҳатар ҳис мекардам, баъди якду истоғ одам камтар шуд ва ман ҷои нишаст ёфтам. Дар истоғҳои одамон барои ҳаракат додани пойҳоишон ё барои хурук харидан берун мебаромаданд. Борбардорон ва аробакашон бо овози баланд ба пеш тела мекарданд, дар болои сари худ сабадҳои вазнин ё бухчаҳои баста доштанд. Аз ҳиссиёти баланд ман гурӯснагиамро ҳис намекардам, бо вучуди он, ки чанд соат боз чизе нахӯрда будам. Ман ҷой харидам, дар сахарии сард ин ҷой чун асал ширин, сӯзон ва хеле бомазза буд. Тарсиҳои шабона дур дар ақиб монданд, аммо худамро дилшикаста ва тоқаву танҳо ҳис мекардам, гарчанде ки танҳо набудам.

Ман аз кисаам мактубро баровардам, ки дар беморхона хоҳари шафқат дода буд, нишонаи онро хондам: Нисбет Ровд, Лоҳур. Мактуби ширеш нашуда буд, бинобар ин ман онро гирифта хондам, бисёр меҳостам донам вай дар бораи ман чӣ навиштааст. Ў ба модараш

менашишт, ки дар Рабвах зарурияте ба вучуд омад, ки Рабвахро тарк намудани ман лозим шуд, вай аз модараш хошиш мекард, ки ғамхори ман бошад ва маро назди яке аз бародаронаш фириштад. Бо ваъдаи боз навиштан, аз надорам хошиш намудааст, ки маро ниғаҳбонӣ намояд, ман мактубро боэҳтиромона қат карда ба ҷояш мондам. Баъди хондани мактуб дилам равшантар гардид ва бовариам ба он афзуд, ки Худо маро ниғаҳбонӣ мекунад.

Сахроҳои пушти тиреза шинокунанда, қабудихои баъди борон ва осмони софу бегубор аз пеши ҷашмони ман мегузаштанд, бесаброна ба Лоҳур расиданро интизор будам.

Баъди гузаштани чанд соат қатора ба истгоҳи марказии Лоҳур расид. Тӯдаи одамон маро аз иморати дарози борики истгоҳ бароварданд, ман аробаи аспiero киро кардам, ки нақлиёти асосии ватани мо ҳисоб мешуд. Аробакаш ба кучо рафтани маро пурсид. Ман дастамро барои баровардани мактуб ба кисса даровардам ва дилам канда шуд. Мактуб ва пуле, ки он духтари некхоҳ дода буд, гум шуда буданд! Кимкадом ноинсоф онҳоро ҳангоми аз истгоҳ баромадан аз кисаам кашида гирифтааст. Ман хеле афсӯс хӯрдам, аз бепарвогии худ, вале дигар илоҷ набуд. Ман қоиладарам, ки пуламо дуздиданд, аробакаш одами меҳрубон будааст, ба ҳоли ман раҳмаш омада, розӣ шуд, ки то Нисбат Ровд мебарад. Хушбахтона суроғаро дар хотир доштам. Ақаллан мусофирони он тараф мерафта набуданд, ки пули нисфи роҳашро барорад, ӯ охишта аспро бо ҷилав зада, ба пеш ҳаракат кард.

Ҷ маро ба Нисбат Ровд оварда фурувард, барои меҳрубониаш ташаккури зиёд гуфтам. Ман боз дар худ ғамхориро ҳис намудам, бинобар ин дуои кӯтоҳи шукрона хондам.

Барои ман пурсидани ҷои зисти зани бегона аз роҳгузарон хеле мушкил буд, чунки дар Покистон ин расм вучуд надошт. Агар ин ягон мард мебуд, аз ҳар дӯкандоре пурсидан мумкин буд. Аммо ман роҳи дигари ҷустани ин хонаро наёфтам.

Чунин намуд, ки ӯро касе намедонад. Ҷӣ қор қарданамо надоништа ҳайрон мондам. Қаме пештар рафта, ба ҷорроҳаи серодаме баромадам, ки Лакшми Чавқ ном дошт. Дар атроф тахтаҳои қалони эълону огоҳӣ меистоданд, ки ба филмҳои гуногун тақлиф менамуданд. Покистон ва Ҳиндустон ду кишвари дар ҷаҳон қалонтарини киноистехсолкунӣ буда, ин ноҳияи марказии филмбардории Лоҳур буд. Шаҳр бо студияҳои худ шӯҳрат дорад, бисёр ҷавонон бо умеди иштирокчиӣ филме шудан ба ин ҷо гурехта меоянд. Дастгоҳҳои филмнамоишӣ ва ¹тарабхонаҳо дар ҳама ҷо буданд. Гурӯҳи одамон қариб маро зер мекарданд. Ман ба роҳи мошин қадам гузоштам, он ҷо

¹ тарабхона – ресторан

ҳам мардуми зиёде ба пасу пеш равон буданд, қариб буд, ки зери мошин мемондам. Ба қафо ба роҳрав ҷаҳида, ба ҷавонмарде бархӯдам, ки бо лаълии чойникдор ва чанд пиёла меомад. Вақте ки ман ўро тела додам, ў калавида, лаълиро аз дасташ афтонд, чойнику пиёлаҳо пора-пора шуданд.

Ман дар тарсу ваҳм будам, ҷавон маро ҳақорат мекард ва талаб намуд, ки панҷ рупия бар ивази пиёлаҳои шикаста диҳам. Тамоман ҷӣ кор карданамо намедонистам, чунки пул надоштам. Дар ин ҳолат мардум чун ҳалқа моро гирд мекард, ки ҷанг мешавад, вале ман тамоман хоҳиш ҷанҷол кардан надоштам. Худро гунаҳкор меҳисобидам ва аз шарм сурх шуда будам. Ман ба ҷавон гуфтам:

— Ман пул надорам, агар хоҳӣ кисаҳоямро кофта бин, як пули пучак ҳам намеёбӣ.

Пирамарди дар қафо истода ғурунгос зада гуфт: — Ҳамаи инҳо чунин мегӯянд, яке оврагардон ба ин ҷо меоянд, ки дар ягон студия кор ёбанд, дигаре умед доранд, ки актёр мешаванд, ин ҳам аз ҷумлаи онҳост. Гӯшҳои ман сурх шуда буданд, ў аз ҳақиқат дур буд, аммо ман имконияти онро надоштам, ки ба онҳо фаҳмонам, ки ман аз хона гурехтам, чунки ҳаёти ман дар хатар буд. Ман ба ҷавон гуфтам:

— Гӯш кун, хеле афсӯс мехурам, ки чунин воқеа рӯй дод. Биё хардуямон ба ошхонаи ҷои кори ту равем, ман ягон кореро иҷро намуда ҳаққи туру бармегардонам. Ҷавон камтар фикр карда, баъд розӣ шуд. Ва ў бо осудагӣ нафаси чуқур кашид, ба хоҳири он ки ба, ҳар ҳол худаш пул намедид.

Рафтем, — гуфт вай ва ман аз пушташ равон шудам. Ў Фаррух ном дошт, ва тахминан ҳамсоли ман буда хеле меҳрубон менамуд. Ман боварӣ доштам, ки мо дӯст мешавем. Ў маро пеши соҳиби ошхона овард, ки дар назди дари даромадгоҳ нишаста пул мешумурд. Ошхона нисбатан хурд буд ва асосан бо ҷойфурӯшӣ дар дохили бино ва дар берун, машғул буд. Ҷавононе чун Фаррух дар ҳама ҷо пур буданд, онҳо лаълихоро ба студияҳо ва корхонаҳо бурда меоваранд. Ҷой ҳама ва ҳамеша менушанд, аз ин ҷиҳат ин машғулияти ғоидаовар аст. Ҷавонон барои ин корашон музди каме мегирифтанд, вале диққати онҳоро бештар даромади иловагӣ ҷалб менамуд, ки харидорон бо номи ҷойпулӣ ба онҳо медоданд. Онҳо аз корашон ҳафа набуданд, гарчанде ин кори хеле душвор буд.

Хӯчаин ҳисобу китобро як тараф монда, маро хунук назарона аз назар гузаронид:

— Яъне пас ту ҳам ба ягон духтаре аз ин филмҳо ошиқ шуда аз хона гурехти. Ин духтар ки бошад?

Ман дар ҳолати пурраи парешонӣ будам, зеро аз ин гуна фикрҳо боре чизе ба каллаи ман наомада буд. Ман хомӯш будам, он дам вай дағалона гуфт:

— Бигузор бо чавонони дигар рафта, коса шӯяд.

Фаррух маро ба ошхона бурд ва дар он ҷо ман як тӯда косаю-табакро шустам. Ин кор барои ман осон буд, зеро аз хурдӣ бо он ошно будам, вале имруз... имруз аз чашмонам оби дида мерехт. Ба ғайр аз Фаррух инро касе надид. Вакте ки ошхона баста мешуд, ман ба хотир овардам, ки ҷои хоб ҳам надорам. Ман умеди ёфтани он занро аз Нисбет Ровд гум кардам. Эҳтимол акнун он духтар аз беморхона, гумон мекунад, ки ман ба назди модараш рафтан тарсидам ва ё меҳрубонии вайро қабул накардам. Ин фикр маро ғамгин мекард. Мо аз он ҷо равои шумед. Фаррух дар паҳлӯи ман мерафт.

— Ту ягон ҷои хоб дорӣ ?

Ман сар ҷунбонидам, дилам ба худам месухт.

— Рафтем бо ман, — фармон дод ӯ ва тез ба тарафи бог рафтан гирифт. Дар вай кадом як қувваи тавоноии дарунӣ буд. „Аҷиб, ӯ аз кучост, дар кучо ба воя расидааст?“ — фикр мекардам ман, аз пушти ӯ рафта.

Мо дар боғи машҳури Лоуренс ба истирохатгоҳ даромада, болои хараке нишастем. Маро дар ҳайрат монда, Фаррух гуфт, ки ин хараки вай аст. Ӯ онор барои хоб иҷора мекунад.

— Имрӯз, — гуфт олиҳимматона, — мо вайро тақсим мекунем. Нимаш аз ман, нимаш аз ту!

Ба ман ин ақида хеле маъқул шуд ва ӯро самимона ташаккур гуфтам. Ман назар мекардам, ки ӯ чигуна покети қоғазиро кушода, пораҳои хӯрокро бароварда, бо тартиб болои хараки гузошт. Чи тавр иҷро кардани ин кораш, дар бораи ӯ маълумоти зиёде медод. Баъдтар ӯ нақл кард, ки дар оилаи бое дар Карочӣ калон шудааст. Ин шахри калонтарини Покистон, ки дар 800 мили ҷанубу ғарбии Лохур воқеъ буда, барои ман мисли моҳ дур буд.

Фаррух ҷавони боадаб буд. Хӯроки каме, ки мо бо он тақсим намудем, на танҳо меъдаи маро пур кард, ҳамчунин он холиғиеро, ки дар дилам баъд аз рафтан аз Рабваҳ пайдо шуда буд, пур намуд. Ман бори дигар боварӣ ҳосил намудам, ки Худо дар бораи ман ҳама чизро медонад. Ин албатта фикри ман буд. Худованд ба ман рафиқи навро дод, то ман имшаб танҳо набошам. Фаррух пурра тоърихи худро нақл кард. Писари ягонаи оилаи бадавлат буда ба Лохур бе иҷозати падару модараш омад, то ки ҷойи худро дар олами кино ёбад. Ӯ чизе ба даст наовард, мисли дахҳо ҷавонони дигар бе яқин монда буд. Инро ба ман нақл намуда, вай хеле бебахт намуд. Ман ҳис намудам, ки барои ӯ шустушӯи коса ва кашонидани лаълиҳо бисёр мушкил аст, вале ӯ аз ман паноҳӣ намегирияд.

Мо то бевақтии шаб сӯхбат кардем. Фаррух, ки пагоҳӣ аз ман дар ғазал буд, дӯсти бехтарини ман гардид. Акнун, ки ӯ сухан мегуфт, дар

вучуди ман ҳар чи бештар қаҳр бар зидди диндории кӯркӯрона боло мегирифт, ки калонсолон ба гардани мо чавонон бор мекарданд. Онҳо танҳо як чизро мехоҳанд, ки урфу одатҳои худро нигоҳ доранд. Ҳақиқат заррае онҳоро ҷалб намекард. Онҳо ҳам барои Худо ва ҳам барои мардум пӯшида буданд. Ҳамаи мо охир ба ин фикру ақида ва амалҳо баста шавем. „Чаро мардум хонадор шуда, фарзанддор мешаванд, танҳо ба хотири он, ки онҳоро бадбахт кунанд!“-фикр мекардам ман. Барои чавонон зиндагӣ бисёр мушкил аст. Чун ман ин фикрхоямро ба Фаррух гуфта додам, ӯ асосан бо ман розӣ шуд, вале гуфт, ки бе муҳаббати падару модар зиндагӣ қардан намехоҳад. Ман пурсидам, ки пас ӯ чаро ба Карочӣ барнамегарданд. Дақиқае фикр намуфта гуфт:

– Агар ман баргардам, ту бо ман меравӣ?

Ин таклиф маро бисёр ба ҳаяҷон овард, вале танҳо ғурунгос задам, ки:

– Ман ҳеҷ гоҳ дар Карочӣ набудам. Дар кучо зиндагӣ мекунам?

Фаррух бовар кунонд, ки ин мушкилоте надорад ва оқибат ман розӣ шудам, ки агар ӯ ба Карочӣ рафта хоҳад, ман бо ӯ меравам.

Вақте, ки моро хоб бурд, субҳ сар мешуд. Лӯлавор печида шуда, мо дар хараки танге хобидем. Чанд бор дар давоми шаб посбон ба назди мо барои назорат омада моро бедор мекард. Фаррух тангаи панҷоҳ пайсагиро ба вай дод, вале посбон бо ҷӯбдасташ ба ман нишон дод. Ӯ боз як тангаи дигарро низ ба ӯ дод. Посбон пулро ба кисса андохта, ба назди хараки дигар рафта, ин амалашро бо бехонагони дигар низ такрор мекард. Ман мефаҳмидам ки ин пора буд, ки ба мо иҷозати дар ин ҷо хобиданро медиҳад. Ин амалҳо одатан дар ҷое вучуд доранд, ки сатҳи зиндагӣ паст аст. Бо ин роҳ одамон дастмузде муҳаё мекунад. Ман аз нав худамро пӯшондам...

Дар атрофи ман бо садои дахшатноке хонаҳо ба ҷанг мубаддал мешаванд. Биноҳои калоне хароб мешуданд, замин дудкунон мечунбид. Дар ҳама ҷо иморатҳои харобшуда буданд. Аз ҳама кубурҳои об ва хатҳои оби ифлос бӯйи бад паҳн мешуд. Дар кӯчаҳо ҷонзоди зиндае наменамуд. Дар осмон лошахӯрҳо ҷарх мезаданд.

Ман чанд масҷиди харобшударо мебинам. Дар зери девори афтодаи наздиктарини онҳо имоми нимаш дар таги хок шуда меҳобад. Ман истода ӯро аз таги хок берун мекунам. Вай чизе намегӯяд, ҳатто маро намебинад вай танҳо дар ¹изтироф аст.

Ногоҳ ман мебинам, ки дар ҳамон самт садҳо одамон равонанд. Ман ба онҳо ҳамроҳ мешавам, то ки биам дар он ҷо ки қардан мехоҳанд. Дар пеш ман оташи калони бузургеро мебинам, ки аз ҳамаи дидаҳои ман қалонтар аст. Абрҳои тираи дуд ба осмон баланд мешаванд. Ба назар мерасад, ки ҳама чизро оташ фаро гирифта аст, тамоми олам дар

¹ изтироф – транс

коми оташ аст! Одамон ба оташ наздик шуда, хомӯшона пушти ҳам ба коми оташ мераванд. Ин бе охир давом медиҳад. Ба назар мерасад, ки ба коми оташ кадом як қувваи зиддитабии онҳоро мебарад. Ба оташ даромада онҳо нимсӯхта ва ба хокистар табдил меёбанд.

Инро дида ман аз тарс дар ҷоям шох мешавам. Ман ба яке аз одамони гузаштаистода дод мезанам: „Истед! Чаро шумо ин корро мекунед? Чаро худкушӣ мекунед?“ У мулоим аз дасти ман озод шуда мегӯяд: „Магар ту намебинӣ, ки рузи қиёмат омадааст. Мо барои ҳар чӣ ки дар дунё кардем, мукофот мегирем“.

Ман дар даҳшат дод мезанам: „Не! Ман чунин охиратро намехоҳам. Не!“ Ман мешунавам, ки як одам ба ман мегӯяд: „Ту ин ҷо чӣ кор мекуни? Ба ҷануб рав. Рав ба ҷануб!“

Гирён ман аз оташ мегурезам. Ман, то даме, ки қувватам тамом шуд медавам, ва ба замин меафтам. Ҷое, ки ман афтодам, ба бехтарин боғе монанд аст. Боғе, ки ба ягон боғи олам вайро монанд кардан мумкин нест. Ҳаво ором ва осуда аст. Дар пеши худам ман санги калони сафедеро мебинам. Дар рӯи санг чунин навиштаҷот буд: „Ин ҷо касоне мешаванд, ки дар пешонаашон нишона гузошта шудааст“.

Аз ин хоби ваҳмангез бедор шуда, ман аз масҷиди наздики аҳли суннат азони баландро мешунавам, ки ба намоз даъват мекунад. Чанд дақиқа ман бо шавқ калимоти шиносро гӯш мекунам:

Ашҳаду алло илоҳа илловлоҳ

Мухаммаду Расуллulloҳ

Фарруҳ акнун андаке чунбид ва, ман пурра бедор шудам. Ман бархоста ба масҷид рафтам, ки аз он ҷо садои азон меомад. Вақте ки ман таҳорат кардам, ба каллаи ман фикре омад, ки „Ман нодуруст амал карда истодаам. Аҳмадиён ба масҷиди аҳли суннат ва шинит ба намоз намеравад“. Вале ман ин фикрро дур намуда, ба масҷид даромадам. Ҳангоми намоз, имом сураи Қуръонро хонд.

Ба номи Худованди бахшояндаи меҳрубон

Сипос Худовандро, ки парвардигори ҷаҳониён аст

Он бахшояндаи меҳрубон Худованди рӯзи ҷазо

Худовандо танҳо туро мепарастем, танҳо туро меҳоҳем

Моро ба роҳи рост устувор бидор

Роҳи касоне, ки ононро навохтай, на онон, ки аз назар андохтай.

Ва на гумроҳон!

Ин намозро шунида, ногоҳ аз худ пурсидам: „Ҳамаи мо мусалмонон ин калимаҳоро чандборӣ дар ҳар намоз такрор менамоем. Ҳамеша мо Худоро мепурсем, ки роҳи ростро нишон диҳад. Кадом роҳро меҳоҳем,

ки нишон диҳад? Оё мо ҳоло ҳам дар роҳи рост нестем? Оё вай то ҳоло ин роҳро нишон намодааст?“ Ин фикрҳо гаштаву баргашта меомаданд, то даме, ки ман чашмонамро пӯшида, диқатамро ба намоз равона кардам.

Намоз ба охир расид, одамон оҳиста пароканда мешуданд. Нохост замин дар зерӣ поям ларзид, гӯё ҳамаи инро дар хоб дида истода бошам! Ин заминларза буд. Одамон дар куча дод мезаданд:

— Бисмиллаҳир раҳманир раҳим! Худовандо моро бубахш. Аз гуноҳамон гузар.

Ман хобамро ба хотир овардаму хун дар рағам шах шуд. Заминларза чанд дақиқа давом карда, баъди он ҳама ҷо ором шуд. Танҳо чанги пахншуда нишоне аз вай монд. Вале пойҳои ман то ҳоло меларзанд: Пеши манзараи дарунии ман ҳоло ҳам, просеси мардуми ҷазо додашуда ки дар хоб дида будам меистод. Хоб бисёр равшан буд!

Ман пеши Фаррух давидам. Чуноне ки ман андешида будам, вай бедор шуда буд. Ў бори аввал заминларзаро дидааст. Мо ба ошхона баргашта, нахорӣ хӯрдем. Баъди ин хӯчаин розӣ шуд, ки ман боз як рӯз ин ҷо монам. Ҳама ҷавонон ҳама рӯза музди кори худро мегирифтанд ва бо ин тарз барои хӯрокашон кор мекарданд. Дар дили ҳар қадамашон умеди зиндагӣ мекард, ки дар як рӯзи нек шахсеро вомехӯранд, ки онҳоро ба ҷаҳони дилхоҳашон, кино мебарад.

Ман бо шавқ кор мекардам, вале фикрам аз кор дур буд. Гаштаву баргашта шубҳаҳое ба сарам меомаданд, ки дар масҷид онҳоро яктарафа карда будам. Ман худро фиребида меҳисобидам. „Масъуд,

— меғуфтам ба худ, — гӯй чанд бор ту рӯзе намоз меҳонӣ ва ҷӣ қадар дар намоз ин калимаҳоро дар сураҳои Қуръон чун тӯтӣ омӯхта такрор мекуни? Ту дар бораи он ягон бор фикр кардаӣ ки дар ҷи бора бояд дуо куни? Барои ту ҷӣ маъно дорад, вақте ки ту ба Худо дуо мекуни: „Ба мо роҳи ростро нишон деҳ. Агар ҳама мусулмонон медонанд, ки онҳо дар роҳи ростӣ ба Худо писанд бошанд, пас барои ҷӣ хоҳиш мекунанд, ки роҳро ба онҳо нишон диҳад. Ё онҳо метарсанд, ки роҳро гум мекунанд?“ Гарангона, нохост ман фаҳмидам, ки ман ҳам айнан мисли онҳо мебошам. Мо ҳама дар як ваъзиятем. Магар вичдон ба ман меғӯяд, ки ман ба Худо хушомад мезанам?

Дар охири рӯз, вақте ки ман охири оби чиркинро мерехтам, дили ман то ҳоло дод мезад: „Ё Худоё, ба ман роҳи ба сӯи ҳақиқатбарандаро нишон деҳ!“

8

Ба ҷануб

Се рӯз гузашт, вале ман ҳоло ҳам чи кор карданамро аниқ намедонам. Ман кор карданамро бо Фаррух дар ошхона давом медодам ба ҳар чӣ бештар қобилияти ўро оид ба он, ки дар лаҳзаи зарурӣ ба ёри мерасад, бештар қадр мекардам. Хўчаин аниқ ба ў бовар мекард ва дӯст медошт ва супоришҳои гуногун медод.

Ман рӯзи чорум рӯзи кориго ба охир расонида, дастанамро пок кардам ва барои дидани Фаррух рафтам. Мо бо дигарон хайрухуш карда, дар салқинии бегоҳируӣ ба ҳавохӯрии баромадем. Фаррух ногоҳ гуфт:

— Рафтем, Маъсуд, мо бояд ба истоғи роҳи оҳан равем.

Ман дар ҳайрат, аз пушти дӯстам давидам, ки ба сӯи истоғ зуд қадам мезад. Ман ўро аз остинаш дошта, пурсидам:

— Ту чи гуфти? Мо ба ягон ҷо меравем? Мо пул надорем. Фаррух ба қафо нигоҳ накарда, тез рафтанро давом медод.

— Хавотир нашав, Маъсуд. Ман моҳона гирифтаам. Ман сад рупия дорам.

Ба ҷавоби ман мунтазир нашуда, ў аробаро нигоҳ дошт ва мо дукаса ба вай нишастем. Суханони вай маро ба ҳайрат оварданд, чунки он ҷӣ ман медонистам, моҳонаи Фаррух дар ҳеҷ шароит ин миқдор будан наметавонист. Ман ба худ қавол медодам, ки барои қадам хизмат хўчаин ин миқдор ҳаққаш дода бошад. Вале барои чунин саволҳо вақт надоштам: Мо аллакай дар истоғ будем.

Мо аз ароба парида фурумадем ва Фаррух пули роҳро дод. Вай ба шўъбаи хабаррасонӣ рафт, ки занони бисёре пешаш буданд. Ў хабар зарурӣ гирифта ба зудӣ бо ғалаба баргашт. Ў хабар дод, ки поезди Карочӣ баъди ним соат мешавад ва вай аллакай билет гирифта аст. Мо дар зали интизор нишастем. Ин ҷои васеъ буд, ки соҳибони билетҳои арзони дараҷаи севум бо бастаҳои калони бор ва чомадонҳои арзон менишастанд. Ба ҳамаи ин нигоҳ накарда, ман аз хусуси он фикр мекардам, ки чаро дар Покистон ин одамон ин қадар асбобу анҷомро бо худ ба воситаи поезд мекашонанд? Бори мо назар ба ҳамаи ин чунон фақирона менамуд, ки ман худамро руҳафтада ҳис мекардам. Мо ҳатто асбобҳои дар роҳ лозими ҳам надоштем.

Ман хостам, ки дар ин бора ба Фаррух фикрамро гӯям, вале ба назарам расид, ки фикраш парешон аст ва пурсидам:

Фаррух, чӣ гап шудааст? Туро чизе хавотир мекунад? Ё чашмонашро дигар тараф карда, чизе нагуфт. Ман ўро маҷбур кардан нахостам ва мо хомӯш нишастем. Ниҳоят, бо садои гӯшкаркунанда ва виҷжоси тормуз ба истгоҳ поезди дарозе омад ва мо барои ҷой гирифтан ба мисли садҳо шахсони дигар, ки мисли мо ба худ роҳ кушода ҷой мекофтанд, шитоб кардем.

Мо се истгоҳро гузашта, танҳо акнун Фаррух ба ман сабаби ташвишагро баён намуд. Овозагро барои он ки касе моро нашунавад, паст намуда, ба ман хабар дод:

— Ин сад рупия аз они ман нестанд. Хӯчаин пул дод, ки барои ошхона ҷой харам ва ба сари ман фикри ба Карочӣ рафтан омад.

Дар дилам ман ўро барои ин таъна накардам, бо вучуди он, ки ин кораш маро нороҳат кард. Қатора моро ба сӯи шаб мебурд, Вогонҳо бо чархҳои вазнинашон тук-тук мекарданд. Тамоми шаб ва рӯзи дигар қатора ба ҷануб мерафт. Мо ҷойҳоеро мегузаштем, ки пеш аз ин ман дар он ҷо набудам. Ба зудӣ, баъди Мултон, субҳи барвақт мо дарёи калони Сатлечро гузаштем, ки маро купруки калонаш хайрон кард. Акнун мо бо ҷои хушки ҳаракат мекардем, ки мисли биёбон буд ва даруни қатора ҳам гарм шуд. Бо вучуди ин барои ман ҳама чиз нав буд. Баъди зиндагонии оромонаи Рабваҳ ин ба ман таъсири саҳт карда буд. Фаррухро рӯҳ баландии ман хурсанд шуд ва мушкilotи худро фаромӯш карда, бо муҳаббат дар бораи ҷойҳое, ки мо мегузаштем маълумот медод. Ҳар соати гузашта ўро ба хона наздик мекард, бо вучуди ин, ки ӯ ҳоло намедонист, ки оилааш ўро чӣ гуна пешвоз мегиранд.

Дар ними рӯз қатора якбора дар ҷояш қарор мешавад ва мо бо дигар мусофирон барои дониستاني воқеа берун баромадем. Аз афти қор, кадом одаме бо велосипед хостааст, ки аз роҳи оҳан гузарад ва қатора ўро задааст. Велосипеди ӯ ба оҳанпораи нодаркор табдил шуда, дар паҳлӯи роҳ хобида буд, дар атроф одамони гуногун дар бесаранҷомӣ буданд. Баъди чанд вақт поезд ба ҳаракат даромад ва он вақте, ки мо аз паҳлӯи шикастапораҳои велосипед мегузаштем, ман дар бораи он фикр кардам, ки зиндагии одам дар Покистон хеле беқадр аст. Бе ҳеҷ дудилағӣ ҳар одам ҳақ дорад, ки бо кадр бимирад, новобаста ба он ки дар зиндагӣ ба кадр қимате соҳиб нашуд. Вале ҳаракати қатора беш аз пеш саҳттар мешуд ва фикрҳои ғамангези ман дар қафо монданд.

Қариби бегоҳ поезд дар истгоҳе истод ва мо моҳиву биринҷ харидем. Моҳӣ бамазза набуд, вале мо ўро хӯрдём. Фаррух аз нав хомӯш гардид, намехост чизе гӯяд. Мо дарёи тезоби Ҳиндро дар назди Ҳайдаробод гузашта, баъди чанд соате ба Карочӣ омадем. Поезд аз вақташ дертар

омад. Сафари дароз моро монда кард, вале чун аз истгоҳи сермағал баромадем мондагии, мо париди рафт. Фаррух маро ба хиёбони марказӣ овард ва ба ман бо суханони зерин рӯй овард:

— Хуб аст дар хона будан. Доништан меҳастам, ки падару модари ман дар чӣ андеша бошанд?

Мо ба истгоҳ омадем ва баъди чанде барои даромадан ба автобус, ки моро ба хонаи падару модари Фаррух мебарад, талош доштем. Ман хеле монда шуда будам ва ҳеҷ намехостам, ки ба автобус, ки пур аз мардум буд, савор шавам. Ман ба Фаррух пешниҳод кардам, ки мошини дигарро интизор шавем, вале ӯ маро шунидан нахост.

— Не, бо ҳамин меравем. Ин ҷо автобуси бисёр нест; дигараш ҳам, пур мешавад. Бехтараш ҳозир меравем.

Мачбуранрози шудам. Ҳоло, ки интизори равон шудан будем, ман дар фикри он будам, ки падару модари Фаррух маро чӣ гуна пешвоз мегиранд. Ман дар бораи худ ба онҳо чӣ мегӯям. Вақте ки ману Фаррух вохӯрдём, ман хеле кам дар бораи сабабҳои ба Лохур омаданам гуфта будам ва ӯ ҳам бо қатъият чизе напурсид. Ӯ гумон мекард, ки ман ҳам мисли ӯ аз хона гурахтаам. Барои ман ин бас буд. Оё барои падару модари ӯ ин басанда мешавад? Ба сари онҳо фикри бо падару модари ман бо Рабвах алоқа барқарор кардан, намеомада бошад. Оё ба онҳо дар хонаашон қабул кардани аҳмадия, ҳатто ба замони кӯтоҳе ҳам, хуш бошад? Ман ба чунин саволҳо ҷавоб пайдо кардан вақт надоштам ва қарор додам, ки то ба миён омадани ин масъалаҳо, сабр мекунам. Вале ман ба ин саҳт бовар доштам, ки онҳо дар бораи он фикр намекунанд, ки Фаррухро ман аз роҳи рост берун кардам. Қариб ним соат автобус дар роҳи ноҳамвор ғичиррос мезад пеш аз он, ки Фаррух ба ман ишора намуд, ки наздик омада истодаем. Он чи баъд ба амал омад, то ба андозае аҷиб буд, ки дар бораи он фикр намуда, мефаҳмам, ки танҳо Худо чунин карда метавонад.

Чун Фаррух аз автобус ба поён парид, он бо суръати ҳайратовар ба ҳаракат даромад. Ронандагони Покистонӣ бештари вақт чунин мекунанд. Онҳо нақшаи ҷиддии ҳаракати худро дошта онро саҳт риоя мекунанд автобусҳо бошанд ҳамеша лаболаб пури одаманд. Агар чунин автобус тамоман қарор гирад, вақти зиёде зарур мешавад, ки суръати пештараро барқарор намояд. Бинобар ин онҳо каме тормуз мекунанд ва мусофирон ҳаёти худро дар ҳатар гузошта, ба поён меперанду савор мешаванд. Чун хоҳишмандони мефуромадани танҳо мо ду нафар будем-ману Фаррух-ва касе интизори саворшавӣ набуд, ронанда ҳаёл мекард, ки андаке паст намудани суръат кифоя аст. Ман бо тарс дидам, ки Фаррух ба замин парид, вале ман аз девонавор суръат гирифтани автобус инро аз тарси афтида лат хурда кардан, натавонистам. Ман ба кондуктор дод задам, то мошинро нигоҳ дорад, вале ӯ бо ҳашм ғурунгос зад.

– Ту чӣ хобӣ, хар? Натавонистӣ аз автобус фуруй?

Худамро гум карда ман ҷавоб додам:

– Дӯсти ман ҳозир фуромад. Ман бори аввал ин ҷоям ва роҳхоро намедонам. Акнун ман бо ӯ чи тавр во мехӯрам?

Кондуктор дасти кушодаашро боло карда, китфҳояшро чунбонда гуфт:

– Дар истгоҳи оянда мефуруй ва ба қафо бар мегарди, шояд вай туро мунтазир шавад.

Ва вай ба байни саворагони автобус рафт, бо қарс-қарси компустар ба мусофирон додани пули роҳро ба хотир меовард.

Истгоҳи оянда тахминан як мил буд; ин даф ман пешакӣ тайёр шудам. Чун автобус ба истгоҳ наздик шуд, ман pariда фуромадам. Чанд вақт ман истода, ба чароғҳои сурхи дар ғавсии чанги роҳ паҳншавандаи мошин нигоҳ кардам. Овози мотур хомӯш шуд ва ман бе рафикам яккаву танҳо дар кӯча мондам, ва намедонистам, ки ӯро чи гуна ёбам. Дар ин дам роҳгузаре пайдо шуд, ман ӯро нигоҳ дошта, кучо будани истгоҳро пурсидам. Ӯ ба ман нишон дод ва ман даррав ба тарафи нишондодаи ӯ равон шудам, бо уммеди он, ки Фаррух то баргаштани ман сабр мекунад. Ман хостам, ки ба автобуси дигари ба қафорованда савор шавам, вале пул надоштам. Дар бораи масофае, ки бояд тай кунам, фикр намуда, ман давидам.

Фаррух набуд. Ман дар торикӣ истода гиря мекардам. Дар роҳ сели мошинҳо равон буд. Дар истгоҳ мардум интизори автобус буданд, ки ба хонаҳояшон то ба хуроки шом бурда расонад. Ман дар ин шаҳри бегона ба ҳеҷ чиз умед дошта наметавонистам. Фаррух нопадид шуд ва ман дар фикри девонашудан будам. Ҳафтаи охири моҳи сентябр соли 1969 тамом мешуд, ман ҳаждаҳсола будам. Ба ақидаи ман дар хатти қачи зиндагии ман ин нуқтаи поёнтарин аст.

Вазифаи наздиктарини ман ёфтани ҷой барои шабгузаронӣ буд. Шаб сар шуда буд, ман пул надоштам. Агар ба масҷид равам, фикр мекардам, ки имом ё ягон каси дигар доништан меҳаҳад, ки чаро ман яккаву танҳоям. Ба ғайр аз ин дершуда буд ва метавонистанд полисро даъват кунанд ва аз он ҷо албатта маро ба назди падару модарам бар мегардонанд ва ваъзияти ман аз ин ҳам бадтар мешавад. Агар барои шабгузаронӣ ба ягон боғ равам, аз ман пул талаб мекунанд, ман бошад чизе надорам, қор аз нав боз ба полис мекашид.

Вақти намози хуфтан фаро мерасид ва ман ба қувваи одат итлоат карда, ба масҷид рафтам. Чун намоз ба охир расид, ба кӯча баромада, ба кучо рафтанро надониста гаштам. Баъди ягон дусад метр роҳ канда шуд, аз пешам дарёчаи хушкшуда баромад. Дар соҳил қубурҳои калони битонӣ хобида буданд. Ва якбора дар сари ман фикре пайдо шуд, ки онҳо чандон калонанд, ки дар онҳо хоб кардани ман мумкин аст.

Дар ҳақиқат дар чунин қубурҳо аксар вақт камбағалон зиндагонӣ мекунанд, баъзан моҳҳо ва ҳатто солҳо то даме, ки онҳо дар ягон сохтмон истифода нашаванд. Ин барои ман ҷои хеле мувофиқ буд. Ман ба дараҷае монда шуда будам, ки ин қубури аз роҳ дур истода барои ман ҷойгоҳи мулоимро иваз кардан метавонист. Ман аз қачдум ва морҳо камтар тарс доштам, зеро онҳо дар чунин вақти гарми сол, ҷойи хунуктар меҷӯянд. Ман дигар илоче надоштам. Ҷойи дигаре барои шабгузаронӣ ёфтан наметавонистам ва Худо гуёки ин қубурро махсус барои ман тайёр карда буд.

Ман дар қурбури худ нишаста, ба чароғҳои мошинҳои аз роҳ гузаранда, нигоҳ карда, садои пасти мотури онҳоро гӯш мекардам. Ҳама воқеаҳои рӯзҳои охир дар пеши назари ман аз нав меистод ... ва ҳисси ноумедӣ маро фаро гирифт. Ман ҳама касеро, ки маро ёрдам мекарданд, аз даст додам. Аввал духтари меҳрубон аз бемористон ба ман мактуб дод, аммо ман онро гум кардам. Баъд дар шаҳри бегона ягона дӯстамро гум кардам. Ман тамоман яққаву танҳо мондам. Вале якбора ба сари ман фикре омад, ки Худо албатта ҳамаи инро медонад. Ва маро тарс фаро гирифт, ки ногоҳ ягон хел шуда, ӯ ҳам маро гум кунад?

Ман бо овози баланд ба осмон фарёд кардам: „Эҳ Худоё, ту бо ман бозӣ мекуни? Ин ҳама чи маънӣ дорад? Чаро ман зиндагӣ мекунам? Ман бояд чӣ кор кунам? Ба ман нишон деҳ, ки ту чӣ гуна нақша барои ҳаёти ман дорӣ? Ман аз ту онро напурсидам, ки мисли пайғамбарҳо бо ман сухан гӯи, бале ман ҳам фарзанди туям. Мардум маро лоадрияи (агностик С.Н.Б.) яқрав, будпараст ва кофир меномад. Худоё, бибар маро чи хеле ки аз ин пеш душманатонатро бурдӣ. Ман меҳоҳам ҳама чизеро ки бо ман рӯй дода буд нақл кунам, ба ту ҳама чизеро, ки бо ман мегузарад, қисса кунам. Худоё, ба ман нигоҳ кун! Ман ҳазорон милро дар ҷустуҷӯҳоям тай кардам. Ман медонам, ки ту дар ман, чун рағҳои хунгард дар вучудам ҳастӣ. Бо ман сухане гӯй!

Ман ибодатро бо гиря тамом кардам. Дар лаҳзаи дигар ман аз ҷой хестам. Ман шунидам, ки овози нарма меҳрубоне меғӯяд:

– Ту ҳаққӣ! Ман дар ҳар ҳиссаи мағзу дили ту зиндагӣ мекунам!

Дили ман девонавор мезад. Ман зуд атрофро аз назар гузаронидам лекин албатта, ин овози одамии набуд. Хушбахтӣ ва сулҳу осоиш дили маро пур кард. Ман худамро дар осмони баланд парвозкунанда ҳис намудам. Худо маро ғамхорӣ мекунад! Ў бо ман сухан гуфт! Ў ҳама чизро медонад! Вай маро дӯст медорад!

Вале ба зудӣ ман ба замин бар гаштам. Ҳиссиёти иштироки Худо рафт. Маро фикрҳои ачибе фаро гирифтанд. Кӣ бо ман дар ин ҷо буд? Ман аз нав атрофро аз назар гузаронидам. Ҷоеро, ки ман менишастам, дарахтон фаро гирифта буданд, дар торикии ман ба ман чунин намуд, ки ман дар канори ҷангалам. Оё Худо дар ин ҷо пайдо шуда метавонист?

Ин чи фикрҳои бе маъно. Метавонист Худои, покиза, Худои дастнорас ба ин ҷои ифлос, нолозим, пеши ҷавони чиркини пӯшокаш арақин шуда, биёяд. Ман аз ин фикрҳо худамро гум кардам, вале ин Овоз!.. Овозе, ки гуфт: „Ман дар ту мебошам...“

Ин аз доираи қувваи ман берун буд. Ман аз қубур баромада рост шудам, вале рафтан натавонистам, зеро борон сар мешуд. Ман шамол хӯрдан намехостам. Нохост ман дар назди пойҳоям намӣ ва хунукиро хис намудам. Ман аз тарс ҷаҳидам, вале ин саг буд. Ман дар қубур дароз кашида, хеле ғел задам, то даме ки хобам набурд. Вақте ки ман бедор шудам, субҳ буд. Дарёча пуроб шуда, об ба қубур даромаданро сар карда буд. Заминаи атроф ба лой табдил шуда буд. Аз қӯбӯр баромада, ман ба сӯи масҷиди наздиктарин рафтам. Баъди намоз ман бемақсад дар кӯчаҳо мегаштам, намедонистам, ки чӣ кор кунам. Ман чунон гурусна будам, ки тайёр будам, таъоми боқимондаи косаҷаҳои сари роҳро хӯрам. Ба хӯрок нигоҳ карда, ман Фаррух ва зиндағиямон дар Лохурро ба ёд овардам. Ман бисёр меҳостам донам, оё падару модараш аз баргаштани вай хурсанд шуданд ё не? Падару модари ман чӣ? Онҳо хурсанд мегарданд, агар ман ба хона баргардам? Ман ин фикрро аз сарам дур кардам, чунки ман барбир пул надоштам. Ман бе мақсад гаштанро давом медодам. Кунҷкобӣ маро ба он қисми шаҳр овард, ки дар замони ҳукмронии Бритониё минтақаи харбӣ буд. Дарахтон он ҷо бисёр буданд. Дар як тарафи кӯча боғи калони „Ҷаҳондор“ воқеъ буд. Ва дар рӯ ба рӯяш ман лавҳаеро дидам, ки дар он „Калисои Шотландӣ“ сабт шуда буд. Дар ҳар ду тарафи кӯча бо ғавғо фурушандагон ва харидорони мошинҳои истифодашуда савдо мекарданд. Ман кӯчаро гузашта ба калисо наздик шудам. Дар калисо касе набуд, дарахш кулф буд. Дар кунҷи ҳавлӣ болои ҳараке марде менишаст, чанд қудак дар паҳлӯяш бозӣ мекарданд. Онҳо бозиро бас карда, хомӯшона ба ман нигоҳ мекарданд. Мард ба саломии ман ҷавоб надода, пурсид:

– Ту кучо меравӣ?

Ман гуфтам, ки кашишро дидан меҷӯям. Вай дағалона ҷавоб дод, ки кашиш нест ва агар вайро дидан хоҳӣ рӯзи дигар биё. Ман шунидам, ки яке аз бачаҳо гуфт: „Вай мусулмон аст!“ Дигараш розӣ нашуд: „Не вай аз ҷумлаи полиси махфӣ аст!“ Мард дасте ба онҳо афшонд ва онҳо хомӯш шуданд.

– Ин заминаи шахсӣ аст. Ин ҷо бе иҷозат гаштан мумкин нест. Мо намедонем, шумо кистед? Шумо ҳатто номи кашишро, ки дидан меҷӯед намедонед.

Дар ин дам ба мо зане наздик шуд, шояд зани ӯ буд, ки аз ман пурсид: – Ту кистӣ? Ту ё ҷосусӣ ё ғоратгар. Магар ту набудӣ, ки дина бегоҳӣ, бо рафиқот духтари маро дашном додед. Ҷаро ту ин ҷо омадӣ? Рав аз ин ҷо!

Вай ҳамин тариқ давом меод. Ман хостам ўро ором кунам гуфтам:
– Бибӣ хонум, ман намедонам, ки шумо дар бораи чӣ мегӯед? Ман аз Панҷоб омадам, ки кашишро ёбам, ки ба ман ёрӣ диҳад.

Вале ў гӯш намекард. Мард ҳам ба ман дарафтод ва ман саросима рафтам.

Ман ба боғ даромада, каме нишастам. Баъд ман китобхонаро дида қарор додам, ки он ҷо даромада, рӯзмомаҳои навро дида бароям, вале дар ҳар саҳифа ҳамин як калимаро: „гуруснагӣ“, – медидам бинобар ин хеста рафтам. Рӯз мегузашт ва ман бепарвоёна ба сели одамон нигоҳ мекардам, ки гуруснагиро фаромуш кунам. Бегоҳ наздик мешуд. Ҳисси газандаи гушнагӣ дар меъдаам ба дарди сахте табдил шуд. Ман медонистам, ки ҳатман чизе бояд хӯрам, вале роҳи пайдо кардани хӯрокро намедонистам. Садақа пурсидан наметавонистам. Ман дар боғ нишаста, дидам, ки ду кас аз хараки ҳамсоя хеста, дар болои вай покети цигарирангеро, ки хеле калон ва ҳолӣ набуд, монда рафтанд. Ман ба ин ҳарак наздик шуда, назди покети нишастам. Бори дигар ба атроф нигоҳ карда, бовари ҳосил намудам, ки касе ба ман диққат надорад. Бо дастони ларзон покетро кушодам ва дидам...пӯсти мева! Дарди шикамам саҳт шуд ва ман покетро дар ҷояш гузоштам.

Дар ин вақт паҳлӯи ман марде нишаст. Вай шахси ботамкин менамуд, ки либоси олуфтаи Аврупоӣ аз матоъи хокистарранги қиммат дошт. Гарданбанд ҳам дошт. Ман ҳама инро дидам ва зуд аз пакет ба дигар тараф нигоҳ карда, вонамуд сохтам, ки ба ҷои дигар нигоҳ мекунам.

– Дар пакет чист? – сард пурсид вай.

Ман тарсидам. Ин мард кист? Намуди ў таъсирбахш буд.

– Гуфтам, ки дар покети чист? — такрор кард вай, – ё полисро ҷеғ мезанам.

Калимаи „полис“ – ро шунида боз зиёдтар тарсидам ва пакетро гирифта кушода нишон додам.

Мард абрувонашро ба ҳаракат оварда, ба дарун нигоҳ кард. Ба назар мерасад, ки ў чизии дигарро умеди дидан дорад.

– Ин чист? Ӯ пурсид вай. Ба фикри ман, вай гумон намуд, ки ман аъзои ким-кадом гурӯҳ буда, тарафдоронам бо ин покати чизии муҳимро дода бошанд. Акнун ў бо ман ба ҷашмони дигаре назар мекард.

– Ту бисёр гуруснаӣ? – бо меҳрубонӣ пурсид вай. Ман сар ҷунбондам, аз шарм ба рӯяш нигоҳ накардам.

– Рафтем бо ман, Ӯ фармон дод вай, маро аз дастам гирифта бо худ бурд. Мо ба меҳмонхона омадем ва ў маро паси миз шинанд.

– Хуб ту чӣ меҳоҳӣ? Ӯ пурсид вай.

– Ман каме хӯрдан меҳоҳам, – оҳиста гуфтам ман. Ман гумон кардам, ки аз гуруснагӣ мемурам.

— Чи хӯрдан меҳоҳӣ? ЁАз нав пурсид вай, вале ман ҷавоб додан наметавонистам, бинобар ин ӯ биринҷ бо гапатис — нони ҷамвори Покистонӣ, бирёӣ ва чанд хӯроки дигаре фармуд. Миз чун дар рӯзи ид пур шуда буд. Аз бӯи хуши хӯрок, оби даҳони ман ҷорӣ шуд; ӯ бо ишора ба сар кардани хӯрдан таклиф кард. Токи ман меҳӯрам, вай оромона нигоҳ мекард ҳеҷ чиз напурсида, ки аз тарафи вай кори меҳрубонона буд.

— Вақте ки ман хӯрокро хӯрдам, ӯ барои ҳардуямон ҷой фармуда, пурсид:

— Ту чи ном дорӣ? Аз куҷоӣ ва ин ҷо чӣ мекунӣ?

Аз рӯи вичдон гӯям ман нахостам, ҷамаро ба ӯ нақл кунам. Вале вай ба ман чунон меҳрубон буд, ки ман қарор додам ҷама чизро ба вай гӯям. Фикр намекунам, ки ӯ ба ҷама гуфтаҳои ман бовар карда бошад, вале чун ба охир расонидам, вай гуфт:

— Маъсуд агар хоҳӣ, метавонӣ бо ман кор кунӣ. Барои ман одаме барои корҳои хона зарур аст. Гумон мекунам, ба ту дар хонаи мо хуб мешавад. Ман оила ва се фарзанд дорам. Хайр, ту розӣ ҳастӣ?

Меҳрубонии вай бар ман маъқул шуда буд. Ба ман аз нав чуни намуд, ки Худо ин одамро ба ёрии ман фиристод ва бе дудилагӣ розӣ шудам. Ва магар ман имкони интиҳоб карданро доштам?

Ӯ Рашид ном дошт ва хонааш аз он ҷо дур набуд. Маро ба зану фарзандонаш шинос карда, ӯ тахтаҳои дар долон нишон дод, ки ман бояд хоб мекардам. Ин ҷойи салқин буд, ки ба ман хеле маъқул шуд. Фикр мекунам, ки муносибати дағалонааш ба ман ўро ғам меод. Ман бошам хеле хурсанд будам. Ман аз нав дар болои сарам бом доштам ва илова бар он касе буд, ки ғами маро меҳӯрд. Ман ба ӯ аз самими дил раҳмат гуфтам. Ӯ табассум кард:

— Медонӣ Маъсуд, мо хизматгоре доштем, вале ин маккор гурехт ва эҳтимол аст, ки бар намегардад. Бинобар ин ҳам ҷамаи ин чизҳо дар ихтиёри туст.

Пагоҳи ман дар бораи некукори худ боз бештар дониستم. Ӯ ҳимоятгар буд ва дар шаҳр кор мекард, занаш бошад муаллима буд. Ӯ аз сидқидил ба ҷавононе, ки мисли ман бе сарпаноҳ мемонанд ҳамдардӣ мекард, авалин кори кардаи ӯ он буд, ки ба онҳо дар хонаи худаш кор меод. Барои кор ба ман музд намедоданд, илова бар он маро хуб меҳӯронданд. Ман ҳис мекардам, ки ҷамаи аъзоёни оила бо ман муносибати хуб доранд. Худованд бори дигар барои ман ғамхорӣ мекунад ва ӯ дар фикри гум кардани ман нест.

Ба фикри ман ҳимоятгар аз кори ман қаноатбахш буд. Боре гуфт, ки ӯ ҷамеша маҷбур буд ба корхое, ки ҷавонон дар хонаи ӯ мекарданд, назорат кунад, лекин аз кори бовариноки ман хеле хурсанд аст. Ба фикри ман ӯ одамшинос аст ва мефаҳмад, ки ман аз он, ки дар хонаи

ӯ зиндагӣ мекунам хурсандам ва ӯро маҷбур мекунам, ки аз он , ки маро ба хонаи худ овардааст пушаймон нашавад.

Дар хона, мисли ҳамаи хонаҳои сарватмандони Покистон, тартибот ҳамеша риоя мешавад. Яке аз вазифаҳои ман ҷойи сахарро тайёр кардан буд. Ман ҷойро пеш аз он, ки барои наҳорӣ мебаромаданд, ба ҷойгоҳашон меовардам. Баъди наҳорӣ ман бачаҳоро ба мактаб мебурдам. Ба онҳо дар гузаштани роҳ ёрӣ медодам ва нимрӯзӣ аз нав ба хона меовардам. Ин хеле зарур буд, чунки дар назди мактаб ҳамеша кимкадом шахсиятҳои шубҳанок тоб мехурданд ва ба бачаҳо ҷаққа мешуданд; ҳатто воқеаҳои дуздидани бачаҳо низ рӯй медод. Бачаҳо маро „бародар“ меномиданд ва ман ҳам ба онҳо дил баста будам. Ба ғайри ин ба вазифаҳои ман нигоҳ доштани тозагӣ дар хона, либосшӯӣ, ба мағоза ва бозор барои овардани мева ва сабзавот дохил мешуданд. Баъд аз нимирӯзӣ барои ман каме вақти холӣ мемонд. Ба зудӣ ман ҳисёти қаноатмандӣ пайдо намуда, чунин ба назарам мерасид, ки ман ба хурсандӣ метавонистам тамоми ҳаётамро ҳаминтавр бигузаронам.

Имрӯз барои ман мушқил аст, ки муносибати ин шахсро ба худам яктарафа қадр кунам. Аз як тараф ӯ ба бачаҳо ёд медод, ки маро „бародар“ номанд, вале аз тарафи дигар, ман барои меҳнатам чизе намегирифтам. Эҳтимол аст, ки вай фикр мекард, ки ман худамро аъзои оила ҳис мекунам ва аз ӯ пул пурсида наметавонам. Вале ман бисёр меҳостам, ки барои дарсҳоям китоб харам. Ман ба дом афтода будам, гарчанде дар он худро на онқадар бад ҳис мекардам. Вале истиқлолияти худро аз даст дода будам. Ман умед доштам, ки ӯ ягон бор ба ман пуле медиҳад, вале ин умедам амали нашуд.

Чанд моҳ гузашт. Ман акнун Карочиро хуб медонистам. Боре ҳатто ногаҳон, бо бародарони ҳамхуни худам, ки он ҷо зиндагонӣ мекарданд, вохӯрдм!

Хар рӯз ман ба ҳўчаин ҳўрок мебурдам. Ин дар бисёр шахрҳои Покистон қабул шудааст, ки хуроки сахарии дуввумро ба корхонаи ҳўчаин хизматгори дар контейнерҳои махсус баранд. Ин ҳўчаинҳоро аз ташвиши бо худ бурдани наҳории дуввум озод мекард, илова бар он ҳўрок хеле дертар таёр шуда, вайрон намешавад. Боре ман аз корхонаи ҳўчаин бо контейнери холӣ бармегаштам. Дар он рӯз ронандагони автобусҳо барои боло намудани музди кор коршиканӣ карда буданд. Ман дар истгоҳ истода ҷӣ кор карданамро наметавонистам. Мошине аз назди мо мегузашт ва ронанда якбора таклиф кард, ки маро барад. Ӯ гуфт, ки дар қишлоқ зиндагӣ мекунад дар панҷ милдуртар аз Карочи ва ваъда дод, ки на он қадар дур аз хона маро мефурорад, то ман пиёда ба хона расам. Ман аз тахтидил ба ӯ ташаккур гуфтам. Рӯзи дуввум ӯ аз нав маро дар истгоҳ дид ва тормуз дод.

- Имрӯз боз дар ин ҷо чӣ кор мекуни?
- Ба ҳўчаинам ҳўрок бурдан меҳоҳам – ҷавоб додам ман.
- Парида савор шав, мебарам.

Ман аз имкони халос шудан аз талотупи автобус хурсанд шудам. Коршиканӣ тамом шуд ва мусофиркашонҳо чун ҳамеша, серодам буданд: одамон чун ҳўшаҳои ангур ба дар часпида овезон буданд. Роҳравон вай пурсид:

- Ҳўчаин ба ту чӣ қадар музд медиҳад?

Дар Покистон чунин пурсиданҳо расм набуд ва ман ҳам ҳеҷ хоҳиши ҷавоб додан надоштам, аммо ҷавоб додам, ки ба ман чизе намениҳанд. Ӯ ҳайрон шуда гуфт:

– Ин хуб нест. Чаро ту бо ман кор карданро санҷида намебинӣ? Якҷоя пул кор мекунем. Ман фикр накарда, розӣ шудам.

Супоришро иҷро карда, ман ба хона баргаштам ва эълон кардам, ки коре бо фурўхтани дору вобаста бударо пайдо кардам. Ба ҳимоягар ин на он қадар хуш омад, бачаҳо аз ман хоҳиш карданд, ки наравам, вале ман қатъиян майли рафтан доштам. Ба ҳар ҳол ман бо онҳо беш аз нўҳ моҳ кор кардам, вале ман наметавонистам тамоми умри мондаамро бе пул кор кунам. Баъди ду ҳафта ман ба қишлоқ ба назди ҳамон одам рафтам.

Бегоҳӣ, атрофро дар ҷойи нав тамошо карда дар хонаи нав сўрати падари худамро дида хеле ҳайрон шудам! Ин сўрати кўҳна буд, вале хато кардан мумкин набуд. Аз эҳтиёт нахостам гўям, ки вайро шинохтам ва ҳамту пурсидам, ин кист?

- Ин падари мо аст

Инро шунида ман қарахт шудам. Ман медонистам, ки зани падари онҳо модари ман нест! Ба зудӣ ман фаҳмидам, ки онҳо фарзандони падари ман аз зани пешинаш буданд! Маълум мешавад, ки онҳо чанд сол пеш аз ман таваллуд шудаанд ва фарзандони зани севвуми падарам, ки соли 1947 хонадор шудааст мебошанд.

Ман ба онҳо кӣ буданамро гуфтам. Мо тамоми шаб сўхбат кардем. Онҳо ба ман қиссаи ғамангези онҳоро партофта ба шимоли Покистон рафтани падарро баён карданд. Ман ба онҳо қиссаи хонадоршавии падарамро бо модарам ва зиндагии бадбахтонаамонро нақл кардам. Дар рафти ин сўхбат ман дар бораи золимии системаи исломӣ фикр мекардам, ки ба мард иҷозат меод чанд зан гирад. Чӣ андоза барои занҳо ин мушкил аст ва чи масъалаҳои зиёде аз ин бар меҳезанд! Модари бародарони ҳамхуни ман, қариб тамоман дар сўхбат иштирок намекард. Ман қаҳри ўро зидди худам, ки саргузашти вазнини ўро аз нав зинда кардам, бедор намудам. Яке аз бародаронам инро ҳис намуда, бо мулоимӣ гуфт:

- Модар, вай гунаҳгор нест. Ту ҳақ надорӣ ўро бад бини.

Афсўс, ин таҷрибаи бо бародарони ҳамхун кор кардан, ягон ғоида

наовард ва баъди ду моҳ ман ба хонаи ҳимоягар бар гаштам. Оилаи вай маро гарму ҷӯшон пешвоз гирифт.

Якуним сол гузашт. Ман гӯё дар як ҷой шах шуда будам. Ман ҳамчунон мехостам хоҳиши Худоро фаҳмам лекин, эҳтимол ман аз ҳад зиёд ором шуда будам. Ман чун пештара панҷ бор рӯзе намоз мехондам, вале ин бештар аз рӯи одат буд. Поквичдони ман ба ҳўчаин таассуроти муайян гузошт. Ҳангоми рамазон ман чидди рўзаро риоя мекардам. Оилаи ҳимоягар суннимазҳаб буданд ва ба он эътибор наметоданд, ки ман пайрави аҳмадия будам. Ман ба масҷиди онҳо мерафтам ва онҳо зид набуданд.

Ман бисёр серкор будам. Ба назар мерасид, ки доираи вазифаҳои ман дар хона васеътар мешуд, вале мисли пештара дастмузд намегирифтам ва ман барои ин ғам намехўрдм. Ман ҳамеша ба масҷид мерафтам, бо имом бисёр сўҳбат мекардам, аз ҷумла дар бораи он ҳам, ки маро солҳо ташвиш мекард. Вале ин одами нақукирдор ба саволҳои ман қаноатбахш ҷавоб дода наметавонист. Дар дили ман мисли пештара нооромӣ ҷой дошт. Имом ба ман китобҳо меод. Ман онҳоро дар вақти холӣ мехондам ва онҳо танҳо маро норохат карда, хисси ғайриқаноатбахшро бедор мекарданд.

Дар ошхона кор карда, гоҳҳо дам гирифта фикр мекардам, ки „магар барои ҳамин ман аз хона рафтам? Магар Худо ҳамин ҷо аст?“

Боре бегоҳӣ ман дароз кашидам, вале хобам набурд. Ҳароратам баланд шуд. Рўҳам вазнин буд. Ман ғелида фикр мекардам: „Чаро парешонҳол мешавӣ? Ҳаёти ман ягон аҳамият надорад. Мисли он аст, ки Худо ба ман кор надорад. Вай бо ман бозӣ мекунад, чунон мекунад, ки гӯё ба ман ғамхурӣ мекунад ва ҳамон замон аз ман пинҳон мешавад“. Вале якбора ман иштироки Худовандро аз нав ҳис кардам ва суҳанонеро мешунидам: „Ту ҷӣ хел зуд таслим мешавӣ“.

Ман дар болои ҷойгоҳ нишаста, атрофро аз назар гузаронидам, вале касе набуд. Ман ҳудамро партофташуда ҳис мекардам. Ба тезӣ маро ҳўчаин фарёд кард, ки барои меҳмон ҷой тайёр кунам. Ман беҳоҳиш бархоста ба ошхона рафтам, танҳо онро мехостам, ки манро ором гузоранд. Аз назди дар гузашта истода ман овози шиносро шунидам. Ин падари Аҳмад буд! Вай ин ҷо чи кор мекунад? Барои чи чунин роҳи дарозро аз Рабваҳ тай карда омадааст? Ман дар пушти дар истода, шунидам, ки падари Аҳмад мегуфт:

– Ба шумо ташаккур. Падари ӯ фардо меояд. Писар дар кучост?

Ҳўчаин ҷавоб дод:

– Вай ҳозир омада, ҷой меорад ва шумо метавонед ўро бинед. Шумо дар пушти он ҷевон истеда Вонамуд кунед, ки китоборо дида истодаед? Вай шуморо намешиносад.

Бо дили девонавор зананда ман аз он ҷо дур шудам. Ман аз ин садо

аз гузашта ҳавотир ва дар тарс будам. Вале чи кор карданро надониста, ба ошхона барои овардани чой рафтам. Ин кори ошно маро хеле ором кард ва ман худро ба даст гирифтам. Вале ҳангоме, ки ба меҳмонхона чой овардам, дастонам меларзиданд.

— Маъсуд чӣ шудааст? — пурсид Ҳимоягар.

Бо канори ҷашм шахси пеши ҷевон истодаро дидам. Падари Аҳмад қариб дигар нашуда буд.

— Ҳўчаин, ҳарорати ман баланд шудааст, — ҷавоб додам ман ва хурсанд будам ки ин ростаст. Ў ба сарам даст расонда бовар кард, ки ман дар ҳақиқат тасп дорам.

— Ба ҳонаи хоб рав ва аз ҷевон доруи аспирин гир, — фармон дод ӯ. Ман ба падари Аҳмад назар накарда баромадам. Зани ҳўчаин дар ҳонаи хоб бо хондани маҷалла машғул буд, вақте ки ман ба дар тақ-тақ кардам:

— Даро Маъсуд, — ба шодӣ ҷавоб дод вай. — Чӣ шудааст?

Чун донист, ки чӣ шудааст, ба ҷевон ишора намуда, гуфт:

— Аспирин, мана дар он ҷо. Чун ту дар ин ҷо ҳастӣ, марҳамат карда аз шишачае, ки дар паҳлӯи аспирин аст, як дорӯ бидеҳ. Ман бояд як дона ҳўрам, хобам намебарад.

Ман аз шиша доруро гирифта, чи хеле, ки ӯ пурсида буд, додамаш. Ў онро фуру бурда, дароз кашид. Ман ба ӯ назар кардам-ҷашмонаш хоб буданд. Намедонам, чи тавр шуд, вале ман беихтиёро на шишачаро бо доруи хоб ба кисса гузошта, аз дар баромадам. Соҳибхоназан чизе пай набурд.

Ман ба ҳоначаи худам баргашта, дар тахтакат нишастам ва шишачаи ҳамворро дар дастам ҷарх занондам. Ман доруҳои сафеди даруни вайро шумурда, фикр кардам, ки чӣ хел аст ҳамаи онҳоро якбора фуру бурда, ба ҳоби абадӣ рафтан. Ин андешаи ба ҳоби абадӣ рафтан, ногоҳ барои ман шавқовар намуд. Сухбати соҳибхонаро бо падари Аҳмад ба хотир оварда, ман то чӣ андоза бадбахтона будани ҳаёти худро тасаввур намудам. Маро ягон кас аз тахти дил дӯст намедорад. Ҳама дар орзуи онанд, ки ба ман дарде расонанд. Мана акнун падарам ба Карочӣ меояд, ки маро ба Рабваҳ барад. Дар он ҷо маро чи мунтазир аст -ҷазои бераҳмона ва ҳатто марг ҳам. Аз ҳама тараф ба ман бо қаҳр душманон нигоҳ мекунанд ва садои онҳоро мешунавам: „Марг“, „Марг!“ „Ту ҳуқуқи зиндагӣ надорӣ. Ҷаро ту намемири?“

Чанд бор дар ин шаб ман шишачаро ба даҳонам наздик бурдам, то ҳамаи доруҳои фуру барам. Ман аз марг наметарсидам, маро танҳо ин ба тарс меовард, ки ҳамаи онҳоро фуру бурда, ман зинда монда, ба ҷанги падарам меафтам. Ба ман гурехтан даркор. Оқибат, ҳурусоҳи ҳамсоя фарёд карданд ва равшании сусти субҳи апрел ба ҳонаи ман даромад. дер кардан мумкин набуд. Ман портфели кўҳнашудаамро

баровардам, ки аз хизматгори пешин мондааст. Ман дар вай шишачаро ва, ким-кадом қоғазҳои худро гузошта нӯк-нӯки по ба сӯи дар равон шудам. Дар хона ҳама хобида буданд, касе маро надид. Дарро кушода, аз он ба боғ баромадам ва баъди дақиқае дар кӯча будам. Ман дар ин торикии субҳ меистодам, — қариб бист сола будам, вале на оила, на кор ва на оянда доштам. Боз як боби ҳаёти ман ба охир мерасид.

Дар пушти останаи худкушӣ

Ман, аз хунукии пагоҳирӯзӣ гунча шуда таваккалӣ мерафтам. Шаҳр бедор шуда, ба рӯзи нави барои ман тамоман холи таёри медид. Фикр дар бораи омадани падарам ноумедӣ меовард. Ман аз нав дар бораи шишачаи хурд фикр кардам, ки доруи сафед дошта, дар потфел мехобид. Дар мағзи сарам аз нав овози ҳилагар садо дод: „ ... ҳамаашро фурӯ бар... Бихоб, бихоб...“

Наздикии соати даҳ ман ба ошхонае хурде даромадам, ки дар Покистон чунинҳо ҳар кучо, ки зарураташон буд, пайдо мешуданд. Ин ба коргарони сохтумон хизмат мекард, ки ин ҷо барои чизе хӯрдан ва ҷой нӯшидан меомаданд. Вай дар як пора замини хурди миёни иморатҳои калон сохта шуда буд. Дар он ҷо танҳо нишаста, фикр мекардам, ки барои ба поён расонидани зиндагӣ бисёр ҷойи мувофиқ аст, „чунки қарори ман дар он бора қатъӣ буд. Супориши ҷой дода, ман шишачаро бо дору аз потфел баровардам. Чун ба онҳо аз нав нигоҳ кардам, ба ман чунин менамуд, ки марг ба рӯи ман меҳандад. Андак вақт ман дар андеша ва интизори он будам, ки кай ҷой ва, чунон ки дар миёни мо расм шудааст, пиёлаи об меоранд. Оқибат ман қарор додам, ки тарсро дар пеши он, ки шояд ман намемурам, дур кунам. Ман дар бораи он заррае фикр намекардам, ки баъди марг чӣ мешавад. Ман мехостам, бо ин роҳ аз зиндагӣ гурезам.

Дигар фикре накарда, даҳони шишаро кушодам ва ҳамаашро ба дохонам рехта, аз болояш об нӯшидам. Лаҳзае маро воҳимаи тарс фаро гирифта, баъд бепарвогии умумӣ вайро иваз кард. Ман бесаросемагӣ ҷойро нӯшидам. Ва баъд қоғазеро гирифта, бо қалам навиштам: „Ман умедро гум кардам. Дигар чора надорам. Ман қарор додам, ки ин ҷаҳонро тарк кунам. Медонам, ки дар ким кучое Худо хаст, вале ман ба ӯ даркор нестам. Дигар роҳе барои ман нест“.

Ман имзои худро зерини навиштаи ғамовар монда, варақро ба кисаам гузошта, пули ҷойро дода, баромадам. Фикри ман сари он буд, ки баъди мурдани ман ин навиштаре меёбанд ва ақалан касе доништан метавонад, ки чаро ин воқеа шудааст. Вале пеш аз ҳама ман мехостам ҷои беодаме ёбам, ки пеш аз вақт касе маро наёбад ва пеши табиб набарад.

Вакте ки ман аз роҳ мегузаштам, ба назарам мерасид, ки хонаҳо рақс мекунанд, чун мастон, яъне таъсири дору сар шудааст. Ман медонистам, ки чӣ шуда истодааст ва чун хайвони захмхӯрда, ҷои мурдан мекофтам. Ман ба кӯчаи дигар гузашта, ба чапу рост назар кардам, вале ҷои дароз кашидан набуд. Кӯча васе ва дарон дарахтҳо шинонда будан; Хонаҳои шахсии баланд нишони он буданд, ки ин ҷо хонаҳои одамони бой аст. Дарбонҳои баъзе хонаҳо бо шубҳа ба ман назар мекарданд, эҳтимол маро аз ҷумлаи дуздбачаҳо гумон мекарданд.

То он замон, ки ман ба кунҷи хонае расидам, дигар рост истодан бароям мушкил буд. Ҷӯберо дошта, овози занонаро шунидам, ки хавотир шуда пурсид:

— Чи шуд? Ҳоли шумо хуб нест?

Ман ба овози рӯ гардонда дар болои боми ҳамворе зани ҷавонро бо рӯи дилкаш дидам. Гар чанд ин ғамхорӣ таъсирнок буд, алаққай дер шуда буд.

— Шояд ин гармӣ ба шумо чунин таъсир мекунад. Марҳамат, ба ин ҷо дароед, — гуфт вай.

Ман дидам, ки вай аз бом фурумада дар поён дар кушода шуд. Вай пеши дарвоза омад. Акнун ман дар ҳақиқат тарсида, хостам гурезам, вале ҳаракат кардан натавонистам. Пойҳои ман чун биринҷи пӯхта буданд. Ман кӯшиши қадам гузоштан кардам ва лаҳзае гумон намудам, ки ман дар ҳаво қадам мегузорам. Ва баъд торикӣ фаро расид.

Вакте ки ман аз нав чашмонамро кушодам, ҷаҳони атроф пур аз соя буд. Дар сари ман фикри норавшане гузашт, ки ман дар ҷаҳони дигарам, вале ақли ман равшан шуд ва ман фаҳмидам, ки дар хонаи салқине мебошам, ки ба ғайри ман боз занону кӯдакон низ будан. Пеши тахтакати ман духтур менишаст. Ў табассум кард ва пиёлаи калонро бо об ба ман дароз карда, гуфт :

— Ку ҳура, инро нӯш.

Ман кӯшиши нӯшидан кардам, вале натавонистам. Баъд ӯ ҳамаро хоҳиш кард, ки аз хона бароянд. Боз як каси дигар наздик шуд. Эҳтимол ин ёрдамчи духтур буду маро дастгири мекард ва духтур рӯдаи дарозро ба ҳалқи ман медаровард, то меъдаамро шӯяд. Ман бисёр зӯр мезадам ва ба худам марг меҳостам. Ман намедонистам, ки духтур мумкин чи кор медонист ман кардам.

Ин амалиёт понздаҳ дақиқа давом кард, вале барои ман аз понздаҳ соат дарозтар намуд. Дар охир духтур ба ман сӯзандору гузаронида, ба занон иҷозат дод, дароянд. Онҳо бо шитоб ба хона мебароманд, то меҳмони ногаҳониро бинанд. Дар сурати яке аз онҳо ман ҳамон зани меҳрубонро шинохтам, ки маро даъвати даромадан карда буд ва фаҳмидам, ки ман дар хонаи ваям. Дар атрофи вай кӯдакон ҷамъ шуда, воқеъаи гузаштаро баланд муҳокима мекарданд. Онҳо ўро Апи

мегуфтанд. Ў духтурро самимона ташаккур гуфт, ки дар ҷавоб вай гуфт:

— Ман ҳеч кай инро ба хотири каси дигар намекардам. Агар ин ҷавон мемурд, ман аз касби табобатӣ маҳрум мешудам. Ин воқеъаи ҷиноятӣ буд.

Танҳо акнун фаҳмидам, ки ин мардум барои ман худро дар хатар гузоштаанд. Духтур баъди чанде рафт ва ман дар тахтакати бегона, миёни мардуми ношинос мондам.

Онҳо пурсупоси манро сар карданд, вале ман аз сӯзандоруи духтур ҳоболуднамо будам, то аниқ чизе гӯям. Маро алақай хоб мебурд, ки овози мардонро шунида, рӯяшро дидан наметавонистам. Ман аллақай хоб будам.

Вакте ки ман бедор шудам, аллақай торик шуда буд. Ман худро хеле бехтар ҳис намудам. Фикрам хеле рӯшан шуда буд, ки атрофиёро фарқ намоям. Ман дар хонаи калоне меҳобидам, ки зебо оро ёфта буд. Ман фикр кардам, ки худи Худованд мани мурда истодаро ба хонаи ин мардуми меҳрубон оварда, то онҳо маро ёфта ба зиндагӣ баргардонанд. Ин фикр ба ман маъқул омад ва бо вучуди он, ки чанде пештар ман маргро орзу мекардам, акнун барои ҳаёт онҳоро офарин мегуфтам.

Ман аз ҷойгоҳ бархостам, чунки худро хеле бехтар ҳис менамудам. Бархостани маро шунида, ду мард ба хона даромада, худро шинос карданд. Яке аз онҳо соҳиби хона, ҷаноби Курешӣ буд. Ман ўро аз тахти дил барои меҳрубонияш ба худам ташаккур гуфтам. Ў табассум намуд ва ба саволи ман, ки кай метавонам равам ҷавоб дод, ки дар ин бора дертар сӯҳбат мекунем.

— Алхол, Маъсуд ту бояд ин ҷо монӣ. Агар ҳама чиз хуб шавад, ту пагоҳ метавонӣ биравӣ.

Дар ин бегоҳ мо хеле сӯҳбат кардем. Қиссаи ғамангези ман дар тамоми бино паҳн шуд. Ман мешунидам, ки мардум охиста дар бораи ман бо ҳамдигар сӯҳбат мекарданд. Вакте ки ман нақл мекардам, ки ман Худованди ҳақиқи ва пайравонашро ҷӣ гуна мечустам, ҳама ҳайрон мемонданд. Занон хавотир шуда рӯяшонро бо даст мепушонданд. Пеш аз он, ки барои ҳобидан равад, ҷаноби Курешӣ ба ман гуфт:

— Маъсуд, хонаи мо барои ту ҳамеша кушода аст. Мо хурсанд мешавем агар ту бо мо зиндагӣ карда, яке аз фарзандони мо бошӣ. мо мусулмонем ва бо ин фахр мекунем, барои он, ки ҳақиқат ин ислом аст, ҷӣ тавре ки ту ба ин дар оянда бовар мекунӣ. Танҳо ислом метавонад, хурсандӣ ва қаноатмандӣ биёрад. Ин ҷо ту метавонӣ, ки бутпарастии (аҳмадия) худро фаромӯш карда, ҳақиқатро пайдо кунӣ.

Ў инро бо қаноатмандии калон талаффуз намуд ва Апи бо ў розӣ буд.

— Ин ҳақиқат аст, Маъсуд, бо эътиқод ва ғайрат ҷустуҷуро давом кун ва аз ҳеч чиз натарс. Ба ту омад кардааст, ки Худо ба ту роҳи

ҳақиқати ҳаётро нишон додааст. Ту аз бутпарастон чудо шудӣ, дар ин ҷо душворие барои ҷустуҷӯи ту нест. Акнун, барои ҳама вақти хоб шуд. Дер шудааст.

Писарчаи хизматгор ҷои хобамро ба ман нишон дод. Лаҳзае дар даргоҳ шах шуда мондам. Ба ман чунин намуд, ки ман дар хобам. Хона ба хонаи беҳтарини меҳмонхона монанд буд. Ин ҷо тахтаи нарми хоб, миз, ки дар рӯи вай ман навишта ва хонда метавонистам буданд. Хучра хатто ҳамоми ҷудогона дошт. Фикри ман аз нав ба Худованд шуд. Вай чӣ қадар пешгӯинашаванда аст! Чанде пеш ман дар роҳ чун саги мурда меҳобидам, акнун ман серупур, фаровон ва бороҳат ҳаёти нав сар мекунам. Дар ҷевони назди девор, ба хушбахтии худ ман бисёр китобро дидам. Ман шитобон аз хона гузашта, ба номи китобҳо назар кардам. Инҳо китобҳои таълимоти исломӣ бо муқоваҳои пурқиммат буданд. Шарҳи Куръон бо Ҳадис (китоби воқеаҳои ҳаёти Муҳаммад (с)) ва дигарон буданд. Ман барои соатҳое, ки ба омӯхтани ин китобҳо бахшида мешуд, шодӣ мекардам. Чашмонам аз ашк пур шуданд ва ман Худоро аз тамоми дилу ҷон офарин гуфтам, барои он, ки ба ман ба ҷои иҷозати мурдан диҳад, бароям ҷаҳони наvero кушод.

Рӯзи дигар ман сахари барвақт бедор шудам. Дар ҳамоми шахси шустушӯӣ карда, ман ҳис намудам, ки ҳама фикрҳои омехтаи дирӯза парида рафтаанд. Ман бо ҳамаи оила нахорӣ хӯрдм ва баъд аз он, ки ҷаноби Курешӣ ба кор рафт, ҳамсари ӯ ба ман гуфт:

– Ману ту имрӯз ба бозор меравем. Ба ту пӯшоки нав харидан даркор.

Ман аз меҳрубонии ин зан дар ҳайрат монда будам ва фикре дар хотирам барқ зад, ки инро ҳам Худо мекунад. Вақте ӯ меҳрубон аст, ҳама ҷаҳон меҳрубон мешавад. Агар Худованд касеро боло мебардорад, касе ӯро паст карда наметавонад. Барои ман фаҳмидани ин мушкул буд, як чизро хуб мефаҳмам, ки Худованд бо кадом сабабе хост ба ман меҳрубонии худро ва чӣ гуна ғамхори ман аст нишон диҳад. Пайи ин дигар андешаи ташвишовар омад, ки дар ҳақиқат ӯ ҳеч кай ба ман меҳрубониашро кам накардааст, ва ман танҳо акнун роҳи ӯро пайдо карда истдаам. Ман аз пушти хонум Курешӣ мерафтам, пур аз шодию хурсанди. Ба назари ман менамуд, ки тамоми мардуми саросимаи пурғавғои бозор ба ман табассум мекунанд. Вақте соҳиби мағоза фаҳмид, ки ман бо ин хонуми боэҳтиром омадаам, ӯ ҳамаи хунарашро нишон медод, ки ба ӯ маъқул шавад. Кутӯҳ карда ғӯям, вақте ки ман ба хона бар гаштам, худро мисли сару либоси шоҳона пӯшида, тасаввур мекардам.

Курешӣён аз рӯзҳои аввал маро дӯст доштанд. Касе ҷустуҷӯҳои маро маҳкум намекард, баръакс ҳама ба ман меҳрубон буданд ва кӯшиш мекарданд, ки ёрӣ расонанд. Акнун он замонро ба хотир оварда, Худоро

шукр меғӯям, ки ба ман он чиро ки дар ҳамон дам бароям зарур буд, дод. Бешубҳа, барои он, ки ман ўро пайравӣ кунам, муҳити мунназами пур аз муҳаббате лозим буд, ки дар ин хона онро ёфтам.

Дар Рабваҳ ман маҷбур будам, ки танҳо китобҳои аҳмадияро омӯзам, ҳатто тавсирҳои Қуръон аз нуқтаи назари таълимоти аҳмадия навишта шуда буданд. Акнун ман имконият пайдо кардам, ки ба ин чизҳо аз тарафи дигар ҳам нигоҳ кунам ва ман бо дилгармӣ ба ин сар кардам. Ҳар рӯз ман вақти зиёдеро пушти миз дар хонаи худам дар омӯзиш, муқобил гузорӣ, таҳлил ва қайди фикрҳои меғузaronидам. Бегоҳиҳо ман тадқиқотҳои худро бо Ҷаноби Қурешӣ муҳокима мекардам. Ман ба ҳулосае омадам, ки вай марди бисёр маърифатнок ва дар ақидаҳои худ истувор аст. Ва тамоми ин давр дили ман ба сӯи Худо нигаронида шуда буд.

Ҳамин тавр бисёр мувофиқ барои ман ду моҳ гузашт. Қурешӣҳо маро пурра қабул карда ҳатто дӯст доштанд. Онҳо маро дар хона кор карданд намонданд, бо вучуди он, ки ман бисёр меҳостам, коре хубии онҳоро баргардонам.

— Ох, не Маъсуд, — меғуфт Апи, — ту метавонӣ чӣ қадаре, ки хоҳӣ ин ҷо монӣ ва омӯзиши ҳақиқати исломо ро давом диҳӣ. Хизматгори мо зиёдад, ту барои мо чун писарӣ, на хизматгор. — Ва ў меҳрубонона ба ман табассум мекард.

Боре ҷаноби Қурешӣ маро барои гуфторе даъват кард.

— Мо дар бораи ту маълумот ҷамъ кардем, Маъсуд, — ба сухан сар кард ў ва дилам гӯё афтод. Наход ба ман аз ин ҷо рафтан лозим мешавад? Ман бо заҳмат давоми сухани ўро мунтазир будам.

— Ман падару модари туро огоҳ кардам, Маъсуд, ки агар онҳо туро қарор намонанд, ба нохушӣ дучор мешаванд. Бовар дорам, ки ту барои ба онҳо чунин сухан гуфтанам, хафа намешавӣ. Ман фикр кардам ки ин барои ояндаи ту хуб мешавад.

Ман нафаси чуқур кашидам. Ў ҳолати беқарории маро хис карда, оромона ба дасти ман расид.

— Ака, шумо бисёр меҳрубонед, — гуфтам ман, — вале ба ҳар ҳол агар шумо зид набошед, ман меҳостам, ки ягон кор пайдо кунам.

Ў абру чин кард.

— Маъсуд чӣ гап аст? Ба ту пул лозим аст?

— Ин сабаби асоси нест, — оҳиста ҷавоб додам ман, — ман меҳоҳам, худамро таъмин карда тавонам ва бори шумо нашавам.

Шояд ў маънии сухани маро, ки ман мустақил шудан меҳоҳам, фаҳмид, чунки дар сухани ў гармии пештара вучуд дошт, ў ҷавоб дод:

— Хӯш Маъсуд, ки хоҳиши ту қонунӣ аст. Ман барои ту ягон кор меёбам.

Дар соли 1971 зиддият байни Ҳиндустон ва Покистон барои статуси Покистони Шарқӣ ба нуқтаи оли расида, ки дар декабри ин сол ба

саршавии чанг ва таъсис ёфтани давлати Бангладеш овард. Чанд моҳи пеш аз ин ҳодисаҳо дар шаҳр ноороми ҳис карда мешуд. Чехраи мардум ташвишомез буд ва онҳо бовари доштанд, ки чанг сар мешавад. Ман доимо ба кор мерафтам ва ҳама вақти холии худро ба машғулият ва гуфтугу бо олимони исломӣ, ки чаноби Курешӣ бо ман шинос карда буд, мегузaronидам.

Ва мана зимистон чанги ҳақиқӣ сар шуд. Қариб ҳар шаб ҳучумҳои ҳавоӣ мешаванд, бонги хатар баланд садо меод, мардум ба паноҳгоҳ саросема мешуд.

Боре шабона ман дар таҳхона менишастам, мешунидам, ки дар кимкуҷои на он қадар дур бумбоҳо метаркиданд. „Шояд ин лётчикҳои ҳиндӣ хеле часуранд“, – фикр кардам ман, гӯшҳоямро бо ангуштон маҳкам мекардам, ки садои таркишхоро нашунавам. Чун ҳарвақта ман бо калимаҳои ошноӣ арабӣ аз ибодати мусулмонӣ дуо мекардам. Дар он шаб ман Имои Мофасиро аз тавбаи динӣ меҳондам. Вале дар ин дафъа баъди ҳар оят фосилае гузошта, ба худ саволҳо меодам.

– „Ман ба Худо бовари дорам“, – баланд меҳондам ман. – Оё ин чунин аст? Магар дар ҳақиқат ман бовари дорам? – Дар дилин медонистам, ки бовари дорам. Ман ба қисми дигари матн мегузаштам.

– „...ва фариштаҳои вай“, – меҳондам ман. – Албатта ман ба онҳо бовари дорам.

– „...ва китобҳои вай“. Ҳа, гуфтам ман бо боварӣ ба хотир овардам, он чиро, ки ба ман дар хурдӣ омӯхта буданд.

Вақте ки садои хатари ҳавоӣ хомӯш шуда воситаҳо аз поёни хатар огоҳ карданд, ман бо фикри чуқур аз таҳхона баромада, ба хонаи худ даромадам. Пеш аз он, ки равшаниро фурузон кунам, пардаҳои тирезаро овехтам, ки аз берун рӯшани дида нашавад, ман ба ҷойҳои даромадам. Вале хобам набурд. Аз ҷойҳои бархостам ва ҷароғи рӯимизиро фурузон кардам, ўро бо дастпоккун печондам. Тавакалӣ саҳифахоро гардонид, ба ногоҳ хондам: „Ай касоне, ки имон овардаед ба Худованд ва ба пайғамбари ӯ ва китобе, ки бо ӯ фиристодааст ва китобе ки аз ин пеш фиристодааст, имон биёваред. Ҳар кас ки ба Худованд ва ба фариштагонаш ва китобҳояш ва пайғамбаронаш ва рӯзи бозпасин бовар намекунад, ба гумроҳии дуру дарозе афтодааст“ (4.136)

Ман болои ин калимоти шахшуда мондам, дилам ба шиддат мезад. Инҳо чӣ маънӣ доранд? Ман медонам, ки маҳз барои калимоти Худо дар Рабҳа бо волидайнам нофаҳми пайдо кардам. Онҳо тасдиқ мекарданд, ки ба Китоби Худованд бовари доранд, вале дар ҳақиқат ба ҳеч восита ба ӯ бовар намекарданд. Онҳо танҳо дар гуфтор иқрори забонӣ доштанд, вале боварии худро дар ҳаёт тадқиқ намекарданд. Ман бошам аниқ медонистам, ки Худованд гуфтааст, Инчиле, ки дар малакут аст, ҳаст-китоби: „...равшангар ва раҳнамо барои мардум“

(сураи 6.91, сураи 40.53) ва „китобҳои равшангар“ (Сураи 37.177). Баъд калимоте аз сураи 5.46 „Ва ба дунболи ишон Иси бинни Марямро фиристодем, ки гувоҳидиҳанда бар ҳаққонияти Таврот буд, ки пешопеши ӯ буд. Ва ба ӯ Инчил додем, ки дар он раҳнамуд ва нуре ҳаст ва далели ҳақиқати Таврот аст, ки пешопеши он равона шуда аст ва роҳнамо ва пандомӯзи барои худотарсҳо аст“.

Бонги хатари ҳавоӣ фикрҳои ларзонаки маро қатъ намуд ва ман дили нохоҳам чароғро хомӯш кардам. Дар торики нишаста, фикр кардам: „Чанд маротеба ман ин калимотро чун тӯтии сухангӯӣ такрор кардам, вале танҳо имрӯз, вақте, ки ҳама диққатамро ба он равона кардам ба маънояш сарфаҳм рафтам“. Ногаҳон дар сари манҳошии гарми хондани Китоби Муқаддас бо назари нав пайдо шуд. Ҳа ман медонам, ки олимони исломӣ вайро таҳрифшуда ва дигаркарда меноманд. Вайҳо на якбор маро хабар карда буданд, ки омӯзиши Китоби Муқаддас дини моро беэътибор ва вайрон мекунад. Вале дилам ба ман тамоман чизи дигарро меғӯяд.

Агар эътиқоди ман ягон қимате дорад, вай бемалол зиндагӣ мекунад. Вай чун рег сусту бемадор нест ва агар аз даст афтод ба садпора чудо намешавад! Агар ту дар ҳақиқат ба Худои ҳақиқӣ эътиқод дорӣ, ман ба худам гуфтам, ҳама чиз мувофиқи мақсадат мешавад. Ман чиддӣ омӯхтани ин саволро қарор додам. Ба ман зарур буд, ки Китоби Муқаддас ва Қуръонро муқоиса кунам.

Дар охири он, муҳокима мекардам ман ғурроси марговари дастгоҳҳои зенитиро гӯш карда, агар Қуръон ба ман эътиқод кардани Китоби Муқаддасро маслиҳат диҳад, пас дар даври Муҳаммад (с) вай таҳрифшуда набуд. Ва агар ман гӯям, ки вай дертар таҳриф карда шуд, ман саркаши карда ба Худо бовар надоштанамро баён мекунам. Оқибат, агар Худованд бовар дошт, ки гуфтори ӯ минбаъд таҳриф мешавад, онро чунин баланд намегузошт. Чунин буданд фикрҳои ман.

Дар ҳар ҳол, ба ман зарур буд, ки аз нав Китоби Муқаддасро ба даст оварам.

10

Китоби Муқаддас ва Қуръон

Вакте ки ман рӯзи дигар бедор шудам, аввалин фикри ман ин буд, ки Китоби Муқаддас пайдо кардан даркор. Чойи беҳтарин барои ба даст овардани вай ҳамон калисои шотландӣ буд, ки ман дар рӯзи аввали ба Карочӣ омаданам даромада будам. – Калисои Шотландӣ Лидроия шимоли

Даррав баъди наҳорӣ ман он ҷо шитофта, умед доштам, ки касеро меёбам, ки ба ман ёрӣ расонад. Вале маро дар он ҷо ноумедӣ фаро гирифт, зеро калисо маҳкам буд. Ман часоратеро надоштам, ки касеро кобам. Ноумедона ман ба кӯча мерафтам, то даме, ки аз тарафи рост калисои дигареро бо унвони Методикаи марказӣ надидам. Бе дудилагӣ, бо фикри он, ки дар ин ҷо Китоби Муқаддас ба даст меорам. ман ба дарвозаи кушодагӣ даромадам,

Чор марде, ки назди даромадгоҳ сӯхбат доштанд, бо наздикшавии ман хомӯш шуданд. Аниқ онҳо донистанд, ки ман мусулмонам, зеро назарашон он қадар меҳрубонона набуд. Ман салом карда ба шахси ба ман наздиктар буда, мурочиат кардам:

– Мебахшед, шумо наметавонед дар пайдо кардани Китоби Муқаддас ёрӣ диҳед?

Яке аз онҳо ҷавоб дод:

– Чаро шумо ба Ҷамъияти Китоби Муқаддас мурочиат намекунад? Онҳо ба шумо ёрӣ медиханд.

Ман бори аввал дар бораи чунин ҷамъият шунидам, бинобар ин суроғаашро пурсидам. Ба ман кучо рафтано гуфтанд, вале ин ноҳияи Карочӣ ба ман ошно набуд ва ман бошад ҳар ҷи зудтар меҳостам Китоби Муқаддасро пайдо кунам.

– Шумо наметавонед барои якчанд муддат Китоби Муқаддасро ба ман диҳед? – бо умед пурсидам ман. – Хамин, ки хонда шудам ба шумо бар мегардонам.

Одам ғазабнок шудан гирафт.

– Чун шумо дар ҳақиқат Китоби Муқаддасро хондан хоҳед, чаро вайро намехаред? Вале ҳамаи шумо якхелед. Шумо ҳама хондан мецоҳед, вале касе харидан намехоҳад, -гуфт вай ғазаболудона.

Маро чунин ранг гирифтани кор ба ҳайрат овард.

– Ман пулашро медиҳам, – сард ҷавоб додам ман. Дар ин маврид боз ду нафар омада сӯхбатамонро гӯш мекарданд.

– Эй Ҳазрат, ба вай Китоби Муқаддас диҳед, – масҳараомез гуфт яке аз онҳо. Ман дидам, ки ӯ ба рӯи ман меҳандад, вале дигарон маро ҷидди гӯш мекунад ва ман хостам фаҳмотар ба онҳо нақл кунам, ки баррои чӣ ба ман Китоби Муқаддас зарур аст. Кашиш бодикқат маро гӯш карда, номамро пурсид.

– Рафтем бо ман, Маъсуд, дар ҳӯҷраи ман сӯхбат мекунем.

Ӯ маро ба нишастан даъват кард ва ман қиссаро дар бораи ҷустуҷӯҳоям давом додам. Ӯ маро бо диққат гӯш карда ва вақте, ки ман аз нав хоҳиш кардам ки ба ман Китоби Муқаддас диҳанд, ӯ бе дудилағӣ аз ҷевон китобро гирифта, дар дасташ дошта гуфт:

– Масъуд, ин китобро муҳофизат кун. Ин сухани ҳаёт аст.

Ман бо ташаккур китобро гирифта, ба ӯ пул додан хостам, вале ӯ сарашро ҷунбонид:

– Сӯхани ҳаёт бе пул дода мешавад ба касе, ки сидқан ўро меҷӯяд,— гуфт вай бо нармаӣ ва барҳост. – Ин китобро гир, бо диққат хон, вай рӯхи туро пур мегардонад.

Ман бо таҳсин Китоби Муқаддасро ба синаам зер кардам. Дар ин вақт ҷаноби солхӯрда, ки инчунин дар ҳӯҷра буд, маро ба ибодат ба якшанбеи дигар даъват кард. Ман ваъдаи омадан додам ва ба онҳо хайру хуш карда, рафтам.

Бегоҳӣ аз ахбор шунидем, ки дар бораи анҷом ёфтани ҷанг эълон шудааст. Ҳама дилҳо аз шодӣ ва хурсанд лабррез гаштанд. Вале қоидаи равшаниро паноҳкунӣ ҳоло амал мекард ва пеш аз он, ки ба хондани Китоби Муқаддаси нав сар кунам, тирезаро бо матои ғафс ва ҷароғи болоимизиро бо дастпокун боэҳтиёт пӯшондам. Инро карда, хонданро сар кардам. Ман китоби Муқаддасро таваккалӣ кушодам ва аз китоби Ҳастӣ сар кардам. Калимоти нахустин диққати маро ҷалб намуд. Дар ин ҷо ҳам ҳамон қувваи осоишкорои Ҳудованд буд, ҳамон офаридани заминро осмон ва ғайра: „Ҳамаш чи хел, ки дар Қуръон“ фикр кардам ман ва навиштаҷот ба ёдам мерасид: «Вақте ки ӯ чизеро офаридан меҷӯяд, ҳамту оддӣ меғӯяд: „Шав“ ва он мешавад“.

Дар он бегоҳ ман пурра бо хонданам овара шуда аз ҳаршаба хеле дарозтар машғулият кардам,. Замоне ки дар охир китобро пӯшидам, ҷашмони ман медурахшиданду, Ё фикрҳо меҷӯшиданд. Ба ман ҷунин намуд, ки дар пеши ман маросими оқсақолҳо ҷилвагар мешуд. Ҳамон пайғамбароне, ки дар Китоби Муқаддас ёдоварӣ мешаванд, бо ман аз хондани Қуръон ошно буданд. Ҳамон Нӯҳ, Иброҳим, Лӯт. Ҳамон Исмоил, Исҳоқ, Яъқуб ва Юсуф. Ҳамон тоърихи Мӯсо бо Фиръавн. Ҳамон Ҳорун.

Ҳамон Довуди Забурхон, навиштаҷоти қадимӣ ...
 Ҳамон Сулаймон ва ҳиммату дониши ба ӯ дода ...
 Ҳамон Айуб ва ҳатто ҳамон Юнус.

Дар он бегоҳӣ ба ман чунин намуд, ки ҳамаи Аҳди Қадим тафсири Куръонро ба хотир меорад.

Чанд рӯзи баъди ин ҳам бо шавқ омӯхтани Китоби Муқаддас пур шуд. Ҷаноби Курешӣ ҳис намуд, ки ман бештари вақти худро дар хонаам мегузаронам ва каме хавотир шуданд, аммо бо вучуди он чизе намегуфтанд. То он замон чанд масъалаи муҳим барои ман кушода гардид. Масъалан, Ислом таълим медиҳад, ки пайғамбарон қомилан ҳаёти бегуноҳона ба сар бурданд, вале чи қадар бештар Китоби Муқаддасро меомӯхтам, бештар бовар мекардам, ки дар ин ҷо онҳо дар шакли тамоман дигар, чун одамони маҳкуми марг ва сустҳои табиати одамӣ дучоршаванда нишон дода мешаванд. Барои ман аҷиб буд тасвири 'шаҳвати Довудро хондан, ғазаби Ирмиё ба зидди

Худованд ва гапнодаронии Мусо. Ман аз он дар ҳайрат монда будам, ки дар ин бора ҳаққонӣ ва рӯйрош навишта шудааст, вале ин маро хурсанд ҳам намуд. Ин одамон ҳам мисли мо тарафҳои суст доштанд, ҳамчун ман, вале бо вучуди ин, Худо онҳоро истифода менамуд. Ман омӯхтанро давам меодам.

Дар ин бора фикр намуда, ман ҳиссиёти гуногунро дарк мекардам. Ба ман чунин менамуд, ки дар ин бора навиштан мумкин нест, аз тарафи дигар, ман дар ин шаҳодати ошкорои ҳақиқатро

медидам. Як қисми ман садо мекард, ки: „Ин Худоношиносист!“ Як ва ҳатто ду бор ман Китоби Муқаддасро пӯшидам ва вайро дигар тараф мемондам. Вале овози пасти ботини ман мегуфт: „Агар мазмуни ин китобҳо дигаргун карда шудаанд, чаро исроилиён ин қиссаҳоро аз онҳо берун накардаанд? Дар сурате, ки онҳо ба гузаштагонӣ худ ифтихор мекунанд. Чаро ин қиссаҳо то алҳол ин ҷо ҳастанд“. Ин барои ман бисёр боварибахш буд.

Бо ин фикрҳо ман Куръонро кушодам, то бидонам, ки оё дар он чизе дар бораи бахшидани вобаста ба ҳаёти пайғамбарон ва пешгузаштагон ҳаст ё нест. Ман аз он дар ҳайрат мондам, ки дар Куръон ҳам дар ин бора гуфта шудааст. Бисёре аз ин Одамони Худо ба

гуноҳ роҳ дода, аз Худованд бахшиш мепурсиданд. Масъалан Одам (сураи 7, ояти 23, 24), Нӯҳ (сураи 11, ояти 47), Иброҳим сураи 28, ояти 16), Довуд (сураи 38, ояти 23, 24).

Барои ман ин кашфиёте буд, зеро мусулмонон ҳамаи онҳоро бегуноҳ меҳисобанд.

¹ Шаҳват – похотъ

Дар ин замон Курешиҳо аз хусуси машғулиятҳои ман дар ташвиш монда буданд. Боре бегоҳӣ хонум Курешӣ ба ман гуфт:

– Масъуд, ту албатта медонӣ, ки чунин дуру дароз машғулият гузаронидан зарарнок аст. Ту бояд, ки бештар сайр кунӣ.

Ман аз ӯ шукр намуда, гуфтам, ки машғулиятҳои ман бо мувафақият пеш мераванд. Ҷавоби ман ӯро қаноатбахш накард.

– Масъуд, ту бояд ҳаёти Муҳаммаду Исоро бо ҳам муқоиса кунӣ. Ту мебинӣ, ки Муҳаммади мо намунаи беҳтарин барои пайравӣ ва фотеҳаи Ягона барои ҷаҳон мебошад.

Дар рӯзи якшанбе, ман ваъдаи додаамро ба марди кӯҳансоли масҷиди методи марказӣ ба ёд оварда, нирӯзӣ ба ибодат аз ҷой хеста рафтам. Вақте ки ман омадам, ибодат наздики саршавӣ буд. Ман оҳиста ба қатори охир даромадам. Ибодат ба ман таасуроти калоне набахшид, ба ғайразон қисме, ки ба Исо бахшида шуда, ҳама ӯро Худо ва Наҷотдиҳанда меномиданд. Як тарафи вучуди ман ба муқобили ин исён бардошт, лекин қисми дигар инро бисёр ғоибонак ва наҷотбахш медид. Сухангӯмаро дар қанори охирин дида, баъди ибодат бо шодӣ маро даъват кард. Номӣ ӯ мистер Винсент буд ва бо ӯ мистер Мессӣ, ҳамон марде, ки маро ба ибодат даъват намуд, буд. Мистер Винсен маро ба ҳучраи худ даъват кард. Мо хеле дуру дароз сӯхбат кардем. Ман бисёр саволҳо доштам ва дар охир аз ӯ пурсидам, ки ман метавонам онҳоро пурсам. Мистер Винсент бо розиги сар ҷунбонд.

– Дар Қуръон, – гуфтам ман, – мо қонунро дар бораи тавлид, таълим, мӯъҷизотҳо, ба болорафтани Исо меёбем, вале дар он ҷо калимоте „падар“ ё „писар“ нест. Чун дар Қуръон гуфта шудааст: „На фарзанд орад на аз касе зодааст“.

Мистер Винсент бо диққат ба ман нигоҳ мекард, то ман мегуфтам, баъд посух дод:

– Ту ҳақ ҳасти, Масъуд. Дар Қуръон Худо номи бисёр муҳим дорад – „Алвадуд“. Ҳамон касе, ки дӯст медорад, – вале дар таврот ва Инҷил гуфта мешавад, ки Вай натавонӣ дӯст медорад, балки ӯ худӣ Муҳаббат аст. Дигар ҳел ғӯем ӯро натавонӣ Алвадуд ном дорад балки вай ҳудаш маҳзи Алвадуд аст.

Китоби Муқаддаси мо калимоти „Падар“ ва „Писар“ро барои инъикос ва барқарор кардани муносибат миёни Худованд ва одам истифода мебарад. Исломи таълим медиҳад, ки Аллоҳ ин соҳиб асту мо ҳама ғуломони вай. Вале Инҷил ва Китоби Муқаддас дар бораи Исо мегӯяд: „Зеро Худо ҷаҳонро ҷунун дӯст дошт, ки Писари ягонаи Худро дод, то ҳар кӣ ба ӯ имон оварад, талаф наштавад, балки ҳаёти ҷовидонӣ ёбад“ (Юҳанно 3; 16).

– Мана ҳамин аст масъалаи ман, гуфтам ман. – Чи гуна Исои Масеҳ метавонад писари Худо бошад?

Мистер Винсент ба бетоқатии ман табассум намуд.

– Мо дар бораи ҳешовандии рӯҳи мегӯем, Масъуд ва ту инро бояд равшан фаҳмӣ. Ин ҳеч муносибате ба таваллуди ҷисмӣ надорад ва маҳз ҳаминро мусулмонон наметавонанд ва ё намехоҳанд бифаҳманд. Мо дар бораи ҳешовандии рӯҳонӣ мегӯем.

Кушиш мекунам инро фаҳмо созам. Вақте, ки мо Муҳаммад Алии Чинноҳаро „падари халки худ“ меномем, магар ин маънӣ дорад, ки вай ҳамаи халқи Покистонро ба дунё овардааст, яъне аз ӯ ба дунё омадааст? Албатта не! Ва айнан мо насронӣён ба он бовар мекунем, ки Худо мегӯяд: „Дар бораи Писари Худо, ки ба ҳасби ҷисм аз насли Довуд таваллуд шудааст, ва бо ҳасби рӯҳиқудсият, ба воситаи эҳё шуданаш аз мурдагон, чун писари Худо маълум шудааст“ (Ба Румӣён I: 3–4).

Чехраи ӯ дурахшон буд, вақте ки ин калимоти қудсиро ба забон меовард ва ман медидам, ки барои ӯ онҳо чи аҳамияте доранд.

– Вале ба гуфти Қуръон, -давом дод вай, – Масеҳ „Қавли Худо“ ва „Номи Худо“ номида мешавад. Ин истилоҳот дар Китоби Муқаддас ҳам истифода мешаванд, дар он ҷое, ки вай „Писар“ номида мешавад.

Агар мо бовари дорем, ки Худо абадӣ аст, пас Рӯҳи Вай ҳам, бе ҳеч шубҳа бояд абадӣ бошад ва Масеҳ ин Рӯҳи Худо аст. Ин далели равшан бар он аст, ки Исо ҳам абадӣ аст ва ин моро маҷбур мекунад, ки ба Худоияти Исои Масеҳ бовар кунем. Вай бешубҳа абадӣ аст.

Ман қарахт шуда будам. Ҳеҷ гоҳ пеш аз ин, чунин баёни пурраро нашунида будам. Ман бисёр вақт гуфтори мусулмононро дар бораи Исо мешунидам, вале бори аввал баёноти ин масъаларо аз нуқтаи назари масеҳӣ шунидам. Ман ҳис намудам, ки тамоман бо далелҳои баёншуда шикаста шудам. Ҳама мероси назарии мусулмонии ман давъат мекард, ки ин фикрро радъ намоям, вале дар айни ҳол дили ман гарм мешуд. Ман ба ногоҳ ба ёд овардам, ки аз тарафи касе шеърӣ шӯҳиомези шоир хонда шуда буд: „Баъди хондани Инҷил мусулмон аз ислом рӯй мегардонад“.

Наход ин бо ман ҳам амалӣ шуда метавонад!?...

Мистер Винсент, ба назар мерасид, ки азоби маро мефаҳмад. Вай маро саросима намекард. Оқибат, вай пурсид, ки ман боз саволи дигаре дорам ё не. Ман охиста сарамро ҷунбонидам, зеро қалъаи асосии таълимоти исломии ман шикаста буд.

– Агар шумо муқобил набошед, ҷаноб, – гуфтам ман, – ман саволҳои дигарро дафъаи оянда мепурсам. Аввал ман бояд саволеро, ки мо имрӯз муҳокима намудем, нағз омузам.

Ӯ аз пушти миз бархоста, пеши ман омад.

– Масъуд, ман хуб мефаҳмам, – гуфт вай. Ҳамеша барои ман дидани ту хурсандиовар аст.

Чанд рӯзи минбаъдaro ман ба таҳлили чизҳои дар калисо шунидаамро бо олимони исломӣ бахшидам, вале қудрати суҳанони Винсент ҳамеша дар гӯшам садо меод. Ман калимоти ўро фаромӯш намекардам. Ман ҳатто донишманди машҳури таълимоти исломии Мавлоно Фазлуро Раҳмонро роҳбари, маркази умумичаҳонии исломии Карочиро хабар гирифтам. Ин одами серкоре буд, бо ӯ вохӯрдан кори хеле мушкил буд. Боре бегоҳӣ баъди намоз ман, мактуботи муаррифкунандаи худро гирифта, ба пеши ӯ рафтам, вале далелҳои ӯ боварибахш набуданд.

– Ту бовари дорӣ, ки Худо офаранда? – дар ҳол пурсид вай.

– Албатта, бешубҳа, Худо офаранда аст.

– Акнун, – давом дод вай, агар ту хоҳӣ мусалмони ҳақиқӣ бошӣ ту бояд дар бораи Худо саволи дигар надошта бошӣ. Ва дар бораи Муҳаммад чӣ? Ту бовари дорӣ, ки ӯ пайғамбари Худо ва фотеҳаи чаҳон аст ва ба он, ки ислом дини ҳақиқӣ аст?

Ин саволҳои бисёри шуда марро саргум кард. Ў равшан ба ман фаҳмонд, ки дар бораи ин чизҳо баҳс кардан зарур нест, танҳо имон доштан зарур аст.

– Ҷанол, -пурсидам ман, – ман бояд кӯркӯрона бовар кунам?

– Ҳатто дар насрония ҳам бояд кӯркӯрона бовар намуд, ҷавоб дод вай.

– Мумкин, – гуфтам ман, вале дар масеҳӣ бисёр далелҳои ҳақиқӣ ҳафт, ки ин ё он ҳақиқатро исбот карда мешавад. Ман мехоҳам чунин шаҳодатро ислом ҳам дошта бошад.

Ў маро бо сели ¹доғмаҳо равоон кард. Ман бояд бовар кунам, талаб мекард вай. Ман бояд ба панҷ ²постулати ислом бовар кунам, саволе надода. Ҳама ин далелҳо ба ақли ман равона карда шуда буданд, дили ман беиштирок шуда буд. Агар ман аз назарияи масеҳии се воҳид (таҷассуми писари Худо, ҳуди Худо ва Рӯҳи муқаддас С.Н.Б.) дар бораи Исо чун писари Худо суҳан мегуфтам, ӯ ҳатто маро намешунид.

Оқибат, ман бахшиш пурсида, аз ҷой хестам. Дар ин давра вай ҳудаш ҳам таёр буд, ки маро аз дар берун кунад. Ў ба ман якчанд мақола дод, ки (баъзеашро ҳудаш навишта буд) ман бо диққат хонам. Ҳамаи онҳо дар бораи он буданд, ки чӣ гуна насрония дигаргун карда шудааст ва хушқу ҳоли чун ҷанги роҳ буданд. Ман ҷиддӣ қарор додам, ки ҳаёти Исо ва Муҳаммадро бо диққат омӯхта бо ҳам муқоиса кунам. Ман маслиҳати хонум Куреширо ба хотир оварда, қарор додам, ки зудтар вайро амалӣ намоям. Бегоҳӣ рӯзи дигар ман таваккалӣ Китоби Муқаддасро кушода, хондам:

¹ Доғма – ҳолате, ки ҳақиқат ҳисоб шуда дар ягон шароит таъғир намеёбад.

² Постулат – қодеае ҳамчун ҳақиқат қабили мешабад.

„Боз бисёр мӯъчизоти дигаре Исо дар назди шогирдонаш нишон дод, ки дар ин китоб навишта нашуд. Аммо ин қадараш навишта шуд, то шумо имон оваред, ки Исо Масеҳ ва Писари Худост ва имон оварда, ба исми У ҳаёт ёбад“. (Юҳанно 20:30–31)

Ин суҳанон гӯё махсус барои ман гуфта шуда буданд, вале аз нав Худовандии Исо дар гулуям рӯст монд ва ман ўро ҳеҷ қабул карда наметавонистам. Мӯъчизот! Дин! Ҳаёти ҷовидонӣ! Вай чӣ гуна одам буд, Исои Масеҳ? Ман қарор додам, ки ҳаёти бузурги ўро омӯзам ва бинам, ки ин маро ба кучо меорад. Ман медонистам, ки дар Қуръон дар бораи мӯъчизаҳои Исо ёдоварӣ мешавад лекин на он чизе, ки дар Китоби Муқаддас хотиррасон шуда аст. Дар Ҳадис хабар дода мешавад, ки Муҳаммад мохро ду пора карда аст ва боз дар он ҷо қиссаи табобати бемор, сер қардани хонандагон ва ғайра аст. Оё мӯъчизотҳои Исо аз он чи ба Муҳаммад (с) нисбат дода мешаванд фарқият доранд? Вале Қуръон аниқ тасдиқ мекунад, ки Муҳаммад (с) мӯъчизаҳо нишон надодааст. Наход ки мусулмонон маҷбур шуда дар бораи мӯъчизоти ӯ меғӯяд, то ки Муҳаммад (с) бо Исо баробар шуда тавонад?

«Ман ояти 7 аз Сураи 13 ба хотир меорам, ки навишта шуда аст: Ва кофирон гӯянд: „Агар ӯ дорои нишонаи парвардигораш бошад, ту дар фақат хушдордиҳандаӣ ва ҳар халқ роҳнамое дорад!“».

Ва баъдтар дар ояти 50 Сураи 29 дар бораи Муҳаммад гуфта мешавад: «Онҳо гуфтанд: „Агар ба ӯ нишонаи Худои ту дода мешуд!“ Бигӯ: „Соҳиби нишона танҳо Оллоҳ, ва ман танҳо суҳан расонам“». Бо суҳанҳои дигар, Муҳаммади пайғамбар, ҳеҷ гоҳ даъвои мӯъчизакорӣ надошт. Вале ин аён аст, ки барои Исо мӯъчиза кори оддӣ буд, мисли нафас кашидан! Ман вақте, ки ин ҳамаро фикр мекардам, худро бечо ҳис мекардам. „Мӯъчизот фақат дар ихтиёри Худованд аст“. Масеҳ мӯъчизахоро мекард. Пас ман метавонам, ба ҳулосаи мантиқӣ оям, ки Масеҳ Худо аст?

Дили ман ҳангоми намоз ба ҳаяҷон омад: „Ай офаридаи бузург! Моро ба роҳи рост устувор бидор. Роҳи касоне, ки ононро навохтай, на онон ки аз назар дур кардаи ва на гумроҳон“. Ман сидқан ибодат мекардам. Дар чашмонам ашк буд.

Дар ин ҳолат ман ҳис кардам, ки дар ҳона касе ҳаст ва меҳоҳад, ба ман чизе гӯяд. Ман зуд хонаро аз назар гузаронидам, вале касеро надидам. Ман Китоби Муқаддасро кушода, ки дар болои миз меҳобид, нигоҳ кардам. Ба чашмонам бовар накарда, ман хондам:

Биталабед, ба шумо дода хоҳад шуд; бичӯед, хоҳед ёфт; дарро бикӯбед, он ба рӯятон кушода хоҳад шуд; Зеро ҳар кӣ биталабад, мегирад, ва ҳар кӣ бичӯяд, меёбад, ва ҳар кӣ дарро бикӯбад, он ба рӯяш кушода мешавад (Матто, 7: 7–8).

Худо бо ман мегуфт! Маҳз $\bar{u}$ ба ман ин калимаҳоро нишон дод. Ман ба ҳаяҷон омадам, ки $\bar{u}$ ибодати маро қабул кард ва ба ман ҷавоб гуфт.

Тамоми ҳафтаи оянда, ман мӯъҷизотҳоро омӯхтам, ки дар Китоби Муқаддас сабт шуда буданд. Ман бисёр фарқиятро дар байни мӯъҷизоти пайғамбарони яҳудӣ ва мӯъҷизоти Исо дарёфтам. Ба ман чунин менамуд, ки пайғамбарон қудрати худро барои манфиатҳои шахсӣ истифода мекарданд, вале Исо ин корро боре накардааст. Масалан, Илёс ба бевазани Сареп мегӯяд: „Ва Илёс ба вай гуфт: „Натарс, бирав ва он ҷӣ гуфти, бикун; аммо аввал кулчаи хурде аз он барои ман пухта, назди ман биёр ва баъд барои худат ва писарат бипаз“ (3 Под. 17:13). Рӯшан аст, ки пайғамбарон баъзан қудрати Худовандиро бар зидди душманони худ истифода мекарданд

(4 Под. 1: 9–14).

Вале Исо қудратро аз Худованд дошта, боре ҳам қувваи фариштагонро барои халосии ҷони худ ва шикаст додани душманон истифода намекунад.

Пайғамбарон мегуфтанд: „Чунин мегӯяд Худо...“ Исо ҳамеша мегӯфт: „Ҳақиқат, ҳақиқатро мегӯям ман ба шумо...“

Муҳаммад (с) дар бораи худаш мегӯяд: «Бигӯ: „ман одам монанди шумо ҳастам; (бо ин фарқ), Ваҳй $\bar{U}$ ба ман ато шудааст, ки Худои Шумо – Худои ягонааст, (Бо ин фарқ), ва он ки умеди воҳ хурдан бо Худованд дорад, бигузур кори хайр кунад ва дар парастии Худои худ касеро ба $\bar{U}$ шарик накунад» (Сураи 18, ояти 110).

Исо бошад, дар бораи худаш чунин мегӯяд: „Назди ман оед, эй ҳамаи заҳматкашон ва дар ташвиш мондагон ва ман ба шумо оромӣ хоҳам бахшид“ (Матто 11: 28). „Ман ва падар як ҳастем“

(Юҳанно, 10: 30), „Касе наметавонад назди падар ояд, магар он ки ба воситаи ман“ (Юҳанно 14:6).

Мусалмонон медонанд, ки Муҳаммад ки „Хайрхоҳи тамоми Олам“ намуда мешавад, дар бораи худ гуфтааст:

„Барои худ ихтиёри фаидаю зараре зиёне надорам, магар он чи Худо бихоҳад. Ҳар уматеро аҷале ҳаст, пас чун аҷалашон фаро расад, на соате пас муранд ва на соъате пеш муранд“ (Сураи 10, ояти 49).

Исо бошад мегӯяд: „...Ба ман тамоми қудрат дар осмон ва дар замин дода шудааст“ (Матто, 28:18).

Ҳамаи ин маро пурра баҳайрат овард. Дар $\bar{r}\bar{u}$ ба рӯям Муҳаммад (с) меистод, ки чунон ки ба ман омӯхта буданд, ба ҷаҳон фотиҳа додааст, вале ин фотиҳаро барои мо бо кадом қудрат додааст? $\bar{U}$ марде буд оддӣ мисли мо ва маҳкуми марг, ва ҳар мусулмон метавонад гӯри $\bar{u}$ ро бинад фикр мекардам ман. $\bar{U}$ ба мо наҷот бахшида наметавонад. Аз тарафи дигар Исо, ки Ислом ба $\bar{u}$ имкониятҳои маҳдудеро вогузур мекунад, дар бораи худ метавонист, гӯяд:

„Ман қиёмат ва ҳаёт ҳастам ...“ (Юҳанно, 11:25).

Пайғамбари бузурги ислом дар Мадина ба хоби абадӣ рафтааст, гӯри Исо бошад, ки дар вай ҳамаги се шабонарӯз хобида буд, ҳолӣ аст ва бисёрҳо дидаанд, ки Ў ба осмон гирифта шудааст.

Муҳаммади пайғамбар таҷассуми амниятӣ сулҳ барои миллионҳо одамон аст. Вале ӯ худ ба дуо ва сачдаи мо барои вай мӯхтоҷ аст. Панҷ бор ҳаррӯз ҳар мусалмони комили олам ба Худо сачдаи мекунамд, ки ба Ӯ амони диҳад!

Аниқ буд, ки ман ба нуқтаи ҳалқунанда расидам. Мавлавӣ, ки ман бо мушкилотҳои худ ба пешаш рафта будам, ҷавоби қаноатбахш надод. Ӯ танҳо асабӣ мешуд, гарчанде ман чизеро вайрон кардан намехостам, ман танҳо доништан мехостам. Акнун ман бовар дорам, ки мусалмонони зиёде дар олам ҳастанд, ки мисли ҳамон давраи ман ҳақиқатро доништан меҳоянд.

11

Нур дар торики

Мистер Месси чавонмарди сарсафед, танҳо зиндаги мекард ва ҳамеша аз дидани ман шод буд. Дар он рӯз вай хеле меҳрубонона пешвоз гирифт. Ман дар ошхона мунтазир будам, то даме ки вай чой тайёр мекард. Пиёлаҳои чойдорро гирифта, мо ба толор гузаштем ва он ҷо беташвиш нишаста, чойи сӯзони ширин менӯшидем. Дар болои мизи паҳлӯи ман китобчаи хурдERO бо унвони „Наҷотдиҳи“ дидам. Ман вайро кушодам, чанд саҳифа хондам.

Дар ин китоб ким чие буд, ки маро ба мистер Мессӣ савол додан маҷбур кард:

– Мусулмонон бовари доранд, ки моро диндорӣ, эътиқод ба Оллоҳ ва қорҳои неки мо наҷот медиҳад. Масеҳиён низ чунин бошанд?

Мистер Мессӣ сар ҷунбонд.

– Не Масъуд. Мо боварӣ дорем, ки „ҳама гунаҳкорем ва аз шарафи Худованд маҳрумем“. Мо худро бо қорҳои нек раҳо дода наметавонем. Дар зери осмон ҳамагӣ як ном аст, ки моро наҷот дода метавонад. Ин Исо Худованди мо аст. Ин ягона роҳе ҳаст, ки аз Худо бахшиш ва наҷотро бинем.

Дар он рӯз ман аз ӯ бисёр чизҳое шунидам, ки бо шунидам зуд бовар кардам. Мо дуру дароз сӯҳбат кардем ва ман ҳис намудам, ки оқибат ба бисёр саволҳои худам ҷавоб пайдо кардам.

Мистер Месси дар таҷрибаи зиндагии худ бисёр ҳақиқатҳоро пайдо карда буд, ки онҳоро акнун ба ман меод. Ӯ ба Покистон баъд аз ҷудошавии соли 1947 аз Ҳиндустон омад ва бисёр солҳои ҳаёти вай дар анборхонаи харбӣ ки дар он ҷо қор мекард гузашта буд. Дартар ӯ ба Қарочӣ омада то ҳол дар ин ҷо зиндагӣ мекунад. Дар ҳаёти ӯ ғам бисёр буд. Зани ӯ чанд сол қабл аз ин вафот карда буд ва то ҷое ман медонам, онҳо фарзандҳо низ доштанд, ки ҳамаи онҳо вафот карда буданд. Ба ин нигоҳ накарда, рӯи ӯро ҳамеша нури имон ба Исо дурахшон мекард. Ман медидам, ки ӯ арзиши ҳақиқии он чиро ки мегуфт, хуб медонист.

Пеш аз рафтан ман аз ӯ пурсидам, ки адабиёте ба ман додан

метавонад, ки ба муқоисаи ислом бо дини насронӣ бахшида шуда бошад, вале ӯ гуфт, ки чунин китоб надорад.

— Имрӯз дар Покистон дарёфт намудани чунин китоб душвор аст, Масъуд. Ҳукумати Покистон нашрчоп кардани чунин китобҳоро манъ кардааст, лекин онҳо ҳастанд. Одамоне, ки чунин китобҳоро пинҳон мекунанд, ба ҷаримаи калон гирифта мешаванд.

Ман бори аввал дар ин бора шунида, бисёр ҳайрон шудам, зеро ҳамеша гумон доштам, ки дар чунин масъалаҳо одам бояд озод бошад, ки ба майли ҳудаш, ҳамачиро, ки мехоҳад, омӯзад, хусусан агар ин ба дин дахл дошта бошад. Мистер Мессӣ ба ман чанд китоби насронӣ дода, маро то назди дар гусел кард.

Пеш аз он, ки ман бароям, вай дасташро ба сарам гузошта гуфт:

— Худо туро шарафманд гардонад, писари ман.

Дар хона маро ҷаноби Курешӣ интизор буд. Ӯ хабари тозаи хуб дошт. Ӯ ба ман гуфт, ки дар идораи почта ҷойи холии кор будааст ва ман бояд варақа пур кунам. Ман бисёр шод будам.

— Ташаккур, Апа, — аз шодӣ дармонда, гуфтам ман. Ӯ табассум намуд.

Ту бояд бо тезӣ аризаро фиристи, — гуфт вай ба ман суроғаро дода, — вале аввал хӯрок хӯр, кайҳо хунук шуд.

Ҳама димоғи хуш доштанд. Хонум Курешӣ ногаҳон гуфтанд:

— Масъуд, рӯзҳои охир ту чанд бор бо масеҳиён хӯрок хӯрдӣ. Вақте ки бо мо хӯрок хӯрдани шавӣ, аввал хуб шустушӯӣ кун, ва дуохон, то ягон нохушӣ ба дастархони мо наёри.

Ман сухани ӯро ба шӯҳӣ гардонидам.

— Апи ман гумон мекунам, шумо бояд дуртар равед!

Вай бо таачҷуб ба ман назар кард. Ман косаи холиро бардошта тағашро ба ҳама нишон додам.

— Чунон ки шумо мебинед, ин косаҳо дар Республикаи Халкии Хитой сохта шудаанд. Дар он ҷо ҳама коммунистанд, ин аз масеҳиён хеле бадтар аст. Онҳо умуман ба Худо бовари надоранд. Ба фикри ман, мо пеш аз он, ки аз ин косаҳо хӯрок мехӯрем, бояд тамоми Қуръонро пурра хонем. Ё шумо розӣ нестед? Ҳама хандиданд.

Моҳи феввали соли 1972 хабарнома гирифтам ки маро ба почта ба кор қабул карданд. Вале пеш аз ин ман бояд тайёрии се моҳа гузарам, ки вақти маро тамоман мегирифт ва дар натиҷа имконияти дигар ягон машғулият кардан надоштам. Баъди он ман корро сар карда, баъд аз ҳашт соати корӣ, метавонистам омузиши худро давом диҳам.

Ман ҳама китобҳои масеҳиро, ки ба даст оварда будам хондам. Ман ҳатто дар вақти қорам ҳам, чун вақти ҳолӣ пайдо шавад хонда мехостам, вале ин аз имкон берун буд. Кори ман асосан аз назорат кардан иборат буд. Ман бояд назорат мекардам, ки мактубҳои пӯшида

кушода нашуда бошанд, дар онҳо чизҳои манъ кардашуда набошанд ва ғайра. Ин кори масъулиятнок буд, вале ман бо беқарорӣ, охири рӯзи корро мунтазир будам, то ки машғулиятҳои муҳими худро давом диҳам.

Боре бегоҳи ман масъалаи гуноҳ ва пайдоиши ўро меомухтам. Маро дар ҳайрат гузошт, ки дар Қуръон ҳатто ишорае ба гуноҳ доштани Исо набуд. Вай албатта метавонист аз душманонаш пурсад: „Кист аз шумо, ки маро ба гуноҳе таъна зада тавонад?“ (Юҳанно8:46) Дуруст аст, ки Қуръон аз гуноҳи Муҳаммад ҳам чизе намегӯяд, бо вучуди он, ки сурахое ҳаст, ки мисли сураи 110, ояти 3, ки дар он гуфта мешавад: „Пас сипосгузори Парвардигоратро таъриф кун ва аз Ў бахшиши бепурс, ки Ў бас тавбапазир аст!“

Ё Сураи 48,1–2:

„Мо кушоиши ошкор дар кори ту падид овардем, то саранҷом Худованд гуноҳи нахустин ва ояндаи (умати) туро бубахшад ва неъматашро бар ту ба камол бирасонад ва туро бо роҳи рост барад“.

Ин сурахоро хонда, ман аз фарқияти таълимоти имрӯзаи ислом дар бораи бегуноҳии Муҳаммад (с) ва он чи дар Қуръон ҳаст, дар ҳайрат мондам.

Ба ман ҳамчунон фарқи калони байни назариёти Исо ва ислом дар масъалаи занон ошкор шуд. Масъалан, таълимоти ў дар бораи талок (Матто 5: 31–32) ба таълимоти ислом пурра зид аст. Дар замоне, ки Исо бо таълимоти худ занонро ҳимоя мекунад, Қуръон тамоман чизи дигарро таълим медиҳад: „Ва аз занони шумо касоне, ки гуноҳи ношоиста мекунад, бар зидди онҳо ҷаҳор шохид аз худ (мардони мусулмон) бигиред. Ва агар онҳо шаҳодат доданд, ононро дар хонаҳо маҳбус нигоҳ доред, то марг фаро гирадшон, ё Худованд роҳе бар ишон муқарар кунад“ (Сураи 4, ояти 15).

Агар ҳамин аст „баробарии“ машхуре, ки ба занони мусулмон додашуда аст, вай ба чӣ меарзад! Дар таҷриба ислом ба мардон бартари дода мешавад. Занон бошад ҳамчун моликияти шахси ҳисоб мешаванд. Ҳатто дар бихишт барои занон ягон хурсандӣ ба назар гирифта намешавад. Ба мардон ваъдаҳои зиёд дода шудааст – ҳатто ваъдаҳои кайфиятҳои ғайриахлоқӣ, вале дар бораи занон Қуръон ҳомӯш мемонад. Маро ин фалсафа ба шӯр овард, ки занонро дар пеши мардон тобеъ месозад.

Ман ба фикр фуру рафта, дар курсӣ ҳомӯш меништам. Ногоҳ дар назари ман, бод осонакак ба варақҳои Китоби Муқаддас расида, саҳифа гардонид. Ба тааҷҷуби ман, китоб дар он ҷое кушода шуд, ки мустақиман мурочиате ба дили ман буд:

„Аз вай берун ояд, эй қавми Ман то ки дар гуноҳҳои шарик нашавед ва ба балоҳои дучор нашавед. Зеро ки гуноҳҳои Вай то ба осмон расидааст, ва Худо зулмҳои вайро ба хотир овардааст“ (Ваҳӣ 18, ояти 4–5).

Ин калимотро хонда хомушона ба тапиш даромадам. Ман чӣ бояд кунам? Ман ҳатто дуо кардан наметавонистам. Дар як тарафи тарозу таълимоти ислом буд, дар дигараш сухани оддии Исо: „Зеро ҳангоме, ки аз мурдагон эҳё мешаванд, на зан мегиранд ва на ба шавҳар мераванд, балки монанди фириштагон дар осмон мебошанд“ (Марқӯс12:25).

Ба ман чунин менамояд, ки шахсоне, ки исломро ҳамчун системаи қонунҳо ва қоидаҳои ҳамаи тарафҳои ҳаётро ҳато мегузаронанд. Онҳо дод мезананд, ки ислом занонро озод кард. Магар дар ҳақиқат ин ҳамон озодие ҳаст, ки Худованд барои занони офаридааш тайёр карда буд? Ман аз он дар ғазаб шудам, ки зани мусулмон ҳатто ҳуқуқи аз шавҳараш ҷудо шудан надорад, дар сурате, ки барои ба шавҳараш танҳо се бор гуфтани ин кофӣ аст: „Ман туро талок кардам“ ва озод мешавад. Ман мехостам, ба кӯча баромада, дод занам: „Эй мардуми мусулмон, ба занҳои талокшудаи ҷамъияти исломии мо назар кунед. Назар кунед ба занҳое, ки умри худро дар хонаи падару модари худ мегузаронанд. Ба онҳо нигоҳ кунед, ки садақа мекурсанд ё танашонро мефурӯшанд, ки онҳоро мардон партофтаанд. Ба фарзандони дар азоб монда назар кунед. Ба ин занон назар кунед мардони ислом: онҳо аз хонаҳои худ ба берун партофта шудаанд ва наметавонанд, зиндагии сазоворе баранд. Ба онҳо назар кунед ва бигузор шумо шарм кунед, барои ҷамъияти исломиямон! Ба заноне назар кунед, ки шавҳаронашон ҷанд зан дошта, ба ҳадди кофӣ онҳоро таъмин кардан наметавонад. Магар ин беқонунӣ нест, ки бо мақсади тозагии ислом карда мешавад?“

Ман нотавонии худамро ҳис намудам. Ба ки метавонам ман ҳама инро гӯям? Кӣ маро гӯш кардан меҳаҳад? Ман нолақунон ба Худованди ҳақиқӣ нидо кардам: „Ай Худои ман, ба ман роҳи ҳақиқиро нишон деҳ!“

Дар ҳама ин вақт ман ёрдамчиҳои инспектори Покистониҳои хизмати почта, қор мекардам. Ман вазифадор будам, ки ба воситаи почта маводи ғайрирасмӣ нагузарад. Баъди андак муддат ман фаҳмидам, ки бисёр ҳамкорони ман амалҳои бисёр шармовар мекардаанд. Масалан, дар даруни мактубҳо пулро ёфта вайро ба бонки давлатӣ намесупоранд, ҷӣ хеле ки дар қонун навишта шудааст. Ҳамчунин онҳо бо аксҳои хилофи ҳудотарс муносибат мекарданд. Маҷаллаҳои, ки чунин аксҳо доштанд дар байни роҳбарони пешонаи почтаҳо эътибори баланд дошт ва валюта ҳам инчунин.

Инчунин ман бояд маводи зидди исломиро ошкор намуда, дар бораи онҳо маълумот диҳам то ки онҳоро нест кунанд. То ин замон диққати ман ба масеҳиён зиёд шуда, маҷаллаҳои масеҳӣ меҳондам, ва аз онҳо суроғахоро навишта гирифта, минбаъд ба онҳо мактуб менавиستم. Бо ин роҳ ман маҷалаҳоеро, ки ақидаҳои гуногуни теологӣ (илми олиҳиёт)

мегирифтагӣ шудам. Акнун ман фаҳмидам, ки ин барои ман фоида надоштааст, вале ман дар он вақт шод будам аз ҳамаҷо дониши ёбам. Бо ин роҳ ман ақидаҳои бефоидаро соҳиб шудам. Миёни ҳама ин адабиёти равияҳои гуногуни масеҳиёни дурӯгин ба монанди мормонӣ ва Иеговӣ будану.

Вале чун ман асосан бо адабиёти солими масеҳӣ парвариш меёфтам, Худованд маро ва кӯшиши маро дар роҳи ҳақиқат ҳифз намуд ва ин минбаъд мевахои худро дод.

Ман ҳамеша бо муқоиса машғул будам. Ман кӯшиши исломии бо расму русуми тоза расидан ба Худоро бо боварии насронии пок доштани дили худ муқоиса мекардам. Инҷили Юҳанноӣ набӣ бисёр тоза дар ин бора ба ман мегӯяд: „Худованд ин рӯҳ аст, бинобар ин касе ки ба Ӯ сачда мекунад бояд ба рӯҳ ва ҳақиқат сачда кунад“.

Ба фикри ман, маҳз ҳалли масъалаи таслиби Худованд ба ман ёд дод, ки Худо метавонад, рӯирифт ба ҳақиқат ишора кунад. Ман доир ба ин масъала чанд китоб хондам, вале фаҳмиши ҳақиқии инро ба ман Худо дод. Рӯҳи Ӯ ба ман инконияти онро дод, ки дар Қуръон исботи онро ёбам, ки Исо таслиб шуд, мурд ва ба осмон бурда шуд. „Ё Худоё, агар ин ҳақиқат бошад, он рӯз дур нест, ки ман масеҳӣ мешавам ва ба он даъват мекунам, ки Ту Худои ҳақиқи ва Падари Исои Масеҳ ҳасти“.

Ман ба се ақида вохӯрдм. Якӯм таълимоти масеҳӣ, исбот мекунад, ки Исои Масеҳ ба қаҳон омад, таслиб ва ғуронда шуд, дар рӯзи севум эҳё гардид ва баъд аз чил рӯз ба осмон бароварда шуд. Ин ба ман фаҳмо аст. Баъд таълимоти назарияи исломӣ, ки мегӯяд: Исо таслиб нашуд, аммо зинда ба осмон бурда шуд.

Ва ахиран, он чӣ ба ман аз хурдсолӣ маълум аст, назарияи аҳмадия: Масеҳ таслиб шуд, вале дар салиб намурд, танҳо хушаш рафт. Бади ин ба ёд оварда шуд ва чандин солҳо дар Кашмир зиндагӣ кард.

Аз ҳама пештар маро таълимоти ҳар ду равияи исломӣ дар ҳайрат мегузорад, ки дар „исботи“ фикри худ ба Қуръон таъя мекунад.

Дар таълимоти Аҳмадияи нуқтаҳои зидди яқдигар буданд, ки ба нуқтаҳои хурди он таъя накарда, мегӯям, ки назариётчиёни аҳмадия се нуқтаи назарро дар бораи марги Исо пешниҳод мекунанд, вале бо ҳам муросо намуда, бо як қарор омада наметавонанд. Аз ин сабаб ман ба таҳлили онҳо рози нашудам.

Қуръон чӣ мегӯяд? Дар сураи 4, ояти 157–158 гуфта шудааст: „Ва аз барои сухан мо Исои Масеҳро бинни Марями пайғамбар Худоро куштаем, ҳол он ки Ӯро накуштадун ба бар салиб карданд, балки (ҳақиқати амр) бар онон тасаввур шуд; ва касоне, ки дар ин амр ихтилоф карданд, аз он дар шӯбҳаанд: дар ин бора чизе наметавонанд, балки пайрави ба гумон мекунанд. Онҳо Ӯро накуштаанд, — шояд, не, балки Худованд Ӯро ба сӯи хеш бар кашид: чунки Худо бузург ва хирадманд аст.“

Таълимоти исломи дар он аст, ки барои пайғамбар кушта шудан шармандаги аст, бинобар ғайри имкон аст, ки Исо таслиб карда шудааст. Вале сураи 155 равшан мегӯяд, ки яҳудиён пайғамбаронро куштаанд: „Он гоҳ ба сабаби паймоншиканишон ва ба нишонаи Худо бовар накарда пайғамбаронро бе ҳуқуқ мезаданд, ва мегуфтанд: „Дилҳои мо дар пӯшиш аст (лаънаташон кардем), балки Худованд ба сабаби куфрашон ба дилҳояшон мӯҳр ниҳод, ки ҷуз андаке имон намеоварад“ (Сураи 4, ояти 155). Вале чӣ гуна пайғамбар метавонад, танҳо ба хотири он пайғамбар набошад, ки дар хизмати Худо чонашро фидо кунад? Балки баръакс, ин боиси эҳтиром аст.

Ҳақиқати марғи Исо аз чи иборат аст? Равшан аст, ки ҷавоби ин дар Китоби Муқаддас аст, дар ҳуди ҳамон Китоби Муқаддас, ки мусулмонон раъд мекунад, ва дар айни замон барои шарҳ ва тафсирашон истифода мекунад, ва аз он иқтибос меоранд. Ҷавобашро метавон дар Аъмол 2:22–36 пайдо намуд:

„Пас, эй тамоми Исроил, яқинан бидонед, ки Худо Ҳамин Исоро, ки шумо маслӯб кардед, Худованд ва Масеҳ гардондааст“ (Аъмол 2:36).

Ман медонистам, ки мусулмонон бо ин розӣ намешаванд. Баъзеҳо мегӯянд, ки ба ҷои Исо, Яҳудои Исқариотус таслиб шудааст ва дигарон, мегӯянд ки чунин нест. Агар ин Яҳудои Исқариотус мебуд ва инро Худо чунин кард ба қавли мусулмонон ӯ зохиран ба Исо монанд буд, магар ин маккорӣ намешавад? Чаро Яҳудо дод назад? Магар Худо фиребгар аст, ки дар ин ивазкуниҳо иштирок кунад? Тамоми вучуди ман ин ақидаро қабул кардан намехоҳад.

Аммо бо Симони Кириянин чӣ? Мусулмонони зиёде бовар доранд, ки чун ӯ салиби Исоро мебурд, мардум ӯро Исо гумон карда, таслиб намудаанд! Аммо ақли ман инро қабул намекунад. Чи хел метавонад Исо, пайғамбари ҳақиқӣ ба чунин фиреби дахшатнок розӣ шавад. Ин ба ақл қабулнамашаванда аст. Ба ғайри ин агар тоърихи таслиби Исо танҳо бофтаи хайёл бошад, пас мо шогирдони вайро ки бояд ҳисоб кунем. Онҳо чи тавр тавонистанд муҳаббат ва фармонбариро ба Худо тарғиб намоянд, ба чунин дурӯғи касношунида розӣ шуданд? Ин боварибахш нест. Чи гуна тавонистанд ин мардони дурӯя дар замин ва коинот насл дошта бошанд.

Не, хулоса намудам ман, ҳам Қуръон ва ҳадис ҳам бар он розианд, ки Исо таслиб шуд, мурд ва Худо ӯро гирифт. Ва ба қаноати комил ман ба хулосае омадам, ки дар шахсияти Исо пешгӯйҳои пайғамбаронаи Аҳди Қадим таҷассум шуд. Ман китобро пӯшидам. Ҷустуҷӯҳои ман ба охир расиданд, вақти дар бораи қадами оянда андешидан, фаро расид.

12

Ба сӯи рушноии писар

Дар якшанбеи наздиктарин ман дар калисо будам ва бо насрониёни дигар аз самими дил ¹ҳамдия – „Ту чи гуна бузургӣ“-ро сурудем. Калимоти ҳамдия дар чони ман садо доданд, маро ба бовичдон будан бо худи-худам даъват мекарданд.

– Масъуд, – гуфтам ба худам, даме ки ҳамду сано ба охир расид ва хама нишастанд, – мумкин нест дар як ғилоф чо додани ду шамшер, дар як дам ба ду хучаин хизмат кардан мумкин нест. Ту бояд ба қароре биёӣ. Ту аз пушти кӣ меравӣ: аз пушти Мухаммад (с) ё Исо? Дар ҳар ҳолат бояд ту интиҳоб кунӣ ва ҳар чӣ зудтар“.

Ман зарурияти интиҳобро мефаҳмидам, вале ваъзияти ман хеле душвор буд. Барои ман равшан буд, ки агар ман аз пушти Масеҳ равам, то ба абад радкардашудаи оила ва дӯстон мешавам. Илова бар ин ман умеди хурдакаке доштам, ки дар ислом истода, пайрави Исо бошам.

Вале дар ин чо масъалаи худшиносӣ ба миён омад. Ислом маро ба эътирофи Худои ягона ва Мухаммад пайғамбари вай ва хавасманди қорҳои нек будан, барои начоти худ даъват мекард. Вале агар ман пайравии Исо кунам, ӯ Худаш ин қорҳоро барои ман мекунад, чунки ман худам танҳо аз ӯҳдаи ин намебароям. Ислом ба ман мефаҳмонад, ки чӣ гуна ман метавонам қорҳои писанди Худоро кунам, вале масеҳӣ таъкид мекунад, ки Исо аввалу охиринбор барои сулҳкунони одам ва Худоро қардааст. Ман медонам, ки табиати ғуноҳписанди ман барои писанд омадан ба Худо ҳалал мерасонад.

Қуръон барои ман чун роҳнамо барои боинсофон намудор мешавад, барои онҳое ки нақӯкоранд. Китоби Муқаддас бошад, қомилан рӯшан меғӯяд, ки вай гуфтори ҳаёт аст барои ғунаҳқорон, ки миёни онҳо хавворӣ Павлус худро „бадтарин“ номид.

Марказ ҳамеша шахсияти Масеҳ буд. Бе вай тамоми бинои Китоби Муқаддас чун хоначаи қоҳилий хангоми заминларза хароб мешавад. Мухаммад бошад, чунин тасвирдода мешавад: „Ва Мухаммад – фақат

¹ Ҳамдия/Ҳамдусано – гимн

пайғамбар аст, ки пеш аз ӯ ҳам пайғамбароне будаанд“ (Сураи 3, ояти 144).

Миёни ин ду шахсият фарқи бузурге буд!

Ибодат давом мекард, вале пеши назари ботини ман тамоми ҳаётам мегузашт. Ман ҳама чизро партофта, ба ҷустуҷӯи ҳақиқат шитоб кардам. Ва акун даме, ки ман вайро ёфтам, ман миёни ду қувваи бузург пора шудам. Ман метарсидам ба пеш ҳаракат кунам, вале чун ба қафо назар мекардам, танҳо исломи хушкшуда ва қонунписандро мидидам. Ман мешунидам, ки чӣ тур Масеҳ маро даъват мекунад: „Бо ман биё, ман ба ту оромиро медиҳам“.

Ва дар айни замон, ман бо тарс дар бораи он фикр мекардам, ки Курешиён чи фикр мекунад. Оё ман дар назари онҳо одами кўрнамаке, ки барои меҳмондорӣ ва муҳаббаташон бо бади ҷавоб мегардонад, намоён намегардам? Пеш аз ин ҳеч кай ин қадар муҳаббату меҳрубониро надида будам чун дар хонаи онҳо. Онҳо барои ман „фариштагон“ – фиристодагоне Худо буданд, ки ба ҷисми ман ёрдам оварда, мисли зоғон, ки барои Илёс нон меоварданд, ки аз Ахав паноҳ бурда буд. Чӣ мешавад, агар ман ба онҳо изҳор кунам, ки ман масеҳӣ мешавам. Дили ман аз номуайянии аз кор мемонд.

Ман Китоби Муқаддасро ва Қуръонро меҳондам, бо умеди он, ки аз ҳар ду сарчашма ҷавобе пайдо кунам. Ман ба калисо мерафтам ва ҳамчунин доимо ба масҷид мерафтам. Ман кашишҳои насронӣ ва мавлавиро гӯш мекардам. Ва ҳамеша ҳис мекардам, ки вақти ба қароре омадан расидааст. Кабинети ман родио дошт. Курешиён бо муҳаббат ба ман иҷозат доданд, ки чун ба хонаи онҳо омадам, вайро истифода барам. Ман мунтазам барномаи пахшшавандаи ширкати шаркидурии радиошунавониро, пас аз он, ки мистер Мессӣ дар бораи ин барномаҳо ба ман гуфт, мешунавам. Курешиён низ ин барномаро мешуниданд, вале ин барояшон шавқовар набуд, илова бар ин барномаҳои бегоҳирӯзӣ аксар аз тарафи родиои Маскав пахш карда мешуданд. Боре пагоҳирӯзӣ ман ба кор тайёри дида, радиоро мешунидам. Қадом як таблиғгар аз Салтанати Малакутӣ муҳокима мекард. Ман бо ним гӯш вайро мешунидам, вале дар охир қисме аз Китоби Муқаддасро хонд, ки маро саҳт такон дод:

„Аз ин рӯ ғамхӯрӣ накунад ва нагӯед: „Чӣ бихӯрем“ ё „Чӣ бинӯшем?“ ё „Чӣ бипӯшем?“ Чунки халқҳо дар ҷустуҷӯи ҳамаи ин чизҳо мебошанд, лекин Падари шумо, ки дар осмон аст, медонад, ки шумо ба ҳамаи ин чизҳо эҳтиёҷ доред. Аммо аввал малакути Худо ва адолати Ӯро бичӯед, ва ҳамаи ин чизҳо ба шумо ба таври илова дода хоҳад шуд“ (Матто, 6: 31–33).

Ин калимот рост ба дили ман равона шуда буданд. Падар дили фарзандони худро медонад, фикр кардам ман. Танҳо ӯ доништа

метавонад, ки ман аз он, ки аз хонаи Курешиён ба кӯча партофта ва аз нав беғизо ва сарпаноҳ мондан метарсам. Танҳо ӯ медонист, ки ин тарс ба ман чӣ гуна фишор меорад. Акнун ман медонистам, ки агар лозим шавад ман инро қабул карда метавонам.

Ман аз кор рухсатии серӯза гирифтам ва ҳама ин вақтро барои шунидани каломи Инҷили Матто, ки дар гӯшам ҷарангос мезад сарф намудам. Ман не ки ибодат кунам, ман мунтазир будам, ки Худованд худро дар зиндагии ман намудор кунад (гӯё вай инро алҳол накарда бошад). Акнун ман фаҳмидам, ки ин фикр аз Худо нест. Ногаҳон ба ёди ман ин калимаҳо аз Китоби Муқаддас омаданд: „... Ин қадар вақт ман бо шумо будам ва ту маро нашинохтӣ?“ (Юҳанно, 14: 9).

Ман Китоби Муқаддасро кушодам, ин калимаҳоро аз Инҷили Юҳанно ёфта бо диққат се сураро (Юҳанно 14: 5: 9) хондам. Ин калимаҳо гӯё рост ба ман равона шуда буданд ва ман худро тамоман шикаста ҳис карда, қобилияти худро пурра ба ихтиёри Ӯ додан надохтам.

Дар рӯ ба рӯям оина буд, вале ман ба рӯи худам нигоҳ карда натавонистам. Ман мешунидам, ки дар хона одамон гаштугузор доштанд, ким-кӣ меомад, ким-кӣ мерафт, вале ман бо фикрҳо худ ва тарсам танҳо будам. Фикрона, ман ҳамаи шубҳаҳои худамро аз нав аз назар гузаронда, дидам, ки чора нест. Ҳама чӣ рӯшан буд.

Он Худое, ки ханӯз дар ҷавонӣ гуфта буд: „Дар ин мактаб хон ва вақте ки мактаби худро тамом мекунӣ, ман туро мегирам“, маро мунтазир буд, вале ман метарсидам. Он Худое, ки бо дасти меҳрубон маро бурд, то ки ман ҳақиқатро пайдо кунам, маро мунтазир буд, ман бошам ба қафо рафтан меҳостам. „Мумкин ӯ аз мунтазир шудан, монда шуд“, – баногоҳ саросема фикр кардам ман ва тамоман дилгир шуда, гиря кардам.

Ман дар нотаवонии пурра будам ва шояд хобам бурда бошад, зеро хучра бо ҷароғи баланд равшан шуд ва гӯё деворҳо аз байн рафтанд. Дар мағзи сари дардманди ман, сахнае аз лаҳзаи тасвиршудаи боби 20 Инҷили Юҳанно ба миён омад. Ман Туморо дар миёни ҳаввориёни дигар нишаста дидам. Ӯ ба ман ғамгин ва шубҳакунанда менамуд. Ба ногоҳ ман миёни онҳо Исоро дидам, ки мегуфт: „Сулҳ ба шумо“. Ман дидам, ки аз ҳайронӣ даҳони Тумо кушода буд.

Исо ба Тумо гуфт: „Ангушти худро ба ин ҷо биёр ва дастони Маро бин; ва дасти худро биёр ва барои қабурғаи ман бигузор ва беимон набош, балки имон дошта бош“ (Юҳанно 20:27).

Тумо худро ба зерӣ пои Исо партофта фарёд кард: „Парвардигор ва Худованди ман!“ Исо бо чунин калимаҳо ӯро бардошт „ба хоҳири он ки Маро дидаӣ, имон обардӣ; Хушо касоне ки надида, имон меоваранд“ (Юҳанно 20–29).

Оҳиста-оҳиста манзара гум шуд. Ман дар миёни хона истода, дар бораи он фикр кардам, ки чанде пеш дар хоби дида дар дили худ шунда будам. Ман бисёр хуб фаҳмидам, он чӣ фиристода буд. Ман ба Тумо монанд будам, шӯбҳакунанда ва нобовар, ва Исо ба ман нишон дод, ки Вай ҳоло ҳам маро дӯст медорад ва ба худ меҳонад.

Баногоҳ ман андӯҳи бузургеро ҳис кардам. „Ў дар назди дари дили ман ҳама ин вақт буд ва ман ба ӯ накушодам“, – оҳистакак гуфтам ман. Шайтон ғалабаи осоне ба даст овард, чунки ман роҳашро набастам. Ман чӣ гуна метавонистам Ӯро гӯш кунам, замоне, ки Худованди тамоми коинот ба дари дили ман истода буд?

Ман ба зону истода, нидо кардам: „Ё Худоё, ман бовар дорам. Бовари надоштани ва гарданшахиамро бубахш ва маро қабул кун“.

Ман дар ботин садои пастро шунидам: „Ҳар киро Ман дӯст дорам, мазаммат мекунам ва ҷазо медиҳам. Пас ғаюр бош ва тавба кун“ (Ваҳй 3:19)

Ман аз зону чун шахси дигар бархостам. Ба назарам чунин мерасид, ки тамоми вучуди ман месарояд „Ту чигуна бузурги“. Бештар ман ҳеч гоҳ чунин ҳисси оромӣ надоштам, чун он шаби 26 – апрели соли 1973. Ҷустуҷӯ ва омӯзиши ду сола ба охир расид. Рӯҳи ман дар охир фаҳмид, ки Исои Масеҳ парвардигор ва Худои ман аст, ба шарафи Падархудо.

Рӯзи дигар ман ба пеши мистер Мессӣ омадам. Вай дар хона набуд ва ман ӯро мунтазир шуда, қарор додам, ки дар тарабхонаи назди хонаи ӯ чой нӯшида шинам. Дар дилам имрӯз равшание буд. Мистер Мессӣ бо занги ман дарро кушода, хайрон шуд.

– Масъуд, ту имрӯз тамоман дигар шудай, – қайд намуд вай ва ман хурсанд будам, ки имрӯз ҳақиқатан ҳам дигар шудаам. Ў аз дасти ман гирифта, ба меҳмонишин бурд, ки деворҳои вай бо ранги равшан ранг шуда буданд.

– Пешравии ту дар омӯхтани Китоби Муқаддас чӣ гуна аст, Масъуд? – пурсид мистер Мессӣ.

Ман рост ба чашмонаш назар намуда, бо калимаҳои хочасароӣ Ҳабашистонӣ оддӣ ҷавоб додам: „Инак, об; ба таъмид гирифтаним чӣ чиз манеъ мешавад“ (Аъмол 8:36)

Ӯ маънии суханони маро фаҳмид, вале дар назари ҷавобиаш табассум набуд.

– Масъуд, ту медонӣ ин чӣ маънӣ дорад?

– Мефаҳмам, – гуфтам ман, – ва Худо ба ман ёрӣ медиҳад.

– Ва ё агар марг, Масъуд? – истодагарӣ намуд вай. – Дар хотир дорӣ: „...ҳар ки шуморо бидушад, гумон кунад, ки хизмате ба Худо мекунад“ (Юҳанно 16: 2).

Бо вучуди ин ҷаҳони Худованди дар дили ман дар айни замон бисёр ҳаёти буд.

— Хайр чӣ, ман Масеҳро ба хотир меорам, ки гуфта буд: „Эй падар, инҳоро бубахш, зеро ки намедонанд чӣ мекунад“ (Луқо, 23:34).

Ин калимаҳоро шунида ӯ маро саҳт ба оғӯш гирифт ва маро дар оғӯшаш нигоҳ дошта, барои ман дуо хонд.

— Ин барои ман, — Масъуд, — рӯзи хушбахти аст, — гуфт вай баъд аз дуо.

Мо дар бораи ба дини насоро даромадани ман суҳан кардем. Мистер Мессӣ гуфт, ки ӯ бо кашиш дар ин бора сӯҳбат мекунад, вале ман истодагари карда гуфтам, ки мо ҳозира ҳудаш дукаса ба назди кашиш равам. Мо ҳар ду ба калисо рафтем ва бо мистер Винсент сӯҳбат кардем. Ӯ хурсандии худро оид ба ҷустуҷӯҳои ман баён намуд ва қарор додем, ки ¹таъмид рӯзи якшанбеи наздиктарин мешавад. Мистер Винсент пешниҳод кард, ки ҳангоми таъмиди ман микдори ками насронӣён иштирок кунанд, вале ман бо якрави хоҳиш намудам, ки таъмид бояд баъди ибодати рӯзи якшанбе шавад. Ҷунон ҳам шуд.

Рӯзи якшанбеи 29 -апрели соли 1973 буд. Калисо аз масеҳиён пур буд, зеро эълон намуданд, ки имрӯз таъмид мешавад. Мардум ба атрофашон нигоҳ мекарданд; Ман бархоста ба ²минбар наздик шудам. Аз пушти ман мистер Мессӣ меистод. Мистер Винсент маро кӯтоҳ муаррифӣ намуд. Вай дар бораи ман каме нақл кард, вале маълум буд, ки ман мусулмонам, ва қарор додам таъмидро қабул кунам ин худ аз худ хеле ғайри оддӣ буд. Ин охири таъмиде буд, ки мистер Винсент дар Карочӣ гузаронид. Баъди чанде вай ба Калисои Покистони ба яке аз ноҳияҳои Лондон — дар Саутхолле, ки то охири ҳаёташ хизмат кард, гузаронида шуд.

Ҳангоми ба амал овардани ³фарзи таъмид, ман шогирдони Исоро ба хотир овардам, ки фармон шуда буд:

„Пас биравед ва ҳамаи халқҳоро шогирд созед ва онҳоро ба исми Падар ва Писар ва Рухулқудус таъмид диҳед, ва онҳоро таълим диҳед, ҳар он чиро ки ба шумо фармудам...“ (Матто, 28:19–20).

Ман овози аз дур ояндаи мистер Винсентро мешунавам: „Таъмид медиҳам туро бо номи Падар ва Писар ва Рухулқудус“. Ҳамаги чанд сол пеш ин калимот барои ман арзише надоштанд, вале дар ин рӯз ман калимоти Навиштаҷотро пурра ҳис намудам ва фаҳмидам:

„Оё намедонед, ки ҳамаи мо, ки дар Исои Масеҳ таъмид ёфтаем, дар марги ӯ таъмид ёфтаем. Пас мо дар маргаш таъмид ёфта бо Ӯ дафн

?????? хочасарой — евнух

¹ таъмид — крестится

² минбар — кафедра

³ фарзи таъмид — таинство крещения

шудаем, то ки чунон ки Масеҳ бо шарафи Падар аз мурдагон эҳё шуд, он чунон мо низ дар ҳаёти нав қадамгузор шавем“

(Ба Румиён 6:3–4).

Баъди ибодат ҳама дар гирди ман ҷамъ шуданд, то ки табрик намоянд. Мистер Мессӣ ба рафиқони нав маро муаррифӣ кард ва ба муддате аз ман ҷудо шуд. Вақте ки ҳама пороканда шуданд, ман ҳам аз калисо баромадам, қарор додам, ки ўро мунтазир шавам. Дар ин замон ман се ҷавонмардро дидам, ки дар бораи чизе сӯҳбат мекарданд. Ба онҳо шахси чорум наздик шуда, ба ӯи ман канда-кандаи суҳанонашон расид:

— Ман дар ин ҷо хеле шуд шуморо мунтазирам, — сар кард ӯ ба атрофаш назар карда. — Чӣ гап аст? Ибодат дер тамом шуд?

— Ҳа, дӯстам, — ҷавоб дод яке аз ҷавонон. — Имрӯз Мусли (лақаби таҳқиромези мусулмон) наслонӣ шуд.

Диққати ҷавон ҷалб шуд.

— Ҳоло вай дар кучост? — пурсид вай. — Меҳоҳам ўро бинам.

— Мо дар ибодат набудем, — ҷавоб дод ба ӯ. — Мо навакак омадем ва ўро надидем. Ягон бор вомеҳўрем.

Чи хел зуд рӯҳафтода шудан мумкин! Вақте ман шунидам, ки маро бо калимаи баъд номиданд, дилам таҳ хурд ва тайёр будам, ки гурехта равам, вале аз кунҷ мистер Мессӣ намоён шуд. Ў ба пеши ман шитоб кард.

— Ана ту кучои Масъуд! — гуфт вай бо табассум. Биё рафтем, ман туро бо ин ҷавонон шинос кунам.

Маълум буд, ки онҳо бо мистер Мессӣ хуб шиносанд ӯ маро ба онҳо муаррифӣ намуд. Онҳо аз ҳичолат пойҳояшонро зуд-зуд иваз карда меҷунбиданд, медонистанд, ки ман суҳанашонро шунидам.

Он бегоҳ ба хона баргашта истода, ман андаке аз пурсупоси ҷанобон Курешиҳо метарсидам, вале ҳама чиз чун ҳарвақта буд.

Хуҷраи ман чун ҳамеша тоза ва озода буд. Китобхона, ки ман беэҳтиётна болои тахтакат партофта будам, бо тартиб чогузорӣ шуда буданд. Ман дар бораи он фикр мекардам, ки оё минбаъд ҳам дар ин ҷо ки хеле хушбахт будан худро чун пештара дар хонаи худ ҳис карда метавоман ё не. Аз ҳамом баромада, ман дар пушти курсӣ ҷойнамозро дидам. Ман ба хотир овардам, ки чӣ қадар ман дар болои ин ҷойнамоз ибодат карда ва боз меҳрубони хонум Курешӣ, ки ин ҷойнамозро тӯҳфа карда аст, ба хотирам омад. Ман дар ин ҷо чӣ қадар намоз гузоштам: „Худоё, ба ман роҳи ҳақиқатро нишон деҳ“.

Бо қатъият ман ҷойнамозро ба ҷевон гузоштам. Шараф ба Худо, ки ман акнун дар роҳи ҳақиқатам ва дар ҳар лаҳзае, ки хоҳам, дар ҳама ҷо ва ба ҳар вазъият метавонам ба пеши Худо оям. Ман озод будам.

„Бо Куръон чӣ кор кунам?“ — фикр кардам ман. Назарам ба китоби бисёр ошнои болои миз хобида афтод. Вайро ҳам ба ҷевон монда

фаромуш кунам? Дар дилам ҳис кардам, ки инро кардан наметавонам. Ин китоб шаҳодат барои дӯстони мусулмони ман буд. Вақте аз дини ман пурсанд, ҷавоб медиҳам, ки ман чи гуна Исои Масеҳро дар саҳифаҳои ин китоб пайдо кардам. Маҳз ба Қуръон тақия карда ман ҳақиқатро мечустам ва вайро чун шоҳиди ҷустуҷӯҳо нишон медиҳам.

Пеш аз он, ки дароз кашам, ман Китоби Муқаддасро кушода, аз Матто хондам 10:16–23:

„Ман шуморо монанди гӯсфандон мефиристам... Зеро ки ба ростӣ ба шумо мегӯям: пеш аз он ки ҳама шаҳрҳои Исроилро тай кунед, Писари Одам хоҳад омад“.

Ман ўро барои пайғомаш шукр гуфта, паҳлӯ гаштам ва кӯдаквор хобам бурд.

13

Ба пеш ҳаракат карда

Ба зуди оилаи Курешиҳо ҳис намуданд, ки ман ба масҷид рафтанро бас кардам ва дар хона ҳам намоз намегузорам. Онҳо ба гумоне омаданд, ки ман аз дин бар гаштам ва боре ҷанобон Курешиҳо дар ин бора аз ман пурсиданд. Ман инро раъд накарда, қоиш шудам, ки дини насрониро қабул кардам. Ин хабар онҳоро саҳт ба ҳашм овард. Дар гузашти чанд ҳафтаи дигар муносибати онҳо ба ман тамоман дигар шуд.

Дар ин муддат дар ҷои қорам ҳам ҳама хабардор шуданд, ки ман ба Масеҳ имон овардам. Баъзе аз ҳамкорони ман дар андешае буданд, ки ман ба доми ҷосусони хориҷӣ афтодам ва бо ваъдаи ба даст овардани кори хуб ё ба хориҷа рафта тавоништан, агар ман аз Қуръон рӯй гардонам маро хариданд. Вале онҳое ҳам буданд, ки ба ин диққати ҳақиқӣ доданд ки ин гузошта, ба ман имконияти аҷибро меод, ки ба онҳо ҷӣ гуна будани эътиқод ба Исои Масеҳро нақл кунам.

Вале ҷӣ дар ҷои қор ва ҷӣ дар хона шиддатнокӣ ба дараҷае расид, ки Курешиҳо куллан бовар намуданд, ки ман ба Исои Масеҳ фурухта шудам ва ба ман эълон намуданд, ки вақти он расидааст, ки хонаи онҳоро тарк кунам ва ташвиши зиндагиамро бар дасти худ гирам. Шаби охиринро дар хонаи онҳо ман дар хонаи хизматгори гузаронидам. Ман ҳис кардам, ки боз як саҳифаи ҳаёти ман ба охир расида истодааст. Дар он шаб ман зонувонамро барои ибодат қат намуда, ба падари малакутиам гуфтам: „Падар агар ин хоҳиши Ту бошад, ки ман бори дигар ба кӯча партофта шавам, ман норозиги баён намекунам“.

Ман ҳис кардам, ки вай ибодати маро қабул намуд, вале вақте, ки ман бори аввал дар ҷор соли зиндагиам дар ин хона дар рӯи замин хобидам, маро хотираҳои зиёде фаро гирифтанд. Оқибат маро хоб бурд ва вақте ки бедор шудам, аллакай тамоман рӯшан шуда буд. Бечуръатӣ аз нав маро фаро гирифт. „Маъсуд, — гуфтам ман ба худам, — ҳоло вақт ҳаст, раву бахшиш пурс ва дар ин оилае мон, ки туро дӯст меодрад. Биандеш, ки ҷиро гум мекуни. Дар бораи қорат фикр кун, дар бораи ояндаи худат“ ...Вале ба хотири ман Исои Худованд расид, ба хотирам омад, ки вай чил шабу чил рӯзро дар биёбон гузаронид. Ман ҷавоби

ӯро ба шайтон ба хотир овардам: „Ба Худованди худ сачда кун ва танҳо ба ӯ хизмат намо“.

Ман аз чоям хестам, борхалтаро гирифта, аз хона баромадам. Дар пеши дарвоза қадамамро сушт карда, ба қафо ба тарафи хонае, ки дер боз паноҳгоҳи ман буд, назар кардам.

Дар солхое, ки баъд аз насронӣ шудани ман гузаштанд, хешу табор, дӯстон ва ҳамкоронам на як бор маро барои он гунаҳгор карданд, ки ватанамро фурӯхта, ба волидайнам итоат накарда, худоношинос шуда ба се Худо-ибодат мекунам. Ин пура нафаҳмидани дини насронӣ ва Китоби Муқаддасро, ки бисёр мусулмонон ҳатто хондан метарсанд, маро хеле дилозурда мекард. Дар суррате, ки навишта шудааст, ки насронӣ ба ҳукуматҳои заминӣ бояд фармонбардор бошанд (1 Петрус, 2:13–14), падару модарро эҳтиром кунанд (Хурӯҷ, 20:12) ва Худованди худро дӯст доранд – Худои ягона ва ҳақиқии худро (Матто, 22:37).

Ҳатто бародарони насронӣ бисёр вақт ба ман бо шубҳа муносибат мекарданд: баъзе барои он, ки аз маҳалли онҳо набудам, дигарон андеша доштанд, ки ман барои беҳтар кардани молиёти худ насронӣ шудам, севумиҳо, маро агенти давлатӣ барои дар калисо ҷосусӣ кардан фириастода шуда ҳисоб мекарданд!

Ба ҳар гӯҳое, ки ман меодам, ман ҳамеша муҳаббати худамро ба Исои Худованд намоиш медодам, ки бисёр вақт барои ин ҷои қорамро аз даст медодам. Гаштаву баргашта маро аз қор ва ё хонаи иҷора бо таҳқири: „Аз ин ҷо дафъ шав фарроши палид!“ Вале дар ҳамаи ин ҳолатҳо ман дар дилам сулҳ ва оромӣ доштам. Ман ба хотир меовардам, ки Исои Масеҳ чанд бор ронда шуда буд. Рӯҳи Худовандӣ ба ман калимаҳои меовард, ки ба ман ороми ва қудрат медоданд: „...агар донӣ гандум дар хок афтода намирад, ҳудаш танҳо мемонад; лекин агар бимирад, донҳои фаровон меоварад“ (Юҳанно, 12:24).

Ташвиш, оворагӣ, ғамхуриҳо. Албатта, ба ман зарур шуд, ки ҳама инро аз сар гузаронам. Маро мепурсиданд: „Наход тӯро ҳамин ҳаёти оворагардона қаноат мекунонад? Наход ту то охирин рӯзҳои ҳаёат меҳаҷӣ чунин оворагардӣ кунӣ? Магар ҳама ин мақсади ҷустуҷӯҳои ту буд?“

Не мақсади ҷустуҷӯҳои ман ёфтани ҳақиқат, ҳақиқате буд, ки маро аз ҳаёти хушқу ҳолии аз аҷдодонам ба ман мерос монда, озод кунад. Худо ҳудаш дили маро кушода, роҳи ҳақиқатро ба ӯ нишон дод, роҳеро ки вай пеш аз офаридани олам интихоб карда буд, роҳи ягонае, ки одамият ба воситаи он метавонад ба ошӣ ба Худо-Исои Масеҳ биёяд. Ӯ бо марғи ҳудаш шайтонро мағлуб карда, ва ҳамаи онҳое, ки тамоми ҳаёташонро дар занҷири оҳани гузаронанд, озод кард.

Ман масеҳӣ шуда, дониستم, ки ман худ ба худ арзиши каме дорам, вале дар айни замон медонам, ки дар ҷаҳми Худо арзиши ман аз ҳаҷд

зиёдаст. Ана барои чи $\bar{u}$ ба воситаи сухани худ меғӯяд: „Бинобар ин ба шумо меғӯям: барои ҳаёти худ ғамхори накунед кӣ чӣ бихӯред ва чӣ бинӯшед, низ барои ҷисми худ, ки чӣ бипӯшед. Оё ҳаёт аз хӯрок ва ҷисм аз пӯшок муҳимтар нест? Ба мургони ҳаво нигоҳ кунед, кӣ на меқоранд ва на медараванд ва на дар анборҳо захира мекунанд ва Падари шумо, ки дар осмон аст ба онҳо рӯзӣ мерасонад. Оё шумо аз онҳо хеле беҳтар нестед?“ (Матто 6:25–26).

Ман медонам, ки ҳаёти ман ба ман тааллуқ надорад. Ман $\bar{u}$ ро ба Исо ихтиёӣ додам ва $\bar{u}$ медонад, ки барои ман чӣ аз ҳама беҳтар аст. Бо вучуди он ки ман оиларо аз даст додам, гарчанде маро фишор оварданд, Худои ман маро дилбардорӣ мекунад:

„Ва аз кушандагони ҷисм, ки ба куштани рӯҳ қодир нестанд, натарсед; балки аз $\bar{U}$ ҳаросон бошед, ки қодир аст ҳам ҷисм ва ҳам рӯҳро дар дӯзах нобуд кунад. Оё ду гунчишк ба як фулус фурӯхта намешавад? Ва ҳол он ки ягонтои онҳо бе хости Падари шумо ба замин намеафтад; Пас, натарсед: шумо аз бисёр гунчишкон бартарӣ доред“ (Матто 10: 28,29,31).

Дар ҳамаи мусибатҳои ҳаёт, шӯбҳаҳо ва игво, дар танҳои ва мондашавӣ, ноумедихо $\bar{U}$ ба ёрӣ меояд ва ман $\bar{U}$ ро таъриф меғӯям ва мушарраф месозам барои ин. Ман ҳамчун хаввори Павлис гуфтан метавонам: „Маро заданд, вале намурдам; бисёр ранҷонданд, вале ман ҳамеша шодӣ мекунам; ман камбағалам, вале имкон дорам, ки бисёрихоро сарватманд гардонам; ман ҳеҷ чиз надорам, вале чун Писари Худо ҳама дар фармони ман аст; ман мемурам, вале абадан зинда мемонам. Ман метавонам ҳамаро қадру қиммат гузорам, вале ҳеҷ донам дар нисбати донишани Худои ман Исои Масех. $\bar{U}$ намехоҳад, ки ягон кас нобуд шавад, вале „мехоҳад ки ҳамаи одамон начот ёбанд ва ба дониши ростӣ бирасанд“ (I Тимотиюс 2:4). „Имрӯз агар овози $\bar{u}$ ро бишнавед, дилҳои худро саҳт накунед“ (Ба Ибриён 4:7);

(Забури 95:7–8).

Мундарича

Дар чустучӯи рӯшноӣ	
Изҳори миннатдорӣ	3
1. Хоб дидан	4
2. Аёми кудакӣ миёни аҳмадиён	6
3. Калон шудани ман	15
4. Наздикшавӣ ба ӯ	22
5. ба сӯи ҳақиқат равон мешавам	33
6. Ман мавқеи худро ҳимоят мекунам	43
7. Гурез	49
8. Ба ҷануб	59
9. Дар пушти остонаи худкушӣ	72
10. Китоби Муқаддас ва Қуръон	79
11. Нур дар торикӣ	88
12. Ба сӯи рӯшноии писар	94
13. Ба пеш ҳаракат карда	101

НУР

ДАР ҶУСТУҶӢИ РУШНОӢ



Дар бачагӣ Стивен мехост, ки мӯъмину мусулмон бошад. Ӯ Қуръонро меомӯхт. Ба устодонаш гӯш медод. Вай ҳатто барои санҷидани дини худ кӯшиш мекард, ки дар рӯи об гардад!

Аммо ҳамаи ин ӯро қаноатманд нагардонид ва ӯ дини худро дигар карда, рои тӯлонӣ ва душвори ба ягон чӣ нигоҳнакарда, роҳи ҳақиқатро интиҳоб кард.

Ӯ қиссаи ҷустуҷӯҳои ҳақиқати худро бо забони фаҳмо ва оддӣ баён менамояд ва ин китоби ӯро барои доираи васеи хонандагон эътибори новобаста ба синну сол ва фаҳмиш шавқовар мегардонад.